



Casa

Gab. R

Est.

Tab. 4

N.º 32

R

4

32

(a)

Relectio cap. Ita

quorundam. de Iudæis, in qua de re-
bus ad Sarracenos deferri prohibi-
tis, & censuris ob id latis non segni-
ter disputatur, cōposita & pronūciata
in inclyta Conimbricēsi Academia,
per *MARTINVM* ab *Azpilcueta* iure-
consultum *Nauarrum*, primariæ functio-
nis gymnastam, qui ante duodecim
annos fuerat eiusdē functionis
in præclarissima *Sal-*
manticensi.



Privilegium sequens pagella continet.



C O N I M B R I C AE.
M. D. L.

ERVDITISSIMO VIRO M.
Dilecto filio Martino ab Azpilcueta decretorum
Doctori, primariâ cathedrâ iuris Canonici in
vniuersitate studij Conimbricēsis actu regenti.

Paulus Papa. III.

DILECTE fili, salutē & apostolicâ benediçt. Cû & inserta
Autoritate Apost. tenore præsentiu de speciali gratia in
dulgemus: distriçtius inhibētes in virtute sanctæ obedi-
entiæ & sub excomunicationis pœnâ eo ipso/ si contra factû fue-
rit/ incurrendâ/ omnibus & singulis cuiuscûque status/ gradus/
ordinis/ & conditionis existentibus/ & quauis etiam apostolica
autoritate/ aut facultate fungentibus per vniuersum orbē consti-
tutis/ ne leçturas huiusmodi/ vel eardē aliquâ partem absque tuo
expresso consensu/ & licentiâ septennio prædicto duntaxat dus-
rante imprimere/ seu imprimi facere/ aut vendere/ seu donare
præsumant. Non obstantibus constitutionibus/ & ordinationi-
bus apostolicis/ ac quaruncunq; provincialiâr/ & locorū statu-
tis/ & consuetudinibus/ etiam iuramento/ cõfirmatione aposto-
lica/ vel quauis firmitate alia roboratis/ nec non priuilegiis/ in-
dultis/ & literis apostolicis quibusuis provincialibus/ & illarū perso-
nis/ ac vniuersitatibus/ & collegiis/ etiam per nos/ & Sedē apo-
stolicâ sub quibuscunq; tenoribus/ ac cum quibusuis clausu-
lis/ & decretis etiam derogatoriâr derogatoriis/ & aliis quos-
modolibet concessis/ confirmatis/ & etiâ iteratis vicibus inno-
uatis. Quibus omnibus etiâ si de illis/ eorumq; totis tenoribus
specialis/ specifica/ expressa/ & indiuidua/ ac de verbo ad ver-
bû/ non autem per clausulas generales idem importantes/ men-
tio/ seu quauis alia expressio habenda/ aut exquisita forma ad
hoc seruanda foret/ tenores huiusmodi/ ac si de verbo ad ver-
bum inererētur presentibus pro expressis/ & de verbo ad ver-
bû insertis habentes/ illis aliâs in suo robore permanentibus hac
vice duntaxat specialiter/ & expresse derogamus. Ceterisq; con-
trariis quibuscunq;. Datis Romæ apud sanctâ Petrû sub annulo
pûlicatoris/ die. viii. Januarii. M. D. XLVIII. Pontificatus
nostri anno nono.

L. de Torres.

ERV DITISSIMO VIRO MA-
gistro Symoni Roderico præposito societatis IESU
in Portugallia regno, transmarinisq; re-
gionibus citra Indiam Regi, & D. N. Ioanni
III. subiectis, ac principis, & D. N. Lusita-
nie regis designati confessario perquam colen-
do, Conimbricensiq; collegio illustri Mar-
tinus ab Azpilcueta Nauarrus

salutem per IESVM

C Hristum. P.



V L T A me, viri multis no-
minibus suspiciendi, impule-
runt, imò verò compulerunt,
vt vobis, vestroq; illustri no-
mini hos in cap. Ita quorun-
dam. de Iudæis cōmentarios, humiliores
licet, quàm qui tanto, tantoq; de nomine di-
ctæ ordini dicandi essent, consecrarem. Pri-
mum quidè, quòd vos fuistis in causa, vt
eos commètaremur, dum quæstionum in
confessionibus auricularibus (quarum di-
ligentissimi, strenuiq; suasores, auditoresq;
estis) quotidie occurrentium sitientes deci-

fiones, regem, & D. N. Ioannem. III. omnium, quos terra colit, pijsimum orastis, ut mihi eius in hac sua regia, eademq; florentissima Academia gymnastarum minimo iuberet, publicam super eo disputationem (quã repetitionẽ vocamus) habere. Deinde, quòd in eis resoluuntur quæstiones illæ grãdes, quas per literas suas generis nobilitate, eruditione, ac religione insignes Ludouicus Gõdifalius à Norogna, & Ioannes Nõnius socij vestri in Aphricã, causa instruendi, consolandi, confirmandi, redimendiq; Christianos captiuos ad impiam Sarracenorũ gentem missi, suis literis ante duos annos mouerunt. Quæstiones item illæ, quas perdoctus Emanuel à Nobrega pridẽ à nobis laurea donatus, religione, doctrina, & genere clarus: & Ioãnes ab Azpilcuetta, meus ex fratre nepos charissimus ex Brasilia: quòd eos ad negotia Iesu Christi agenda misistis, ante annum suis literis interrogarunt. Postremo quòd meum erga vos amorem, obseruantiam, & pietatẽ, vel hoc munusculo testatam esse omnibus comagis percipio, quo pluribus olim videri potui frigidius istud vestrum viuendi insti-

tutū ab initio probāre: tametsi præ multis
ad id alliciebar: Nēpe qđ inuētū erat homi-
nis cōterranei mei, Ignatij nimirū à Loyola
præpositi vestri generalis, viri gentilitia
pietate, nobilitateq; ac multis alijs nomini-
bus venerandi: quodq; vnus ex primis duo-
decim, qui sacrosanctæ Sedi Apostolicæ
vos deuouistis, nempe magister Francis-
cus ab Azpilcueta, & Xabierre à rege, ac
D.N. vna tecum, Symon clarissime Roma
vocatus, & societatis vestræ Indicæ præfe-
ctura, vita sancta, sanctisq; signis, vt fer-
tur, clarus cognationis iure propinquo con-
iunctus est. Consentiebā enim plurimorū
de vestro isto instituto præiudicijs: nempe
in tam varia religionū præcellentium di-
uersitate nunquam reipub. Christianæ da-
turum esse eos, quos iam dedit vberes fru-
ctus: Tam fallitur in dubijs hominum so-
lertia rebus. Quando verò vos non solum
expectationem nostram: sed etiam eorum,
qui de vobis conceperunt maximā, viceri-
tis, dum supramodum charitatem, pacem,
miseriordiā, patientiā, cæterasq; alias oēs
maxime Christianas virtutes, & vobis quæ-
ritis, & alijs ōnibus quærēdas persuadētis,

dū amorē, & reuerentiā erga omnia eccle-
sīa sacramenta, præsertim eucharistiæ, &
pœnitentiæ, quæ hoc tempore (proh dolor)
multi minuere conantur, mire augetis: Dū
denique modestiæ, demissionis animi, om-
nigenæq; pietatis, operibus, & exemplis ves-
trum nomen breui tēpore Europæ, Aphri-
cæ, Asiæq; vltra Gāgem adeo probaueritis,
gratū, illustreq; feceritis, vt passim cuiusq;
ordinis illustrissimos adolescentes diuino
quodam spiritu, & impulsu vestra signa se-
quentes videamus. Quis vos pius non ob-
seruet, non veneretur, colat, & diligat? Quis
non vobis, nil nisi CHristi obsequium re-
quirentibus non obsequi percupiat? Quis
non vestræ phratriæ fieri phrator ardeat?
Qui sollicitudine incredibili curatis, vt
omnes ex vno phreato, siue puteo gratiæ do-
mini nostri IESV CHristi, cuius de solo
sodalitio gloriamini, cōbibamus. Ex tepi-
do igitur, & segni factus iam pridem vestri
feruēs, & studiosus cultor offero vobis hoc
munusculum, mei erga vos amoris, obser-
uantia, pietatisq; pignus immortale: simul
oro vos omnes, præcipue verò te, perquā
colende Symon Roderice, vt non tam mu-

nus, quàm animum, quo vobis offertur can-
dorem suscipiatis, & quæ vestra in me fue-
rit charitas, I E S V M vestrum: imò om-
nium ducem oretis, ne dū in hoc occiden-
te tot novos, & adeò strenuos milites sibi
deligit, me suum veterem, & in eo peregri-
num deserat, sinatq; fieri rancidum, & ca-
riosum: sed potius sua clementia ita reno-
uet, & roboret, vt qui vos omnes tanto ata-
tis interuallo anteeo in terris, quiq; multis
quæ mea magna gloria est, in Academijs
prælector fui, vester sodalis vel minimus
sim in coelis. Amen.

ORNATISSIMO VIRO

Societatis IESV sodali, integerrimo

Ioanni ab Azpilcueta Martinus

Saluator ab Azpilcueta. S.

P. IN IESV CHRI

STO. D.



VM in gratiã insignis tui ordi-
nis, Societatis nepe IES V,
integerrime Ioannes (cuius te
nõ indignũ sodalẽ in ista Bra-
silia, tanto terræ, marisque tra-
ctũ à nobis semota, in colenz-
da vinea Dõmini hæcenus
neglecta imperio toti Lusita-
no exhibes) auunculus meus, idẽque tuus patruus,
sive potius vtriusque pater, hanc præclarissimã, &
hoc seculo pernecessariã relectionem, magna inten-
tione animi cõpositã, firmaque voce pronũtiatã, ede-
re statuisset: vt cum tanta laborum mole ceu obrus-
ptum, vel hac particula leuarẽ, has eius puras à cor-
ruptione margaritas veluti ad lineam vocavi: vt
tibi in imbuendis sacrosancta euãgelij philosophia
paganis occupatissimo, quæ ex ea pio fuerint vsui,
facile obuia sint: & res ipsa tota pia, variaque erudi-
tione absoluta tuæ istæ sanctæ: doctæque animæ ve-
lut in speculo sese offerat. Accipe igitur, optatiss-
sime, ac obseruandissime Ioannes Christiano. quo so-
les, omnia pectore hunc elenchũ tuo nomini iure op-
timo dicatũ: ac me vicissim p̃ris vortis CHristo com-
menda, vt quo absentes fruimur in terris, tandem
præsentes eodem perfruamur in cælis. Vale.

QUIN hoc indice. N. notabile. p.
pagina. n. numerum notat.



AB SOLVI an possit remex contra
Christianos metu mortis remigans. N.
ii. p. 176. n. 11. & an sit excōmunicatus
ibid. p. 181. n. 15. & an incidat in bullam
cœnæ Domini ibid. p. 181. n. 19. Absolu
tio ad effectum præsentium a quibus ab

soluat, in literis papæ in glōf vlti. p. 218. n. 14. & a
quibus in literis legati ibid. p. 221. n. 18. & summi pœ
nitentiarij ibid. p. 222. n. 19. & includit censurâ bullæ
cœnæ domini ibid. p. 222. n. 20.

• Absolutus generaliter a peccatis, & censuris ab eo, qui
poterat, videtur absolutus a censuris peccatorum obli
torum ibid. p. 222. n. 20.

• Absolutus ab vna excōmunicatione huius cap. an abso
lucus ab omnibus? ibid. p. 223. n. 22.

• Actus vnius vitij fit alterius: sicut vnius virtutis fit al
terius. N. 2. p. 22. n. 6.

• Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in il
lum lata culpa non cōsideratum pares. N. 10. p. 134.
n. 5. & quid est redire in suam formam ibid. p. 134. n. 9.

• Agi, portari, ferri, vtr differunt secundum iuris consul
tos. N. 8. p. 110. n. 17.

• And. Alciatus miraculū nostræ gratis literariorum mag
næ cū iactura literarum mortuus. N. 7. p. 98. n. 10.

• Animus vere malus quis, & quis equivoce. N. 10.
p. 133. n. 6. & quod triplex est ibid. p. 135. n. 10.

• Arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos

INDEX.

- subministrantes Sarracenis, & naues eorum piraticas gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui. N. 1. p. 5. n. 1.
- Arma etiam proprie omnium artium instrumēta. N. 5. p. 57. n. 1. hic autem pro solis bellicis accipitur. ibid. p. 58. n. 2. q̄ruariz species, & inuētores. ibi. p. 58. n. 3.
- Arma bellica esse arma defendendi, etiam proprie cōtra Ang. & Ias. ibid. p. 58. n. 4. & etiā fustes, & lapides cōtra eosdem, & alios. ibid. p. 59. n. 5. Nō autem cultellum paruum. ibid. p. 61. n. 6.
- Arma nō esse aliquando lapides defectu intētionis, & nō significationis. ibid. p. 61. n. 7. eum intellectu nō uo gl. Clement. 1. de statu monacho. ibi. p. 62. n. 9.
- Arma bellica noue diffinita. ibid. p. 62. n. 10. qualia nulli homini a natura data. ibid. p. 64. n. 11. & noue diuiduntur. ibid. p. 64. n. 13.
- Arma nō esse omnia nocentia. ibid. p. 65. n. 14. nec semper in id fabricata. ibid. p. 66. n. 14. esse p̄sumpta, & nō p̄sumpta. ibid. p. 66. n. 16.
- Arma, cur in alijs statutis aliud significat. ibi. p. 67. n. 17. & lati^o ibi. p. 68. n. 21. cur hic interdū lapides, & interdū nō. ib. p. 68. n. 19. & idē de lignis. ib. p. 68. n. 20.
- Arma non esse arcem, neque triremem, neque equum, & ideo rusticum posse nutrire, & agere equum. ibid. p. 70. n. 22. licet arma deferre nequeat. ibid. p. 71. n. 24. & que sunt quoad cap. resolutiue, & cultelli non esse, nisi intentio, &c. ibid. p. 71. n. 25.
- Arma, & necessaria subministrantium diffinitio. N. 8. p. 103. n. 2. & declaratio. ibid. p. 104. n. 3.
- Arma ad alios hostes, quā Sarracenos deferens, non incidit in hanc censuram. in glo. 2. p. 153. n. 1.

INDEX.

Arma nō hēt, si ferrū nō hēt, mala illatio. ibi. p. 184. n. 2

Arma lapides, etiam proprie inuentione assumētis. ibidem. p. 184. n. 3.

Armōrum materias, pro vt huiusmodi, non esse arma, neque equos, neque mulos. N. 5. p. 73. n. 26. & ideo. & c. ibidem. p. 73. n. 27. neque securēs, rastra. & c. & ideo. & c. ibidem. p. 74. n. 28.

Auaritia cur idolorum seruicus, cur cæca. N. 2. p. 21. n. 3. cur hic sæua. ibidem. p. 22. n. 4.

Auaritiam huius cap. etiā esse sæuitiam. N. 2. p. 22. n. 5.

Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid. N. 6. p. 76. n. 4. & neutrum specialiter hic prohiberi. ibid. p. 80. n. 9. nec materiam ferri. ibidem. p. 81. n. 10. sed generaliter sic, si mala mente. & c. ibid. p. 81. n. 11.

Ægyptus, & alię terre Sultani, & Turcę hodie quoad hoc exęquatę. N. 10. p. 170. n. 40.

B

Barbaris verbis sæpe Romanū Ponti. vti. N. 7. p. 83. n. 1. & ius pontificium magna ex parte Gothicū ibid. p. 86. n. 7. & cur. ibid. p. 87. n. 8. p̄ferri hic. ibid. p. 87. n. 9. nō tñ abuti sacra scriptura. ibi. p. 88. n. 11.

Bellādū p̄ patria, & religiōe iure nature. N. 1. p. 14. n. 9.

Bellare habitu quis dicatur, & quanta prudentia hic opus, & quid regibus consulendum. n. 4. p. 52. n. 29.

Bellum, & prelium, vt differunt. N. 10. p. 132. n. 5.

Bulla cœne Dñi, & c. hoc vt cōueniūt. N. 4. p. 50. n. 26

Bulle cœne Domini quoad hoc tenor. N. 1. p. 11. n. 6

C

Capitulū hoc prohibere aliquid. N. 1. p. 13. n. 6. sed solū tacite. ibid. p. 13. n. 7. quia p̄cēnā adijcit. ibid. p. 16. n. 1. & cuius respectu est nouū. ibid. p. 17. n. 12.

INDEX:

- cuius respectus est nouum ibid. p. 17. n. 12.
- Causa perēptores perimit, in glo. 2. p. 185. n. 4. si materialis vel formalis ibid. p. 185. n. 6.
- Causa quadruplex finalis, efficiēs, formalis, & materialis ibid. p. 185. n. 5.
- Christianus sarracenos iuuans plus peccat, quam ipsi. N. 9. p. 121. n. 1. & quare? ibid. p. 122. n. 3.
- Circumstantiam hoc cap. vetitam necessario cōfitendā N. 2. p. 23. n. 7.
- Clericus arma ministrans pugnantibus, an & quando irregularis in glo. 3. p. 188. n. 1.
- Confessarius in hac materia hoc inquirat in glo. vlti. p. 234. n. 36.
- Consentiens quando plus, & quando minus peccat. N. 9. p. 121. n. 2.
- Copulatiua, & dupliciter coniungit: et nunc orationē copulatiuam, nunc de copulato extremo facit. N. 11. p. 173. n. 3.
- Crudelitas, & sequitia duo vitia distincta, & vt differūt. N. 2. p. 22. n. 4.
- Cupere quos honores licet. N. 2. p. 24. n. 10. etiam religiosi ibid. p. 25. n. 11.
- Cupiditas genus ad malam, & ad bonam: & cupiditas mala genus ad omnē inordinatā. N. 2. p. 21. n. 1. et hic pro auaritia sumitur ibid. p. 21. n. 2.
- Cupiditas multiplex bona, qualis est etiam habendi tantum, quo statum mutet ibid. p. 23. n. 8.

D

Defendendo se licite quis occidit inuadentē: sed non licite potest velle eum occidere, etiam tāq̄. mediū

INDEX. I

- ad suam defensionem, N. 11. p. 179. n. 15.
- Deferre, & subministrare, an sint idem, N. 8. p. 102. n. 16.
- Deferunt sarracenis, qui in aliud delata eis tradunt ibid. p. 112. n. 21. etiam donando ibid. p. 113. n. 22. & permu-
tando ibid. p. 113. n. 23. & cooperando ibid. p. 114. n. 24. Nō autem portando de vna terra sarracenica ad
aliam, nisi &c. ibid. p. 116. n. 27. neq; portando sarra-
cenos ipsos armatos ibid. p. 117. n. 28. nec qui defe-
runt, & non tradunt ibid. p. 117. n. 29.
- Delatio veterum, a delatione aliorum differt, N. 8. p. 108. n. 12. & etiam a subministracione eorundē, & a
venditione ibid. p. 108. n. 13.
- Delatio prohibitorii sine malo animo an mala i glo. 2. p. 157. n. 7.

E

- E**Xcōmunicatio duo efficit in glo. vlti. p. 208. n. 3. imo plura ibid. p. 212. n. 7. & interdum duplicata est vna ibid. p. 209. n. 4.
- Excōmunicatio quę reseruata, & quę non in hac mate-
ria ibid. p. 235. n. 37.
- Excōmunicatio finis. c. Itaque quorundā, & medij ead. ibid. p. 20. n. 5.
- Excōmunicatio huius. c. & bulle cōne eadem quatenus cōcurrūt ibid. p. 228. n. 27. & latius ibid. p. 236. n. 38.
- Excōmunicatio, etiam internā cōmunionem tollit ibi. p. 212. n. 8.
- Excōmunicatio secunda, an & quem effectum habeat ante primā sublatam ibid. p. 213. n. 9. & quid de ab-
solutione ibid. p. 214. n. 10.
- Excōmunicatio hęc non semper reseruata, N. 8. p. 119. n. 32.

INDEX.

- Excōmunicatio episcopi in hac materia, quādo alia, in**
gl. vi. ima. p. 233. n. 34. & an eam tollat, qui latā a iur-
re tollere potest. ibid. p. 233. n. 35.
- Excōicatio vna tolli potest antequam altera. ibidē. p.**
215. n. 11. & vna sublata non censetur aliq̄ sublata.
ibid. p. 216. n. 12. licet vna absolutione omnes tolli pos-
sent, & quando id contingit. ibid. p. 216. n. 13.
- Excōmunicatio. c. Ad liberandam. de iudē. & etiā. c. Qd**
olim, eiusdem tit. & etiā Extrauag. Multa eius. titul.
esse partim veterem, & partim nouā. ibi. p. 231. n. 31.
- Excōmunicationem hāc incurrit transfuga, & arcē,**
oppidum, vel speculam tradēs. N. 8. p. 119. n. 33. &
se dedens, & arma perdens quando. ibid. p. 120. n. 34.
- Excōicationem impedit interdum id, quod non pecca-**
tum mortale. ibid. p. 107. n. 11.
- Excōmunicationem bullę cōnē non incurrit, qui alias**
merces, quā bellicas Sarracenis defert. N. 10. p. 164
n. 38. nisi mala mente. ibid. p. 166. n. 40. neque ven-
dentes galeas vel naues. ibid. p. 167. n. 41.
- Excōmunicationes sex, an quot incurrit, qui huic cap:**
contrauenit in gl. vi. i. p. 224. n. 23. & veriusest quod
ad summū tres, ibid. p. 226. n. 25. quia multę in eodē
casu latę ab eodem, vel successore eius videntur esse
vna frequenter innouata. ibid. p. 227. n. 26.
- Excommunicationes latas per multos pontifices in bul-**
la cōnē Domini vnam videri. ibidem. p. 232. n. 32.
imo eandem quę iuris, quatenus cumea cōcurrat.
ibidem. p. 232. n. 33.
- Excōicationis solus Christianus capax. N. 8. p. 105. n. 7**
- Excommunicatur nemo lege, nisi lethaliter peccans.**
N. 8. p. 106. n. 9.

INDEX.

Excōicatus est, qui iuuat quandoq; licet non sit qui fa-
cit, & an semper ibidem. N. 9. p. 124. n. 4.

Excommunicatus est deferens arma Sarracenis habēti-
bus satis eorum, N. 10. p. 168. n. 42. & tradēs arcem,
turrim, speculam, & quanuis aliam fabricam malo
animo. ibidem. p. 168. n. 43. & tradens cōmeatum,
& ad illum pertinentia, vt talia. ibidem. p. 169. n.
44. & qui calcē, & lapides quando. ibi. p. 170. n. 45

Excommunicatus iterum excomunicatur in glo. vlt. p.
207. n. 1. nec est omnino extra ecclesiā. ibi. p. 207. n. 2.

Extrauagans, Olim, cur creditur esse. N. 10. p. 158. n. 31.

F

Ferri delatio ad Sarracenos prohibita. N. 6. p. 76.

n. 1. tam infecti, quam facti. ibi. p. 76. n. 2. Et quid
infectum cōtra Syluest. ibid. p. 76. n. 3. Sed ob hoc
alia armorum materia non. ibid. p. 78. n. 5. nec cla-
uiculi, gladioli, &c. ibidem. p. 81. n. 12. nisi, &c. ibid.
p. 81. n. 13.

Ferri delatio peior, quā alterius materiae. ibi. p. 79. n. 8

Ferrum deferre Sarracenis sponte, quando non malū.
N. 10. p. 155. n. 29.

Francisco Regi Galliarum fauens, an violarit hęc. c.

N. 4. p. 50. n. 27.

G

Galea pro specie nauis barbarū, & fuisse triremes,
quinqueremes. N. 7. p. 35. n. 5. Imo & ordinū. 12.

20. 30. & 50. ibid. p. 86. n. 6. & galeas ad bellum ap-
tiores, vbi, & quare. ibid. p. 93. n. 15.

Galearū materiam omnē, neq; hic, neque in proccū

INDEX.

cœne Dñi prohiberi ibid. p. 94. n. 16. & ita nec stu-
pā, picem, & c. ibid. p. 95. n. 17. nisi & c. ibid. p. 95. r.
18. galeas autem sic hic, & ibi, ibid. p. 96. n. 20. & tra-
ues in processu & in, c. Ad liberandam, infra eodem
ibid. p. 97. n. 22.

Generis appellatio species omnes proprie continet. N.
10. p. 161. n. 35.

Gloriari se nomine Christiano licere. N. 3. p. 26. n. 1. &
quando, & quatenus necesse ibid. p. 26. n. 2.

H

HAeresis infidelitatum pessima. N. 4. p. 45. n. 20.

Hæreticus an semel, an ter excōmunicatus in glo.
vlti. p. 239. n. 41.

I

Ignorantia, quæ excusat. N. 8. p. 114. n. 25. & quæ neces-
sitas ibid. p. 115. n. 26. & quæ paruitas ibid. p. 118. n. 30.
& quæ gratitudo ibid. p. 118. n. 31.

Impugnare nō debet quis id, quo fruitur. N. 1. p. 7. n. 3.

Infideles nō cōtinētur hic. N. 8. p. 105. n. 5. & cur ibid. p.
105. n. 6. & q̄ lege, & a quo punient ibid. p. 105. n. 8.

Intellectus nouus. l. Armorum, ff. de verb. signi. N. 5.
p. 64. n. 12.

Intellectus. l. 1. & ibi, Bart. ff. ad legem Iuliam de vi pu-
bli, & §. final. Authē. de armis ibid. p. 67. n. 18.

Intellect⁹ declaratiōis Grego. 9. nou⁹. N. 7. p. 95. n. 19.

Intellectus quatuor illius Apostol. De his, quæ foris
sunt, nihil ad nos. N. 8. p. 104. n. 4.

Intellectus nouus huius cap. ibid. p. 109. n. 14. & cap.
Ad liberadā. ibi. p. 109. n. 15. & i glo. vlti. p. 210. n. 6.

Intellectus cap. Quod olim. infra eod. N. 10. f. 141. n. 13.

INDEX.

Intellectus nouus clausulę bullę cęne Domini ibi. p.
164. n. 39.

Intellectus cap. Ita quorundam. & cap. Ad liberandā,
& in quo conueniunt, & differunt inter se ibid. p.
145. n. 19. & quoad Extrauag. Multa ibid. p. 147. n.
20. & i quo Extrauag. Copiosus. ab illa ibid. p. 147
n. 21. & in quo illa profuit ibid. p. 148. n. 22. & i quo
clausula processus cęne Domini ab omnibus ibid.
p. 148. n. 23. (178. n. 13°)

Intellectus nouus. l. Ut vim. ff. de iusti. & iur. N. 11. p.

Intellectus. l. Ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. i glo. pen.
p. 200. n. 13.

Intellectus uerbi Excōmunicam⁹, bullę cęne Domini
in glo. vlti. p. 236. n. 39.

Ius naturale quid noue in glo. penul. p. 195. n. 30.

L

LE gem hęc quatenus Papę est, solus Papa: quatenus
alterius monarchę solus ille. Quatenus dei, nemo
alius ab eo tollit. N. 1. p. 17. n. 13. Et an, & quando li
cē ia ducimur excuset ibid. p. 18. n. 14. & exemptus ab
ea, ēt iniuste per Papam tutus ibid. p. 19. n. 15.

Legi non solū pōtificę, regię, & cęsareę: sed etiā natu
rali diuine cōtraria esse hic uerita. N. 1. p. 13. n. 8.

Legitimus filius cōiugis ignari impedimenti alterius
in glo. penul. p. 203. n. 18.

Lex pęnalis de itricte significato ad large significata
ex. enditur quando. N. 8. p. 111. n. 19.

Lex pęnalis de vno frequenti ad aliud rarum exten
ditur. N. 6. p. 78. n. 6. cum est eadem ratio, alias non
ibid. p. 78. n. 7.

INDEX.

- Lex Decalogi, lex naturę.** N. 1. p. 15. n. 10.
- Libertas iuris naturę** quoad statum lapsum vno respectu in glo. penul. p. 197. n. 7. Et quoad statum innocentię altero. ibid. p. 198. n. 8.
- Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca,** vbi & ad quem locum, & per quę iura prohibita; N. 7. p. 98. n. 23.
- Lignamē pro ligno, barbarum,** ibid. p. 84. n. 2. Et pro lignamina male noue repositum, ligamina, ibidem, p. 84. n. 3. & impudenter. ibidem, p. 85. n. 4.
- Lignaminum latior prohibitio in bulla cęnę,** quā hic & circa eis contenta doctores longe varios esse. ibi, p. 89. n. 12. Licet parum attento idem sentiant, ibidem, p. 89. n. 13. & resolutio per plura dicta, ibidem p. 91. n. 14.
- Lusitanus quis vendēs** Goę equos Sarracenis vitat has censuras. N. 4. p. 47. n. 23. vt Castellanus qui nuper cum Armenijs iuuit regem Persarum contra Turcam. ibidem, p. 48. n. 24. & Gallus qui AENEobarbo a se vocato fauit, si saltem. &c. ibid. p. 49. n. 25.
- M
- Magnanimitatis, & humilitatis munera.** N. 2. p. 23.
- Malum nullius generis fuisset ante peccatū** in glo. penul. p. 198. n. 9.
- Materia vetita, vetatur factū ex ea, non contra.** N. 7. p. 96. n. 21.
- Mens mala actualis, & virtualis.** N. 8. p. 107. n. 10.
- Metus licet excusaret à furto.** N. 11. p. 177. n. 12. non tamen ab occidendo non inuadentē. ibi. p. 180. n. 16.
- Mors, ne malo consentias gloriosa** ibid. p. 180. n. 17.
- N

INDEX.

Necessaria ad impugnandos Christianos submini-
 strans Sarracenis excōicatur. N. 10. p. 127. n. 1. &
 quę sunt illa secundū multos ibid. p. 130. n. 3. & quę
 secundum autorem. ibidem. p. 131. n. 4. & proban-
 tur. ibid. p. 136. n. 11. & confutantur contraria. ibi-
 dem. p. 139. n. 12.

Necessariū tripliciter iuris pitis sumi. N. 10. p. 128. n. 2.

Papę solius, & concilij eadē potestas, in glo. vli. p.
 228. n. 28. & an sit supra concilium remissive. ibid.
 p. 229. n. 29.

Pœnæ legis prioris non tollitur per pœnā posterioris
 in glo. vli. p. 226. n. 24. & quādo quis punitur viri-
 & quando censetur eadem. ibid. p. 230. n. 30.

Postliminio in armis locū nō esse. N. 5. p. 71. n. 23.
 Pręsumptionē, quod mala mente sint delata illa, aut il-
 la, vel non. N. 10. p. 154. n. 27. nō esse iuris, & de iu-
 re, quę diffinitur. ibid. p. 155. n. 28.

PRohibita hic duplicia generaliter, & specialiter. N.
 10. p. 143. n. 16. & diffiniuntur. ibid. p. 143. n. 17. & nu-
 merantur. ibid. p. 144. n. 18. & quare diuerse prohi-
 bita ibi. p. 149. n. 24. & in quibus differunt. ibi. p. 153. n. 26.

Prohibita quę pręsumuntur mala mente facta, & quę
 non. ibid. p. 151. n. 25.

Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia se-
 cundum tempus. ibid. p. 157. n. 30. & non omnia spe-
 cialiter prohibita esse simpliciter. ibid. p. 159. n. 32.
 & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita.
 ibidem. p. 160. n. 33.

Prohibitio specialis huius capit. in quo specialior.

INDEX.

quam specialis cap. Ad liberandam. infra eod. noue.
N. II. p. 174. n. 5.

Prohibitorum diuifio, non est analoga. N. I. c. p. 161. n.
36. Cur ergo tantū prohibita simpliciter talia ibid.
p. 162. n. 37.

R

Ratio necessario concludens lex est. N. 10. p. 142. n.
14. nec refert an sit immediata, vel non, dum cōclu-
dat ibid. p. 143. n. 15. (n. 28°)

Regem in dubio p̄sumendum bene agere. N. 4. p. 52.

Regule De infordeſcētibus tenor in glo. vlti. p. 219. n.
15. & eius declaratio ibid. p. 220. n. 16. & virtus eius
ibid. p. 221. n. 17. (n. 14.)

Rem ex illicite remigat in Christianum. N. II. p. 179.

S

Sarracenorū naues piraticas regētes excōmunicati.
N. II. p. 172. n. 1. & ēt galeas nō piraticas ibid. p. 173.
n. 2. quia galea ex se bellica est ibid. p. 174. n. 4.
quid de vectoribus ibid. p. 175. n. 6. & alijs ministris
ibid. p. 175. n. 7. & nautis ibid. p. 175. n. 8. quid de iu-
uantibus, & remigibus vincētis ibid. p. 175. n. 9. & p.
176. n. 10.

Sarracenorum appellatione, an omnes infideles conti-
neantur, tres opiniones referuntur & relinquuntur
N. 4. p. 30. n. 2. quarta ponitur ibid. p. 34. n. 7. con-
tinentur fautores ibid. p. 35. n. 8. & Turci ibid. p. 36.
n. 9. & Sarraceni solo Christi odio pugnantes
ibid. p. 37. n. 10. & quidam apostate ibid. pag.
38. n. 11. & quidam Christiani ibid. p. 38. n. 12. Nō au-
tem Sarraceni iuste bellātes ibid. p. 40. n. 13. nisi &c.

INDEX.

- nec Christianis subiecti, nisi &c. ibid. p. 41. n. 14. nec
 sarraceni nos iuuātes ibid. p. 42. n. 15. nec hi, quibus
 cū nō est causa bellandi, nisi &c. ibid. p. 43. n. 16. nec
 iudei ibid. p. 43. n. 17. nec heretici ibid. p. 45. n. 19.
 nec pagani ibi. p. 46. n. 21. nisi &c. ibi. p. 47. n. 22.
 Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occa-
 sio. N. 4. p. 33. n. 4. & eorum prosper successus ibid.
 p. 33. n. 5. & cedes nobilissima ibid. p. 34. n. 6.
 Sarracenus, verbum originarie populos post Naba-
 theos Arabicę significat. N. 4. p. 32. n. 3.
 Scire, & scire debere paria N. 10. p. 134. n. 7.
 Seruitus an aliqua inducta iure nature in glo. penul. p.
 194. n. 1. & quod non ea, que est hominis ad hominē
 de qua hic ibid. p. 195. n. 2. que vero est hominis ad
 Deum sic ibid. p. 195. n. 4. & hominis ignari ad sapi-
 entem ibid. p. 196. n. 5. & etalia certo respectu. ibid.
 p. 199. n. 11. & p. 201. n. 15.
 Seruitus sacris literis primū innotuit ibid. p. 198. n. 9. et
 est contra ius naturale quoad statum innocentie vno
 respectu, & quoad alium altero ibid. p. 199. n. 10.
 Seruus est inuentum Noę, nō Lacedęmoniorum ibi:
 p. 200. n. 12. nec iuris gentium: licet eo fitinuētus mo-
 dus inducendi aliquam ibid. p. 201. n. 14. sicut & alij
 iure ciuili, et ponti. ibid. p. 201. n. 15.
 Seruitutē, de qua. c. Cū multę. 15. q. vlti. etiam nūc dura
 re ibid. p. 202. n. 16.
 Seruus non est natus ex coniugio sacerdotis, et vxoris
 eius id ignorantis ibid. p. 203. n. 17. (n. 19.
 Seruus ob delictum non potest manumitti ibid. p. 204.
 Sub ministrare genus ad deferre. N. 8. p. 110. n. 16. et fi-
 nitur ibid. p. 103. n. 2. & continet vendere ibid. p. 111.

INDEX.

n. 18. & permittere extrahide portu. ibid. p. 112. n. 20.
Summarium quod aptum. N. 1. p. 6. n. 2. & huius cap.
summarium non probatur, nisi duobus ex octo pro
coadductis. ibid. p. 8. n. 4. & alijs.

T

Tale secundum quid, non simpliciter tale. N. 10. p. 160
n. 34.

V

Verbum, beneficium, cur non semper curata includit.
N. 5. p. 61. n. 8.

Verbum, idem, ad diuersa relatum varium in glo. ult.
p. 238. n. 40.

FINIS.

INDEX.

De. n. m. q. hidi. unro. extrahide. portu. hidi. q. n. r. 2. 6.
Summum quod apud. N. i. p. d. n. 2. & hinc est.
Summum non quodam. n. h. d. n. 2. & hinc est.
co. d. h. i. s. i. d. i. q. n. 2. & hinc est.

T

Tale secundum quid. non simpliciter tale. N. i. p. d. n. 2. 6.

n. 2. 6.

V

Verbum dicitur. non semper curia includit.

N. i. p. d. n. 2. 6.

Verbum. idem. ad dicitur. variam in glo. v. l.

N. i. p. d. n. 2. 6.

FINIS.

Cap. Ita quorū

DAM. DE IVDÆIS.



IXECVTVRVS impe-
rium Regis, & domini nostri
Iohan. III. Opti. Maxim. qui
in illustris collegij societatis I E
S V gratiā mihi suorum gym-
nastarum minimo imperavit, ut pro relectio-
ne cuiuspiam cap. de rescript. materiam. c. Ita
quorundam. de iudæis, enucleare conarer: prin-
cipio, Rector integerrime. PP. grauissimi, vi-
ricuiusq; ordinis ornatissimi, nostrum sum-
mū dominū, & ducem I E S V M C H R I
S T V M Θεοῦ πατρὸς υἱὸν ex animo imploro, ut
me pro eius exercitu contra Sathanæ copias
muniendo dicturum sua, quæ immensa est, be-
nignitate respiciat: & confirmet illius cælo-
rum reginæ præpotentis, illius παρθενουμένης
gloriosissimæ Mariæ, ac beatissimorum prin-
cipum Apostolorum Petri, & Pauli, quibus

hic dies sacer est precibus ad id flexus, & ad
 etus. Deinde vos omnes etiam, atq; etiã oro, ne
 ex terra deserta, inuisa, & iniquosa fructus
 vberiores, selectiores, dulcioresq; quã ea ferre
 potest expectetis: neq; enim possunt terra õnes
 omnia ferre. Curaturus autem sedulo, vel bre
 uitate insolita, sed grata vobis placere: omnia,
 quæ dixerò, ecclesia Romana, quæ suprema est,
 censura, & vestra, quæ grauissima, & candi
 da est, lima submitto.

ORDINEM autem alium, quàm soli
 tum seruans primum pronuntiato capituli cõ
 textu summũ in ea contentorum nouam no
 uẽq; collectam primo notabili excutiam. Dein
 de literæ ordinem de more prælectionum se
 quentis, alia noua notabilia nouè resoluam. Po
 stremo nouam, & necessariam septem glosse
 matum huius canonis glossam adiungam in
 gratiam, & gloriam eorum, quorum opem im
 plorauĩ iam, & iterum imploro. Amen.

CASVS.

Alexãder. III. cũ patribus i cõciliũ Lateranũ.

à se coactis agrè ferēs, quòd Christiani in Christianos Sarracenis optem ferrent, primo duplicè abusum proponit. Deinde triplicè in abutentes pœnam subyicit, in hæc, quæ sequuntur, verba.

IT A quorundã animos occupavit fœua cupiditas, vt qui gloriãtur nomine Christiano, Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferãt galearũ, & pares, aut èt superiores in ualitia fiãt illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorũ nauibus regimẽ, & curã gubernationis exerceãt: Tales igitur ab ecclesiastica cõmuniõne præcisos, & excõmunicatiõni subiectos, rerũ suarũ per principes catholicos, & cõsules ciuitatũ priuatione multari, & capientiũ fieri seruos cẽsemus. Præcipimus etiã, vt p ecclesias maritimarũ vrbiũ crebra, & solẽnis in eos excõmunicatiõ pferatur.

Primum nota-
 BILE DE SVMMA PRIN-
 CIPALITER CONTE-
 torum in hoc capitul.

SVMMARIA.

- 1 **A** R M A, & alia necessaria ad impu-
 gnandos Christianos subministrates
 Sarracenis, & naues eorū pyraticas guber-
 nantes excōmunicati sunt, & rebus suis pri-
 uandi, & capientium fiunt serui.
- 2 Summarium quod aptum. n. 2. & summa-
 rium huius capituli non probatur, nisi du-
 obus ex octo pro eo adductis. n. 4. & alijs.
- 3 Impugnare nō debet quis id, quo fruitur.
- 5 Bullæ cœnæ domini quoad hoc tenor.
- 6 Capitulum hoc prohibere aliquid: sed so-
 lum tacitè. n. 7. quia poenam adijcit. n. 11.
 cuius respectu est nouum. n. 12.
- 8 Legi non solum pontificiæ, regiæ, & cæ-
 sareæ: sed etiam naturali diuinæ contra-
 ria esse hîc vetita.
- 9 Bellādū p̄patria, & religione iure naturæ.

10 Lex decalogi, lex naturæ.

13 Legem hanc, quatenus Papæ est, solus
 Papa: quatenus alterius monarchæ, solus
 ille: quatenus Dei, nemo alius ab eo tollit.
 Et an, & quando licentia ducum excuset
 n. 14. & exemptus ab ea, etiam iniuste per
 Papam tutus. n. 15.



R I M V M ergo, iuxta
 ordinem prædictum noue
 colligo hanc summam sub
 hac litera principaliter cõ
 tentorũ. Nempe: Submini
 strantes Sarracenis arma,

& alia necessaria ad impugnandos Christia-
 nos, & naues eorum pyraticas gubernâtes ex-
 communicati sunt, & rebus suis priuandi, &
 capientiũ sunt serui. Bonitas autem, & apti-
 tudo huius summæ constat ex eo, quòd sicut in
 arithmeticis omnis summa maior collecta ex
 alyis minoribus probatur bona, & apta, si qua-
 tuor concurrãt. s. quòd colligatur ex illis, quòd
 clare, quòd breuiter, quòd omnia & sola in eis.

2 cōtenta contineat †. Ita in commentarijs iuriū
 omnis summa, siue summarium legis, vel capi-
 tis est aptum, & bonum, si ex eo colligitur, si
 clarè, si breuiter, si omnia, & sola principaliter
 in eo contenta, contineat. At hæc summa
 huiusmodi est. Primo enim tota colligitur ex
 hoc cap. Nam quoad illam partem: submini-
 strantes arma, & alia necessaria ad impu-
 gnandos Christianos, colligitur ex illo versicu-
 culo: Dum ad impugnandos Christianos ar-
 ma, & necessaria subministrant. Quoad
 illam verò: gubernantes naues piraticas Sar-
 racenorum, colligitur ex versiculo. Sunt etiã.
 Quoad illam, excōicati sunt, ex illis verbis: ex
 cōmunicationi subiectos esse censemus. Quo-
 ad illam: rebus suis priuandi, ex illis rerum sua-
 rum per principes catholicos, & Consules ciui-
 tatum priuatione multari. Quoad ultimam
 verò. s. capientium sunt serui, ex illis: & ca-
 pientium fieri seruos. Quod autem omnia, &
 sola, de quibus principaliter hoc cap. loquitur,
 contineat, constat. Quia nihil principaliter

continetur in eo, quod non contineat summa,
 neq; econtrario. Nam & deferentes arma,
 ferrum, & lignamina galearum in contextu
 expressi, de numero sunt subministrantium ar-
 ma, vel necessaria ad impugnandos Christia-
 nos. Et per versicul. final. Precipimus. &c.
 non mandatur ferri nova excommunicatio: sed
 hic lata innovari, ut postea dicemus. Quod au-
 tem hæc summa clarè, & breuiter prædicta de-
 monstret, palam est. Veritas autem huius sum-
 mæ comprobatur, primo per hoc capitulum
 modo supradicto ponderatum. Secundo proba-
 tur ratione tacta in tex. quæ in hanc formam
 redigi potest. † Nemo debet id, ex quo fructus
 consequitur impugnare. i. 9. dist. c. 1. 4. q. 3.
 §. Si quis testibus. c. 1. §. Cuius. 3. q. 8. l. Sed
 etsi ideo. ff. sol. matr. c. Ex eo. cum gloss. de
 reg. iur. lib. 6. Facit l. Quonia. C. de heret. et
 l. In arenam. C. de inoffi. testam. c. Cum mul-
 ta. 36. dist. At omnis Christianus ex Christia-
 nismo, & Christianis indicibilem utilitatem
 recipit. c. 1. §. final. de summa Trinit. c. Fir-

Nemo de-
 bet id ex
 quo fructus
 consequitur
 impugnare
 vel

missime. c. Omnis. c. Sine poenitentia de conse-
 crat. dist. 4. Ergo non debet Christianos impu-
 gnare, neque per consequutionem Sarracenos
 4 eos impugnantes iuuare. † Hæc tamē argumē-
 tatio non probat hoc summarium irrefragabi-
 liter. Quoniā licet cōcludat malum esse, quòd
 Christianus in Christianos Sarracenos iuuet:
 non tamen probat eos triplici poena, de qua hic,
 puniēdos esse. Tertio facit, quòd lege Casarea
 prohibitum est ne quis arma vlla hostibus ven-
 dat, sub poena capitis, & rerum priuatione. l. 2.
 C. quæ res exportari non debeāt: Imò, & ne
 vendat barbaris alijs cuiuscunq; gentis. Quòd
 expresse sentit Azō in summa, & verba cla-
 ra illius. l. 2. sonant. quamuis glossa, & Sali.
 inaninaduertenter forte ibi, & aliquot alij ali-
 bi, ad hostes eam restringant. At constat om-
 nes Sarracenos hostes esse Christianis, & im-
 perio Romano. l. final. & ibi Bald. C. de capti.
 & Bartol. in l. Hostes. col. 3. ff. eod. & Are-
 tin. per illum tex. in auth. Nauigia. C. de furt.
 Sed & hoc argu. nō probat summarium præ-

dictum, nisi quoad penam priuationis rerum tantum. Quarto facit. c. Significauit. infra eod. quatenus habet nulla alia de causa, quam redimendi Christianos captiuos, deferri posse ad Sarracenos ea, quæ hic prohibentur: imò, neq; illa de causa tempore belli, secundum multos: de quo postea dicemus. Quinto, quòd cap. Quod olim. infra eod. secundum communem intelligendi modum, probat etiam alias merces, quam hic prohibitas, non posse ad Sarracenos deferri tempore belli, etiam si pactæ sunt in aliquod vsq; tempus induciæ. d. c. Significauit. sub finem infra eod. Sed & hæc duo argumenta proxima non probant summarium, nisi quoad excõmunicationem ad summum. Sexto probatur per. c. Ad liberandam. infra eod. in illis verbis: Excõmunicamus, & anathematizamus illos falsos, & impios Christianos, qui contra ipsum CHRISTVM, & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum: Eos etiã, qui eis galeas vendunt, vel naues, quique in pyratibus

Sarracenorum nauibus curam gubernationis
 exercent: vel machinis, vel quibuslibet alijs ali-
 quod eisdem impendunt consilium, vel auxi-
 lium in dispendium terræ sanctæ. Per quæ
 verba vides probari summarium quoad poenã
 excõicationis: Quæ ad alias verò probatur per
 ea, quæ sequuntur. s. Eosque rerum suarũ pri-
 uatione multari, & capientiuũ fieri seruos cen-
 semus. VII. facit, quod Extrauag. Clem. 5.
 Multa. de iudæis, nõ solum horum: sed etiã om-
 nium aliorum victualium, vt eius verbo vtar,
 delationem in Alexandriã, vel terras AE-
 gypti prohibet sub prædictis tribus, & alijs no-
 uis pœnis. Quod ipsum etiam quoad regnum
 Granatæ sub eisdem poenis prohibet Ioh. 22. in
 Extr. 1. de iudæis. Sed quia harum Extrava-
 prior localis est: quippe quæ non prohibet, nisi
 delationem in terras AEgypti: Posterior autẽ
 localis, & temporalis: quippe quæ tantũ delatio-
 nõ in regnum Granatæ vsque ad trienniuũ pro-
 hibebat, licet plura, quã n hic canõ prohiberent:
 non tamen quoad tot tempora, terras, & gẽtes

prohibent: & ideo non probant efficaciter nostrū summariū. VIII. † facit processus bul-
lae, quam coenae Domini appellāt, relatus ad ver-
bū a Diuo Anto. 3. part. ti. 24. c. 72. Cuius clau-
sula huc pertinens relata ab Angel. & Caiet.
Vbi supra, illa est. Excōmunicamus omnes illos,
qui equos, ferrum, lignamina, & alia prohibi-
ta deferūt Sarracenis, Turcis, & alijs CHRI-
stinominis inimicis, quibus CHRISTIANOS im-
pugnāt: Quāuis secundū relationē Antonini
nō sit id verbū Turcis, nec verb. et alijs CHristi-
nominis inimicis. Quæ per recētiores pōtiffices
post Diuum Antoni. addita esse credi par est.
Sed neq; clausula hæc probat summariū prædi-
ctum. Tum, quòd solum punit deferentes: cum
summarium nostrū puniat etiā subministran-
tes, & gubernantes. Tum, quia non punit, nisi
sententia excōmunicationis, & summariū cō-
tinet etiā aliā duplicē poenam. Quare restat,
facere quidem omnia prædicta pro summario
nostro: tamen illud solum probari, per hunc ca-
nonem, & c. Ad liberandā. infra eodem.

Hanc tamen summam multae impetunt difficultates. Prima quidem totam ipsam, quatenus praesupponit hic multa vetari: cum tamen per nullam eius partem concilium quicquam vetuerit: sed solum dixerit, reprehendendos esse illos, qui de nomine Christiano gloriantes in eo relata faciunt. Alias undecim difficultates, quibus singulas partes huius summarij singulatim impugnabam, huic primae adieci, cum hanc relectionem pronuntiarem, ut eo equior, collectior, ac vehementior esset oratio: eoque tenacius in attentione contineret auditorem longioris temporis calore aestuantem, quominus ab uno scopo diuerteret: Nunc autem arbitratus utilius, & gratius fore lectori, si huius solius primae solutione notabile hoc clausero, aliasque per alia notabilia, iuxta ordinem contextus distincte collecta, quibus partes nostri summarij clarescent, digressero, id facere constitui.

Ad hanc igitur primam difficultatem quae totam summam impetit, ut in ea contentorum prohibitionis autor, origo, & genus appareat:

dico primo, † negari non posse, quod concilium 6
 prohibuit in hoc. c. aliqua. Quoniam Clemens
 III. in. c. Quod olim. infra eo. singulariter, &
 expresse id in hæc verba testatur: Licet hoc
 fuerit in concilio Lateranensi districtè inhibi-
 tum: Vbi glo. recepta in verb. Lateranensi. ad-
 dit, in. c. Ita quorundam. supra eod. Deinde di-
 co, nullam hic fuisse prohibitionem expressam:
 fuisse tamen † tacitam resultantem ex eo, quòd 7
 pœnæ grauissimæ contra facientes contenta in
 eo fuerunt statuta. Cuius simile factum fuit in
 c. Si quis suadente. 17. q. 4. l. Si quis id quod. ff.
 de iuris omni iudi. l. Si quis in tantam. C. vnde
 vi. m. l. Quisquis. C. ad. l. Iul. mag. & alyscapit.
 & legibus, quæ pœnam sine vlla expressa
 prohibitione inducunt. Tertio † dico ea, quæ pro- 8
 hibentur per hoc. c. antea fuisse prohibita per le-
 ges Casareas, & generalius quidem. Quoniã
 vinum, oleũ, & omnia alia lignamina, quæ hîc
 non prohibentur, vetantur, per. l. i. C. quæ res
 expor. non deb. Imò & arida secundũ glo. Al-
 ber. et Sali. Ibidẽ: id quod antea dixerat Azo.

in summa prohibetur eos ferro, ut acuatur
 subicienda. l. Cotem. ff. de public. ars naues fa-
 bricandi. l. fin. C. de poen. & omnia ad appara-
 tum bellicum pertinentia. l. 2. C. quæ res ex-
 por. non. per quam iubentur capite puniri, &
 bonis priuari, qui talia barbaris deferunt: per
 quam Bald. & Salicet. ibi dixerunt, prodito-
 rem esse, qui armis hostes, siue ad se defen-
 dendum, siue ad nos offendendum muniunt.
 Per quam dicit ibidem Bald. filium cuius-
 dam domini Geri de Passis fuisse ob id Flo-
 rentiæ damnatum. Hæc eadem grauitè, &
 prouidè prohibita sunt etiam per leges regias
 huius florētissimi regni tit. si. lib. 5. ordi. Quar-
 to dico, hæc eadem non solum iure pontificio, cæ-
 sareo, & regio videri prohibita: sed etiam diui-
 9 no, saltem naturali, & saltè quoad aliquod tem-
 pus, & locum. Primo quidem, † quia secundum
 aliquod tēpus, & locum, illa iubet pugnare pro
 patria, pro religione, ac parentibus: & per con-
 sequentionem prohibet eos impugnare. l. Veluti.
 iuncta glo. ff. de iusti. & iure. cōiter recepta,

& declarata ibi per omnes, praesertim per
 nostrum bene fortunato ingenio Fortunium.
 Adeo quidem, ut pro patria, & religione pu- 10
 gnandum sit, etiam contra patrem, iuxta tex.
 sing. in l. Minime. ff. de relig. & sup. fu. Deim
 de quod contra praecipuum de non occidendo, &
 non furando, facit, qui iniuste bellanti opitula-
 tur, arg. c. Noli. c. Quid culpatur. c. Milita-
 re. 23. q. 1. c. Poenale. 14. q. 5. quae constat esse
 praecipua naturalia, secundum Thomam rece-
 ptum. 1. Sec. q. 100. art. 1. Et qui Sarracenos
 contra CHRISTIANOS iuuat iniuste bellan-
 tibus opitulatur. Quoniam Sarracenorum ad-
 uersus nos bellum, quod saltem in Africa,
 Syria, & tota Europa geritur, iniustum est,
 secundum omnes. Ergo contra illa praecipua
 facit, qui eos in id iuuat. Postremo quod
 crimen hic vetitum est sacrilegium admis-
 sum contra principatum CHRISTIANUM, op-
 pe ferendo inimicis CHRISTI, ut diligenter
 annotauit Tho. de Vio, quod nemo non videt
 esse contra primum primae tabulae praecipuum

Quod est naturale. l. V. eluti erga Deū religio.
 ff. de iusti. & iure. Dixi, saltem quoad aliquod
 tempus, & locum. Quia eatenus tantū existi-
 mo hæc verita esse lege diuina naturali, quate-
 nus obuiant præcepto primo decalogi, de colendo
 Deo, & CHRISTO IESV domino Deo
 nostro: vel præcepto quarto, de colendis paren-
 tibus: sub quod est etiā patria, & patris patriæ
 cultus: vel quinto, de non occidendo. vel septimo,
 de non furando: vel decimo, de non inordinatè
 rem alienam desiderando: quibus obuiāt etiam
 hi, qui ea faciētes adiuuant, arg. c. 1. ad Roma. c.
 Nondum. 2. q. 1. c. 1. de offic. deleg. & l. V. trū.
 ff. ad. l. Pompe. de parr.

Ex quibus infertur primo, tēū, qui adijcit pœ-
 nam prohibitis, videri quoque illa prohibere.
 II Quandoquidem concilium hoc adijciens pœ-
 nam facienti ea, quæ prius fuere prohibita vi-
 detur prohibere, per primum dictum. Quod
 facit ad id, quod in. c. Tuam. de ordi. cogni. dis-
 putabā. s. reges seculares, vel non posse prohibi-
 tionibus super matrimonijs, & alijs spūalibus

ab ecclesia factis pœnam addere, aut posse etiã
 illa prohibere. Quod an, & quatenus verũ sit,
 ibi determino. I I. infertur, † concilium hïc ni-
 hil nouè prohibuisse: sed tantũ antea prohibi-
 tis pœnam nouã adiecisse: et ita partim cõtine
 re ius antiquum diuinum, & casareũ, partim
 nouum. Antiquum quidem, quoad prohibitio-
 nem: nouum verò, quoad pœnã saltem excom-
 municationis, & seruitutis. I I I. posse † quidẽ
 Papam, Casarem, & alios monarchas, & iura
 monarcharum habentes, singulos quosque suos
 subditos in hoc peccantes, à pœnis suarum legũ
 iustè, vel iniustè eximere, arg. c. Proposuit. de
 cõcess. præben. l. Princeps. ff. de leg. A pœnis ve-
 rò legum aliorum non posse, arg. l. final. ff. de
 iuris. omni. iudi. & c. 2. de conslit. lib. 6. & eo-
 rũ, quæ latè in repet. c. Nouit. de Iudi. in. 3. no-
 tab. n. 40. et corol. 17. ac alijs multis scripsimus.
 Et ita Papã subditos sibi, tanquã regi, posse ab
 õni pœna seculari, et ecclesiastica liberare: sub-
 ditos autẽ aliorũ monarcharũ ab ecclesiastica
 posse: à seculari non posse: alios verò monarchas

12

13

possit liberare suos à seculari pœna: à positis Ve-
 rù in hoc. c. non posse. I I I I. neque Papã, neq;
 alios in marchas singulos, ne; omnes simul exi-
 mere posse quem à prohibitione hac, quatenus
 est diuina naturalis, saltẽ sine iusta causa, arg.
 c. Sunt quidam. 25. q. 1. c. Inferior. 21. dist. c. Cũ
 inferior. de maior. & obed. & eorum, quæ late-
 traduntur in. c. Quæ in. de cõstit. V. hinc hau-
 riendas esse decisiones illarum questionum cõ-
 fessorum: nempe, an milites Africæ limites
 propugnantes, vel alij negociatores, siue mercato-
 res, cum licentia suorum ducũ, & præfectorũ:
 imò & ipsius regis huic capitulo contrauenen-
 tes peccet lethaliter: an sint in statu damnatio-
 nis, si habent propositum iterum id faciendi: an
 absolui possint sine proposito firmo nunquam
 id iterandi: an censuras processus cœnæ domi-
 ni incurrant? Consequens enim est prædictis
 ad, quod ex factò respondi, nempe eos peccare,
 in statu damnationis esse, non posse absolui,
 censuras prædictas incurrere, nisi rex, aut dux
 eius ea de causa id permitteret, quæ sufficeret

ad efficiendū actum licitum, attento iure natura-
 re. V. I. scopum, & finem, & intētionē huius
 prohibitionis esse, ne quis inimicos crucis
 CHRISTI contra Christianum principa-
 tū iuret: & ne quis faciat ea, quibus in his, que
 ad prælium, & pugnam pertinent, potentia Sar-
 racenorum contra Christianos crescat. VII.
 nō ligari t̄ hoc canone illos, qui à sede Apost. fa- 15
 cultatē habēt deferēdi Sarracenis hīc prohibita,
 quecunque sint illa, & quocunque tempore de-
 ferant, & quacunque de causa, & quamlibet
 infirma facultas ea illis fuerit facta, modō fa-
 cultatis metas non excedant, arg. prædictorum.
 Et ita Venetos, Genuenses, & alios, de quibus
 Diuus Antoni. & alij testantur habere à se-
 de Apostolica facultatem deferendi merces ali-
 quas in certis terras, & intra certum tempus, li-
 berari ab his pœnis, si facultatis metas non exce-
 dant: à peccato tamen minime, si absque rationa-
 bili causa fuerit eis ea facta, quoad tempus &
 locum, secundum que præceptis decalogi est con-
 traria.

II. Notabile de cupiditate huius
 cap. quòd sit auaritia, & sæui-
 tia peior, quã crudelitas: &
 quare errāt, qui omnē cu-
 piditatē damnant.

SUMMARIA.

- 1 Cupiditas genus ad malã, & bonam: & cu-
 piditas mala genus ad omnem inordina-
 tam: & hic pro auaritia sumitur. n. 2.
- 3 Auaritia cur idolorum seruitus, cur cæca,
 cur hic sæua. n. 4.
- 4 Crudelitas, & sæuitia duo vitia distincta,
 & vt differunt.
- 5 Auaritiam huius cap. etiam esse sæuitiam.
- 6 Actū vnus vitij fieri alterius, sicut vnus
 virtutis fit alterius.
- 7 Circumstantiam hoc cap. vetitam: necessa-
 rio confitendam.
- 8 Cupiditas multiplex bona, qualis est etiã
 habēdi tantum, quo statum mutet.
- 9 Magnanimitatis, & humilitatis munera.
- 11 Cupere quos honores licet religiosis.

SECUNDO principaliter colligo †, quod
 licet verbum, cupiditas, generatim sumptū
 solum malam, & inordinatam, siue immodera-
 tam significet, ut in. c. Bonorū. 47. dist. & in
 c. Quia radix. de poenit. dist. 2. Sed etiā bonā,
 & moderatam, iuxta illud Apostoli ad Roma.
 15. Cupiditatem habens veniēdi ad vos. et illud
 eiusdem ad Philip. 1. Testis est mihi Deus, quo
 modo cupiam vos esse in visceribus I E S U
 C H R I S T I. c. Cupientes. de electio. lib. 6. Clem.
 Cupientes. de poenis. In hoc tamē cap. pro mala,
 & inordinata, siue immoderata capitur. † Li-
 cet item cupiditas mala, & immoderata genus
 sit ad omne malum desiderium, & malū amo-
 rem gloriæ, voluptatis, diuitiarum, & cuiusli-
 bet alterius rei: hīc tamē pro cupiditate immo-
 derata bonorum, hoc est, pro auaritia sumitur:
 sicut & in. d. c. Bonorum. Licet itē † cupiditas
 hęc immoderata, & inordinata nonnunquā di-
 catur idolorū seruitus. c. Auaritiæ. de prebēd.
 nō eo, quod sit idololatria: sed quod, sicut illa sub-
 ūcit quem creaturæ ad eam pro Deo colendam:

ita hæc subicit creaturæ ad eã concupiscendã.
 Nonnãquam ceca. c. Auaritiæ. de electio. lib.
 6. cõ quod iudicium obtenebrat. Hic tamen dici
 4 tur sæua, † hoc est fera, & bestialis. & ita pe-
 ior, quã crudelis, secundum mētē Thom. 2.
 Sec. q. 159. art. 2. Nam crudelis, ut ille ibidem, et
 art. præcedenti ait, est qui excedit puniendo cul-
 pam ratione culpæ. Sæuus autem, qui sine cul-
 pæ respectu ob vilitatem, vel delectationē suã
 cruciat: Et Christianus, qui Sarracenos ob suã
 priuatam vilitatem inuat contra suum caput,
 quod C H R I S T U S est, & contra eiusdem mem-
 bra, è quibus etiam ipse vnũ est. 1. ad Corinth.
 12. c. Singula. 59. dist. sine vllõ culpæ respec-
 tu ob vilitatem, vel delectationem suam ten-
 dit ad cruciãdum: ideo meritò sæuus, ferus, &
 bestialis est.

5 Ex quibus infertur † primo, actum auaritiæ,
 quæ est viti & liberalitati oppositũ, de quo in hoc
 tex. etiã esse actũ seuitiæ, quæ est vitiũ peius
 crudelitate, clem̄tiæ oppositũ, secundũ Thom.
 d. 7. 159. art. 1. & 2. II. i. infertur † actũ, qui secũ

dū suū obiectū pertinet ad unū vitiū, secundū
 finem, pertinere posse ad aliud, ut ad usum quo
 tidianum confessionum applicando vtiliter di-
 ximus in. c. 1. n. 91. de pœnit. d. 5. Sicut & actus
 unius virtutis potest fieri alterius, ut ad que-
 rende virtutis modum compendiosim mōstra-
 vimus in. c. Fratres, n. 17. de pœnit. d. 5. III
 ei, qui peccatū auaritiæ, de quo in hoc tex. pecca 7
 uit, nō sufficere, cōfiteri illud sine circūstātia,
 hoc cap. prohibita, arg. corū, quæ in. d. c. 1. de pœ-
 nit. d. 5. latè diximus. IIII. infertur par. cir-
 cū spectè agere cōcionatores, & monitores quos
 dā, qui tōmnē cupiditatē reprehendunt. Tum 8
 per prædicta. Tū quia omnis ordinata, & me-
 derata, siue ea sit gloria, siue honoris, siue lau-
 dis, & fame, est laudabilis, ut latè monstraui-
 mus in repet. c. Inter verba. 1. q. 3. c. c. 1. n. 2. 7.
 Tū, quia magnanimitas, quæ nos ad honores 9
 magnos rationabiliter subeundos cōfirmat, &
 impellit, virtus egregia est, secundum Aris-
 telē. 4. Ethic. 0. & Thom. 2. Sec. q. 129. art. 1. &
 Tum, quia virtus demissionis animi (quam

humilitatem appellamus) solum nos retrahit,
 ne in magnos honores, præter rationem tendamus:
 non autem, ut nullatenus eas cupiamus, secundum
 Thom. 2. Sec. q. 161. art. 1. ad. 3. Tū, quia
 naturaliter homines bona vtilia cupiunt: &
 ideo moderatus amor pecuniæ non est peccatū,
 secundum Thom. 2. Sec. q. 118. art. 1. Tum, quia
 liberalitas non retrahit nos à quærendis, & ser-
 uandis his, quibus nos, & nostri egemus. c. Est
 probanda. 86. dist. & Thom. 2. Sec. q. 117. art. 1.
 10 Imò licitū est desiderare, et cupere plura, quā
 tuum statum deceant, ad hoc, ut te, tuosq; à ne-
 cessitate vtendi arte mechanica eripias, quo al-
 tiorum virtutum operibus incumbatis, secun-
 dū Tho. de Vio in. d. q. 118. art. 1. Imò. & ut ad
 altiore statum, & aliorum gubernationē, ad
 quem natura te idoneum fecit, ascendas, ut idē
 ibidem singularissimè probat. Tum, quia licet
 sit consiliū CHR Iste, distribuere omnia, que
 quis habet, pauperibus, Matth. 19. c. Nō dicatis.
 12. q. 1. non tamen est præceptū. Et ideo licet me-
 lius sit cæteris paribus rationabiliter omnia

propter Deum cōtēnere, & relinquere: Nō est
 tamen peccatū aliqua moderatē appetere, qua-
 rere, ac retinere: imò meritum, si rationabili-
 ter id fiat, ut utrunque probat Thom. 2. Sec. q.
 186. art. 3. Sicut & melius quidem est seruare
 Virginitatem, quā accipere coniugem. c. In-
 tegrilas. 32. q. 1. Non tamē ideo peccatum est ac-
 cipere coniugem: imò matrimonium vnum de
 septem sacramentis est, iuxta. c. Ad abolendā.
 de heret. in princ. & glo. in. c. Venies. de trāsa-
 ctio. & omnes in rubr. de sponsal. & in. 4. di-
 stin. 26. Tum denique, † quòd etiā religiosi, qui II
 seculo renuntiarunt, licitè possunt appetere, &
 petere honores virtuti debitos: & honores ec-
 clesiasticos, quales sunt, honor presbyterij, et ho-
 nor magisterij, secundum utrunque Thomam
 in. 2. Sec. q. 186. art. 7.

Notabile III. quòd licet Christi
 ano gloriari, nomine Christia-
 no: imò & quòd necesse sit nō
 nunquam: & quatenus, & quan-
 do corā Sarracenis, Lutheranis,

& alijs infidelibus, id tacēdo, vel
se alium simulādo in bullam coe
næ domini incidat.

SVMMARIA.

† Gloriari se nomine Christiano licere
& quando, & quatenus necesse. n. 2.

Tertioprincipaliter colligo ex verbo, glo-
riātur, † licere Christiano gloriari no-
mine Christiano: Imò, et id ei esse necesse signi-
ficat ecclesia Christiana, cum nonnullas missas
ita exorditur: Nos autē gloriari oportet in cru-
ce domini nostri IESV CHRISTI. Quod de-
sumptū videtur ex illo Pauli ad Galat. 6. Mihi
autē absit gloriari, nisi in cruce domini nostri
IESV CHRISTI. † An autem, & quatenus
alijs nominibus id liceat: an item, & quatenus
oporteat Christianum coram Lutheranis, Sar-
racenis, Turcis, & alijs CHRISTI nominis in-
micis se profiteri Christianum, & nullatenus
vri vilo lineo, vel alio signo Sarracenco: an itē,
& quando, qui talia facit, incidat in censuras bul-
læ cœnæ domini, & id genus alia quotidiana:

ad glo. 1. demitto ne nimium à summarij nostri
finibus diuertam.

III. Notabile de verbo, Sarracenus, quos comprehendit, vnde dicatur, & an hæreticos, & alios infideles contineat.

SUMMARIA.

- 1 Sarracenorum appellatione an omnes infideles contineantur, tres opiniones referuntur, & relinquuntur. n. 2. quarta ponitur. n. 7. cōtinētur fautores. n. 8. Turci. n. 9. & Sarraceni solo CHRISTI odio pugnantes. n. 10. & apostatae quidam. n. 11. & quidam Christiani. n. 12. Nō autē Sarraceni iuste bellantes. n. 13. nisi, &c. nec Christianis subiecti, nisi, &c. n. 14. nec Sarraceni nos iuantes. n. 15. nec hi, quibuscum nō est causa bellandi, nisi, &c. n. 16. nec Iudæi. n. 17. nec hæretici. n. 19. nec pagani. n. 21. nisi, &c. n. 22.
- 2 Sarracenus, verb. originariē populos post Nabatheos Arabiæ significat.
- 3 Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occasio, & eorum prosper successus. n. 5. & cædes nobilissima. n. 6.

- 31 Iudæis vbique seruis nusquam est sceptrū.
 20 Hæresis infidelitatum pessima.
 23 Lusitanus quis vendēs Goæ equos Sarrace-
 nis vitat has censuras: vt Castellanus, qui
 nuper cū Armenijs iuuit regē Persarū con-
 tra Turcam. n. 24. & Gallus, qui Aeneo-
 barbo à se vocato fauit, si saltem, &c. n. 25.
 26 Bulla coenæ, & hoc cap. vt cōueniunt.
 27 Francisco regi fauēs an violarit hæc capit.
 28 Regem in dubio præsumendū bene agere.
 29 Bellare habitu quis dicatur, & quanta pru-
 dentia hic opus: & quid regibus cōsulendū.

*QVARTO principaliter noto verbum,
 Sarracenis, in initio textus positū: & ver-
 bū, Sarracenorum, postea repetitū: ex
 quibus colligi videtur nostrū sūmariū quate-
 nus innuit, hoc capitulo omnes illos comprehen-
 di, qui hic vetita quibuscunque Sarracenis sub-
 ministrant, & non alios, qui ea alijs infideli-
 bus deferunt. Pro quo facit, quòd. c. Significa-
 uit. & c. Quod olim. & c. Ad liberandā, in-
 fra eodem. Extrauag. itē, Copiosus. de Iudæis.
 Joh. 22. & Extraua. Multa. Clem. 5. de Iudæis:*

quibus corroboratur, & extenditur hæc prohi-
 bitio: de solis, & omnibus ferentibus opè Sarra-
 cenis agunt. Circa quod tñ occurrit difficultas
 illa primo, quòd eadem ratio videtur esse de om-
 nibus alysin fidelibus: ergo & idē ius erit. c. 2. de
 trāslat. prælat. l. Illud. ff. ad. l. Aquil. Deinde,
 quòd clausula bullæ coenæ Dñi in. 8. cōfirmatio-
 ne summarij supra relatā cōprehēdit omnes, qui
 opem ferūt Sarracenis, Turcis, & alyis CHRI-
 sti nominis inimicis. III. quòd peior est infide-
 litas Iudeorum, quàm Sarracenorum: & infi-
 delitas hereticorum peior vtraque, secundum
 Thomā. 2. Sec. q. 10. art. 6. IIII. quòd verbum,
 Sarracenis, non capitur in hoc cap. prout est no-
 men gentis: sed prout est nomē sectæ Mahome-
 ticæ: & ita videtur significare omnes malas,
 & reprobas sectas tenentes. V. quòd multi Sar-
 raceni sunt Christianorum amici, qui vt Chri-
 stianos frequēter iuuant contra alios infideles,
 vel fideles iniustè eos inuadentes: ita iustum vi-
 detur, vt antidora suscipiētes inuentur & ipsi
 ab eisdem Christianis contra infideles alios, vel

etiam fideles iniuste illos inuadentes, arg. l. Si non fortem. §. Libertus. ff. de condict. indeb. & c. Cum in officijs. de testam.

IN solutiōe huius difficultatis, (q̄ mihi magna est), quæq̄ inquirat, qui veniāt in hac materia appellatiōe, Sarracenorū, tres opiniones inuenio.

1. Prima Syluestri Prieratis viri profecto iudicio ad resoluendū dexterrimo in verbo, Ex cōicatio. 7. casu. 21. sentiētis hoc verbo, Sarracenis, cōprehendi omnes Sarracenos, quibuscū rex aliquis Christianus, vel aliqua provincia Christiana bellū gerit: Sarracenos itē eos, qui eis fauēt.
- Secūda est Anto. Petr. & Iohā. ab Anna. in notabilibus. c. Ad liberādā. et Caiet. vbi supra. verb. Ex cōicatio. cas. 30. pag. 2. & 3. quæ videtur cōmunis. s. quōd verb. Sarracenis, omnes infideles vidētur includi. Pro quibus facit id, qd cōtra prædictū notabil. citabamus. Tertiā videtur sentire ordinatio regia tit. Si. li. 5. ordin. quæ innuere videtur, solos Mauros cōprehendi. Quia ponit verbū, mouros, & mox subdit verbum, ditos infieys. Sed nulla istarum d. fini

tionum videtur satis exacta. Primo enim contra Sylvestri diffinitionem facit, quod vetita in hoc. c. etiam tempore pacis non possunt deferri Sarracenis, secundum resolutionem suam ibidem, & Commem. Doctorum in. c. Significavit, & in. c. Quod olim, infra eod. Ergo etiam Sarraceni, quibus scum non est Christianis ullum bellum, comprehenduntur. Deinde contra id, quod significat ordinatio regia facit, quod verbum Sarracenis, siue sit nomen generis, siue nomen septe, multo alios, quam Mauros, hoc est, ex Mauriā orundos includit. Tertio contra sententiam magis communem facit, quod eam consequeretur omnes Christianos, qui abhinc circiter quindecim annis vetita in hoc. c. in Angliam, & in aliquot prouincias Germanie superioris detulerunt, in hunc canonem incidisse. Quia ab eo tempore rex Anglia, & aliquot principes Germanie declarati fuerunt heretici a Paulo 3. Consequeretur item, quod Armeni, qui biennio lapsa regi Persarum contra principem Turcarum hostem Christianorum seuis

simum opem tulerunt, in hanc eandem excom-
 municationē inciderunt. Galli item, qui abhinc
 sex annos Aeneobarbo, siue Barbarroxa duci
 Turcarum principis in auxilium suū venien-
 ti opem tulerunt. Casar item, qui regem Tuneti
 Sarracenum, contra tyrānū itidem Sarraceniū
 armis restituit. Imò & rex, et dominus noster
 Lusitanorum, qui regi Fecensi contra alios re-
 ges Sarracenorū fauisse dicitur: et etiā nunc
 apud Indos alijs Sarracenis contra alios Sarra-
 3 cenos fauere auditur. Quarto Tergoloco, ut
 aliter eam resoluā, admoneo primo, originario
 verbi, Sarraceni, significatu, significari popu-
 los Arabiae post Nabathæos, Plinio autore libro
 6. c. 28. dictos à Sarraca, eiusdē Arabiae vrbe:
 non à Sara vxore Abrahami, quo se iactant:
 vel illo arg. quòd à Sara Sarani dici debuißet,
 & nō Sarraceni, sicut ciues Sarræ Sydoniae vr-
 bis, Sarrani sunt dicti. Eam tamē Mahometus
 ansam amplexus vanissimæ gēti persuasit, eos
 4 solos omniū mortaliū legitimos esse diuinæ pro-
 fessionis successores. Admoneo quoque secūdo,

causam, † & originem defectionis huius gentis 4
 à Romano imperio, ecclesia q; Romana hãc, quæ
 sequitur, fuisse: Ex ea Sarracenorũ gente dele
 Et a militũ manus Heraclio imperatori Chri-
 stiano militabat, quando ille regem Persarum
 Cosdroam paganam vicit, & cœpit: cumq; sti-
 pendium peteret, is, ad quem ea res pertinebat,
 subiratus respondit: vix est, unde Græco, &
 Romano militi solvatur, & hæc canum turba
 tam impudenter efflagitat stipendiũ? Ad quã
 vocem ira succensit ab Heraclio, & Romano
 imperio defecerunt: & in Syria aucti † Dama 5
 scum occuparũt. & inde aucto ex his, qui domi
 remanserant, exercitu Aegyptum ingressi fa-
 cile ea terra potiti sunt, vicinorum Arabũ cõ-
 meatu, & auxilijs adiuti. Qui deinde Maho-
 meti figmentis imbuti Persas bello petitos vice-
 rũt. Deinde Antiochia nobilissima vrbe capta,
 Hierosolymis potiti, diuexata Rhodio, & Sici-
 lia, totam Aphricam, & Liuiam ad Oceanum
 vsque suis opibus, & perfidiæ adiecerũt. Quin
 et Hispanias omnes, præter Cãtabros, & Astu

- res occuparunt. Imò & Gallias aggressi, Burde-
galaq; Pictavisq; direptis, vsque ad Ligerim
fluum occuparunt, reliqua omnia occupatu-
6 ri, n^o Carolus Martellus magna virtute oc-
currisset, & quadringenta millia militum ex
eis obruncasset, Paulo Acnilio eruditissimo,
fideliq; autore. Admoneo tertio, his successi-
bus factum esse, vt hoc nomen, Sarraceni, quod
a principio nomen fuit gentis, nunc sit: imò et tē-
pore huius cap. iam cœperit esse nomen sectæ
Mahometiæ deditorum.
- 7 HIS igitur t^o premonitis difficultatē prædi-
ctā resoluturus dico illo verbo, Sarracenis, in hoc
c. posito cōprehēdi Mahometiæ perfidiæ secta-
tores omnes, & solos, qui Christianæ ecclesiæ
res occupant, vel impugnant actu, vel habitu:
et fautores eorum, quatenus tales sunt. Dixi
Mahometiæ perfidiæ sectatores: quoniam ver-
bum hoc, Sarracenis, in hoc. c. positum, vt præ-
monui, licet à sua origine nomen gentis fuisset:
antequam tamen hoc. c. et. c. Ad liberandā, in-
fra eod. constituerentur, iam cœpit esse nomen

secte: et ad huc usque diem tale perseverat. Dixi, omnes, ad includendum, non solum eos, qui Syriam, in qua terra sancta, vestigijs summi ducis nostri IESU CHRISTI ornata, sita est, incolunt: sed etiam Aegyptum, Liviã, Mauritaniam, et residuum maris nostri tractum, usque ad Oceanum in Aphrica occupant: Assyriam item, Arabiam, et Mesopotamiam in Asia: Græciam quoque, et alia (proh dolor) multa, quæ Christianorũ fuerunt, in Europa tenent. Dixi autem, solos, ad excludendos alios infideles, quorum specialiore mentionem paulò post faciemus. Dixi, qui Christianæ ecclesiæ res occupant, &c. ad excludendũ eos, qui id non agunt. Dixi, habitu, ad comprehendendum eos, qui res Christianas actu quidem nõ impugnant: tamen impugnarent, si possent, odio Christianismi. Dixi, fautores eorum, ad comprehendendum omnes, qui prædictis Sarracenis fauent, & opitulatur. Quod nemo alius (quod sciã) tetigit. Nam Sylvester, qui solus videri potest id tetigisse, nõ ait illud de fautori

bus simpliciter: sed de Sarracenis Sarraceno-
rum bellantium fautoribus: Verum autem vi-
detur. Quia satis opis fert Sarracenis contra
Christianos, qui fert opem eis, qui Sarracenis
contra Christianos bellantibus opitulatur, arg.
l. Is qui opem. §. l. In furti. §. Ope. ff. de fur.
§. Interdū. Instit. de obligat. quæ ex delict.
nascuntur. Addidi, quatenus sunt tales, ad ex-
cludendum eos, qui iuuant Sarracenos predi-
ctos alio iusto respectu.

9 EX qua resolutione[†] infertur primo, com-
prehendi Turcas. Tum, quia etsi (ut aiunt) ali-
quid inter eos, & alios Sarracenos distat: tamē
omnes sunt Mahometicæ perfidiæ sectatores: &
generali nomine dicuntur Sarraceni: licet hi
sint Sarraceni Turcæ, & alij Sarraceni Ara-
bes, & alij Sarraceni Mauri, Aegyptij, Aphri-
cani, Persæ, & alij alio nomine speciali appellen-
tur: Sicut & omnes in CHRISTU credentes ge-
nerali voce Christiani dicuntur, iuxta glo. sin-
gul. c. 1. 2. d. licet alij sint Christiani Romani, a-
lij Græci, alij Hispani, alij Galli: & alij alio no-

mine speciali dicti. Tum, quia ipsi Turcæ occupant nūc Syriam, ubi terra sancta est, facit. c. Ad liberandam terram sanctam. infra eo. ibi: In dispendium terræ sanctæ. II. infertur comprehendendi omnes Sarracenos principales, & fau- 10
tores eorum, quibuscum est bellum Christianis ob Christianismum: licet nulla, quæ fuerint ecclesiæ Christianæ, occupent. Quales videntur aliquot in Indijs, & in insulis Indici, & Persici maris. Quia constat eos esse Sarracenos, & impugnare Christianismum. Quæ res maxime Christianæ ecclesiæ peculiaris est, & qua maxime ab alijs omnibus distat. c. Ad mēsam. & c. Audi denique. u. q. 3. Non obstat, quod. c. Ad liberandam. infra eod. ob occupantes terrā sanctā, vel occupare volentes principaliter constitutum videtur, ut ex illis eius verbis: In dispendium terræ sanctæ: & ex cōcilio generali, unde desumptū est, satis colligitur. Tum, quia principium illius. c. simpliciter excommunicat omnes deferentes arma Sarracenis, contra CHRISTVM, & populum Christianum: &

tales sunt Sarraceni, qui odio Christianismi
 cum Christianis pugnant, etiamsi nihil aliarum
 rerum eorum detineant, detineréue velint. Tū,
 quia illa verba huius. c. ad impugnandos Chri-
 stianos, omnes eos impugnantes comprehendūt.
 Tum, quia verba processus cœnæ domini relata
 in. 8. cōfirmatione notab. omnes nominis Chri-
 stiani inimicos includunt. At constat, Sarrace-
 nos impugnantes Christianos ob Christianismū
 11 esse tanti nominis inimicos. III. inferitur, † cō-
 prehendi etiam apostatas perfidos, qui Glauciū
 Homericū insigniter stupidum imitati Chri-
 stianismū pro Sarracismo, hoc est, χρυσοῦ καὶ χαλ-
 κείῳ, aurea pro arēis cōmutarūt. Hi enim li-
 cet baptismo renati fuerint, & in Hispania,
 Gallia, vel alia Christianorum terra, & non in
 Arabia orti: Sarraceni tamen sunt, prout no-
 men, Sarracenus nomen est sectæ, non gentis,
 12 v. prædictum est. IIII. infero, † comprehen-
 di etiam Christianos in terris Sarracenorum, de
 licentia eorum regum negotiantes. Tum, quia
 satis videtur deferre Sarracenis quoad mentē

huius cap. & sui similibus, qui defert subiectis
 eorum, è quorum manibus, cum volent, ea Sar-
 raceni habere possunt. Tum, quia per hoc poten-
 tiare gum Sarracenorū crescit. Eo enim quis
 maior, & potentior est, quo maioribus, & po-
 tentioribus præest, Authen. de defenso. civit.
 §. Nos igitur. collat. 3. Tum, quia satis tradit
 Sarracenis, qui tradit Christianis negociatori-
 bus, mox ea illis vendituris, & tradituris, arg.
 l. Qui sic soluit. ff. de solut. Quod tamē, mea
 sententia non procedit in Christianis ibi habi-
 tantibus, & volentibus tenere arma abscondi-
 ta, quo ea in Sarracenorum perniciem, cum op-
 portunum fuerit, exerant, & stringant. In
 his enim, & verba, & ratio huius. c. cessant.
 V. Infertur ex hoc. 4. corollario solutio illius
 q. quam ex facto interrogabar: An in huius ca-
 nonis, & processus coenæ Domini censuras inci-
 derit, qui prohibita vendidit, non Sarracenis:
 sed Iudæis, & Christianis apostatis Sarrace-
 norum terras habitantibus, & Christianis ibi
 negociantibus? Respondendū enim videtur, per

prædicta, incidisse. VI. infertur ex eodem. 4.
 corollario etiam solutio illius. q. quam ex facto
 interrogabar: An qui Christianis Constantino
 polim, & alias Græciæ Urbes, oppida, & rura
 inhabitantibus vendiderunt arma, quo ea occul-
 ta in perniciem Sarracenorum haberent, inci-
 derint in hanc excommunicationem? Respondendum
 enim videtur per prædicta, non incidisse. VII.
 13 infertur, non t̄ comprehendi Sarracenos, qui-
 bus bellum iustum est cōtra Christianos: & ne-
 que occupant, neque occupare curant res eccle-
 siæ Christianæ, neque pugnant odio religionis
 sed ob aliā causam. Quales fortè sunt aliquot
 nunc apud Indos, qui pugnant aduersus Chri-
 stianos, non ob religionem: sed ob terras, quas ip-
 si putant malè à nostris occupatas. Qui si bel-
 lum iustum aduersus nos facerent, & religio-
 nis causam non immiscerent, non putarem pro-
 fecto comprehendi. Tū, quia huius canonis mēs
 est eneruare potentiam Sarracenorum iniuste
 contra nos pugnātium, vt ex omnium scriptis
 satis colligitur. Si autem iniustum bellum face

rent, putarem ipsos includi. Quoniam bello iniuste suscepto, quo aliqua ex parte illud iustificent, religionis causam miscere solent; & incipere odio nostrae religionis, & amore suae perfidiae pugnare. VIII. infertur, non [†] comprehendendi Sarracenos in terra Christianorum sub potestate regum eorum de gentes, etiamsi sint prohibiti habere eiusmodi arma, & alia ad apparatus bellicum pertinentia. Tum, quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis: ergo & ipsa prohibitio. l. Adigere. §. Quanus. ff. de iure patro. c. Suggestum, & c. Meminimus. de appellatio. cum annotatis in illis per Panor. & Deci. Tum & nervosius: quia hi, licet Mahometicae perfidiae sectatores sint: non tamen occupant res Christianas, neque impugnant eas actu, vel habitu. Quod requiritur, ut hic includantur, per resolutionem praemissam. Excipio tamen eos, qui probabiliter praesumerentur hic vetita emere, quaerere, vel accipere ad deferendum alijs Sarracenis, extra Christianorum imperia de gentibus: vel ad servandum abscondita, in Chri

Christianorum perniciem proferenda, cum exercitus Sarracenicus nos inuaderet. Eiusmodi enim saltem habitu res Christianas impugnant.

- 15 IX. infertur, † non comprehendendi Sarracenos, qui impugnant alios Sarracenos contra Christianos pugnantes, vel nos cōtra illos defendūt, adiuantue: Imò neque Sarracenos, qui casibus licitis, iuxta Oldrad. consil. 71. Nunquid. & resolutionem communem in. c. Ad liberandam. infra eod. à Christianis rogati iustè illos defenderent, vel iuarent contra alios Christianos suas terras inuadentes, vel iniustè illas occupantes. Tum, quia causa finalis huius. c. cessat, saltem quoad ea, quæ post bellum illud expletū contra nos vsui esse non possent. Tū & neruosius: quia eiusmodi Sarraceni, licet alio respectu sint inimici Christianorum, & res ecclesiæ occupent, vel impugnent: hoc tñ, quo Christianos cōtra alios infideles iuāt, vel infideles contra Christianos iniustè bellātes impugnant nō sunt tales. Quauis semper, quoad eius fieri potest, curare debet princeps vsurus Sarracenorum a

xilio, ne illis ea tradat, quæ illo bello expleto con-
 tra Christianos vsui esse possint, qualia sunt ar-
 ma. X. infertur, non comprehendit etiam Sar-
 racenos, † quibuscū est pax Christianis, quiq;
 non fauent alijs cū Christianis belligerantibus:
 & inter quos, & Christianos nulla est iusta cau-
 sa bellandi: quales sunt multi, vt audio, nunc cir-
 cum terras Indiæ Lusitano imperio parentes:
 Inter quos, & Christianos nūquam ob religio-
 nem, neque ob aliam causam fuit bellū. Hi ete-
 nim, licet Mahometiæ perfidiæ sectatores sint:
 restamē Christianas neque occupant, neq; actu,
 vel habitu impugnant. Excipio tamē illos, qui
 sciuntur, probabilitérue creduntur ea esse men-
 te, vt primo quoque tempore, data eis ad id potē-
 tia, et opportunitate, suis sedibus expellāt Chri-
 stianos, eo præsertim, quòd Christiani sint. Quo-
 niam huiusmodi Sarraceni, etsi actu non im-
 pugnant res Christianas: habitu tamen id fa-
 ciunt: & per consequutionem sunt Sarraceni,
 de quibus hoc. c. loquitur, per resolutionē præ-
 missam. XI. infertur, † non cōprehēdi Iudæos,

16
 05
 pag co
 05
 posto
 sepa
 ros

17 nos
 iudæus

quatenus Iudæi sunt: quia non sunt Mahome-
 ti & perfidia seclatores: & ita neque Sarrace-
 ni. Dixi, quatenus Iudæi sunt: quia quatenus
 subiecti Sarracenis, comprehēdi possent: puta,
 si habitaret terras subiectas Sarracenis hic cō-
 prehensis. Quos tamen arbitror comprehendi
 per processum coenæ Domini. Quoniã etsi nō
 sint Sarraceni, neque Turcæ: sunt tamen ini-
 mici nominis Christi: & adeò quidem, vt si pro
 voluntate nocendi nobis esset eis potentia, mul-
 tō grauius, quàm illi nomen illud, quod super
 omne nomē est, infestaret. In quo tamē eius in-
 finita[†] bonitas quàm optimè nobis consuluit: dū
 18 eis se, lucemq; suam apertam reuentibus, po-
 tentiam, virtutem, & animum ademit, perpe-
 tuæq; seruituti, ac ignominia apud ōnes gentes
 eos addixit. Iuxta enim prædictionem Iacob,
 Genes. c. fin. à deo ablatum est eis sceptrum, &
 regia potestas, post veri Messiaē CHRISTI sa-
 cro sanctissimum aduentum, vt nusquam postea
 apud eos sit, vel fuerit. Nam vllam eorum gen-
 tem esse clausam inter mōtes Gog, & Magog,

quæ tempore Antichristi ei sit adhesura, vani-
 simum esse constat, etiam attestatone Iu-
 daeorum, qui id maxime explorauerunt. Neque
 enim illud significauit Iohan. Apocalyp. 20.
 & liber illud continens apocryphus est: & ab
 Hierony. & ab omnibus alijs reiectus. XII.
 infertur, † non comprehendi per. c. hoc, neque
 alia iura communia, hæreticos Sarracenis non
 subditos. Quia non sunt Sarraceni. Imò neq;
 per processum bullæ prædictæ. Quia non sunt
 Turcæ, neq; nominis Christiani inimici. Quo-
 niam, etsi Romanæ ecclesiæ non obsequantur: ve-
 nerantur tamen nomē CHRISTI: Neque est
 omnino par ratio de illis, ac de Sarracenis. †
 Quoniam, etsi peior est eorum infidelitas, quã
 Sarracenorum, & plus peccent, quàm Sarrace-
 ni, iuxta doctrinam prædictam, & receptam
 Thom. 2. Sec. q. 10. art. 6. Non tamen sunt inimi-
 ci nominis CHRISTI, sicut & illi: & ita ne-
 que sub verbis horum capitulorum, neque prædi-
 cti processus comprehenduntur. Hæc autē di-
 xerim de hæreticis. Nam de apostatis dictum

19
 as he
 refs

20

21 *est in corollario 3. XIII. inferitur, † non com-*
prehendi paganos. Tum, quia non sunt Maho-
metie sectæ, neque per consequutionem Sarra-
ceni: & ita verba horum capitulorum eis non
conueniunt: & quibus verba legis non conue-
niunt, ipsa lex non comprehendit. l. 4. §. Toties.
ubi Bartol. & Paul. ff. de damno infect. §. c.
Indemnitatibus. §. Supradicta. quod in hoc
est iuris optimum, de electio. lib. 6. Tum, quia
non inuenitur in eis ead. ratio, quæ in Sarrace-
nis prædictis, ut palam est. Tum, quia cum ip-
si credant pluralitatem deorum, credere quoq;
possunt nostram sanctam legem, & alias mul-
tas esse sanctas. Quod multi faciunt: licet suam
quoque credant bonam. Intelligo autem hæc il-
lationem de illis paganis, quibuscum nec est, ne-
que fuit ullum bellum Christianis: quiq; nos o-
dio non habent: eo quòd simus Christiani, quin-
imò humanè nos suscipiunt, & nobiscum contra-
hant. Illi enim, qui Christianos odio haberent,
eo quòd sint Christiani, licet non comprehendā-
tur sub hoc. c. neque sub. c. Ad liberandam. &

Quod olim. &c. Significauit infra eod. & minus sub Extrauag. Copiosus. de Iudæis. Ioh. 22. & sub Extrauag. Multa. Clem. 5. eod. tit. inter communes. Comprehenduntur tamen, mea 22
sententia, sub prædicta clausula cœnæ domini: quæ non solum Sarracenos, Turcas: sed etiã omnes Christiani nominis inimicos cõprehendit.

At constat tales paganos Christiani nominis esse inimicos. XIII. infertur t̄ solutio quæstionis illius, quã etiã ex facto interrogabar. 23

An Christianos Goam, vel alias India ciuitates inhabitantes, & de terris quorundam Sarraceno-
rum equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes, eosq; postea iam disciplinatos, aut pingues, aut robustos effectos alijs Sarracenis vedunt, in prædictas censuras incidant? Respon-
dendum enim videtur, per prædicta, incidere: nisi illi Sarraceni nullum cum Christianis bellum, neque iustam causam bellãdi, etiam secundum opinionem eorum haberent, neque habuis-
sent, neque odio haberent Christianos: eo quod sint Christiani, neque fauerent alijs cum Chri-

stianis belligerantibus, neque eo animo esse cre-
 derentur, ut quàm primum eorum ad id poten-
 tia sufficeret, Christianos de suis sedibus expel-
 lant: Non tamen eos, mea sententia, excusat,
 quòde quos, quos alijs Sarracenis vendunt, ab a-
 lijs emunt. Tum, quia vendunt eos preciosiores.
 Tum, quia prius eos in terras Christianorum a-
 gunt, & eorum potestati subijciunt, & contex-
 tus huius cap non patitur, ut res prohibita, etiã
 si de terris Sarracenicis ad Christianas sit de-
 lata, ad eas iterum reportetur. XV. solutio
 illius questionis ex facto propositæ: An Chri-
 stianus Hispanus, qui cū alijs Christianis Ar-
 menijs regi Persarum, cum Turcarum princi-
 pe Christianorū hoste seuißimo proximis añis
 pugnant, opem tulit, in has censuras incide-
 rint? Respondendum enim videtur non incidisse
 illum, neque alios Armenios. XVI. infer-
 tur et solutio illius, quæ in facto est: An qui An-
 glo iam pridem ab ecclesia non sine catholicorū
 grandi dolore, & iactura, declarato heretico
 Galliam catholicam affligenti, veletiam intra

24

 nos huj
 ses

regnum suum sese cōtinenti hæc prohibita vendiderint, & vendunt, in has censuras incidere-
 rint? Respōdendum enim videtur, non incidisse. Quod ipsum arbitror dicendum esse de his,
 qui Lutheranis, & alijs nobilissimæ, sed miserranda Germaniæ hæreticis talia detulerunt.
 XVII. solutio item illius, quæ ex facto proponitur: An qui Aencobarbo, siue Barbarroxæ
 classis † Turcicæ duci à Gallo in sui defensionē 25
 vocato, & intra portū Tholonensem agenti, aliqua de prohibitis hîc dederit, feceritue, in has
 censuras inciderit? Respondendum enim est, nō
 incidisse, si saltem in casu, qui bona fide videbatur
 ei permissus, fuisset vocatus: & si non tradidit
 ei arma, triremes, aut alia, quæ expleta illo bello
 essent contra Christianos vsui futura.
 An autem ille casus fuerit de permissis, vide-
 rint illi, qui in eo cōsuluerunt: Tamen si arbitren-
 credere posse confessarium, cui non constaret
 contrarium, eum fuisse de permissis, vel qui
 bona fide putaretur permissus, quoad effectum
 absolvendi pœnitentem, cui de hac re esset scrum

26 pulus obtanti re gnitantam autoritatem, pietatem, & eruditione. **XVIII.** infertur, conuenire, † ac differre plurimum bullam coenae domini, et hoc. c. & c. Ad liberada. infra eod. Conuenire quidem, quia utraque comprehendit Saracenos, & Turcas. Differre autem, quia haec non comprehendunt illos Iudeos, vel Paganos: illa vere sic eos, qui sunt Christiani nominis inimici: Et ita bullam coenae Domini hac parte latiore esse horum capit. dispositione: sicut e contrario alia ex parte latior est haec, quam illa, ut in notab. 8. infra latius dicemus.

27 **XIX.** infertur, † satis recte me respondiſſe illi grandi quaestioni, quam me Roncannalle nostram virgini matri sacram visentem, interrogauit magnas quidam Hispanus, cum rex Galliarum Franciscus ante paucos annos quatuor exercitibus quatuor partes imperij Caesaris, nempe Rusilionem, Nauarram, Brabantiam, & Lucenburgum infestaret: cumque scriptis aliquot doctorum virorum bellum illud Galloturcicum diceretur. Quaestio enim erat: An in regem

Gallie, eiusq; regnum eadem libertate, ac ferocia Cesariani pugnare possent, ac in Turcas, & eorum terras: An item his capitulis esset locus contra vendentes eo tempore arma, & alia hic vetita Gallo: Eo quod ille esset Turcis foedere coniunctus, videreturq; multis illo in Cesare maximo apparatu bellico Turcicis rebus plurimum favere. Quippe quo a persequendis Turcis Cesarem diverteret, & opes extenuaret. Respondi enim ipse, ex facto ius oriri. l. Si ex plagis. §. In cliuo. ff. ad. l. Aquiliam. & ex tenore foederis a Gallo cum Turca icti pendere solutionem. Nam si foedus contineret, ut Gallus Turco faueret, etiam eo respectu, quo Turca Christiani nominis est inimicus, vel in perniciem iniustam alicuius principis Christiani, praesertim quatenus Christianus esset: vel contra dispositionem, & prohibitionem huius capit. & ei concordantium, idem de eo, quod de ipso Turca iudicium esse per praedicta. Si autem foedus tantum haberet, ut neuter eorum alterum bello infestaret, causa religionis quatenus erat necessarium, excepta. vel quod Turca

defenderet Gallum iniuste inuasum à Christianis: & vicissim Gallus Turcarum iniuste inuasum à Sarracenis, longe aliud esse dicendum de eo, quam de Turca: licet iniuste alia de causa bellaret. In dubio autem, donec aliud constaret, non esse [†] credendum, tanti regni tantum regem tam foedum foedus cum Turca misisse, ut se, suosq; omnes in tam foedam ignominiam, tamq; foedas censuras cõjceret, arg. c. 1. de reg. iur. c. 1. Merito. ff. pro soc. c. 1. 40. d. etiam si talia indicia haberentur, quæ sufficerent ad iuste credendum eum mouisse bellum iniustum, orbiq; Christiano damnosum, & odiosum. Nec displicuit illi magnati equissimo nostra hæc æqua responsio. Neque vlli debet ea displicere, ne cogatur confiteri, Lusitanos, Italos, Helueticos, Germanos, & alios omnes, qui eis auissent, vel aliqua hic vetita subministraßent, in has censuras incurrisse. Quod ipse certè nec de Castellanis confiteri auderem. XX. [†] inferetur, eum dicendum habitu impugnare Christianos, qui eo animo est: ut primo quoque tempore na

Et a potētia, & opportunitate impugnandi eos, id faciat, absq; alia iusta causa, quā quia sunt alterius religionis: ideoque magna reipublice prudentia, pariq; animi virtute, ergaq; Deum religione opus esse illi, qui arbitraturus est, ut ille, aut ille Sarracenorum, aut Paganorum rex, qui nulla ecclesie Christiane bona occupat, neq; actu impugnat, dicendus sit tamen impugnare habitu. Nam neque quilibet timor: vanus ad id iudicandum sufficere debet: neque certitudo belli mouendi est necessaria. Pauciora item signa sufficere arbitror ad iudicandum animum bellicandi habitualem esse regi Sarracenorum, etiā si nunquam cum Christianis bellum gesserit: quā ad iudicandum eiusmodi animum inesse regi Paganorum, cum quo Christianis nunquā fuit bellum: quales multos esse, audio, apud Brasilienses: Eo quod Sarracenorum bona pars tota est in impugnando Christianismo: & facilius iuste timeri potest bellum ab homine secte tam infensae Christianismo: quā à Pagano longe ad amicitiam Christianorum aptiore, ut palam

est. In dubio autem arbitrandum esse iudicarem,
 potius inesse animum habituale pugnandi, quam
 contrarium. Quin & si à consilijs regum Chri-
 stianorum essem, obnixè eos etiam atque etiam
 orarem, ne permitterent suis, ut vlla arma, aut
 vllos equos, aut vlla nauigia infidelibus vbi ex-
 tra dominia Christianorum de gentibus submi-
 nistrarent: imò nec artem ea fingendi docerent.
 Quoniam omnes timeri possunt ne adepti in-
 id potentia, & opportunitate eis impugnet Chri-
 stianos, volentes eos pedetentim fidei Christia-
 ne: imò & suo imperio subycere. Et quanuis
 hoc magis expedire, magisq; è re Christiana es-
 se putem: non tamen arbitror esse necessariū,
 nisi id, quod superius dixi, secundum iuris rigo-
 re, neque secundū iuris necessariā equitatem.

V. Notabile, quid appellatione ar-
 morum hic, & alibi contineatur, cū
 nouis, & iuri consonantibus corol-
 larijs.

SVMMARIA.

- Arma etiam propriè omnium artium instrumenta: hic autem pro solis bellicis accipitur n. 2. quorum varia species, & inuenciores. n. 3.
- 4 Arma bellica esse arma defendendi, etiam propriè, contra Angel. & Iaso. & etiam fustes, & lapides contra eosdem, & alios. n. 5. non autem cultellum paruum. n. 6.
- 7 Arma non esse aliquando lapides, intentionis defectu, & non significationis, cum intellectu nouo glo. Clem. i. de statu monacho. n. 9.
- 8 Beneficiũ cur non semper curata includit.
- 10 Arma bellica nouè definita: quæia nulli homini à natura data. n. 11. & nouè diuiduntur. n. 13.
- 12 Intellectus nouus. l. Armorũ. de verb. signi.
- 14 Arma non esse omnia nocetia, nec semper in id fabricata. n. 15. esse præsumpta, & non præsumpta. n. 16.
- 17 Arma cur in alijs statutis aliud significat. & latius. n. 21. cur hic interdum lapides, & interdum non. n. 19. & idem de lignis. n. 20.
- 18 Intellectus. l. 1. & ibi Bartol. ff. ad. l. luli. de vi publi. & §. final. Authen. de armis.

- 22 Arma non esse arcem, neque triremē, neq;
equū: & ideo rusticum posse nutrire, & age-
re equū, licet arma deferre nequeat. n. 24.
Et quæ sunt quoad cap. resolutiue: & cul-
tellum non esse, nisi intentio. & c. n. 25.
- 23 Postliminio in armis locum non esse.
- 26 Armorum materias, prout huiusmodi, nō
esse arma, neque equos, & mulos: & ideo,
& c. n. 27. neque secures, rastra, & c. & ideo,
& c. n. 28.

QVINTO principaliter colligo ex ver-
bo, arma, partem illam summarij no-
stri, quæ habet, vetitū esse Christianis, ne qua
Sarracenis arma subministrant. Circa quod oc-
currit illa difficultas, quod hoc consequeretur,
nulla vllarum artium instramēta posse à Chri-
stianis eis deferri. Quia omnia illa appella-
tione armorum continentur, argu. princ. &
cap. Non pila. & c. Conuonior. 23. q. 8. & glo.
l. Nepos Proculo. ff. de verbo. signifi. Neque
lapides, aut fustes. Quoniam eorum appella-
tione continentur. l. Armorum. ff. de verb.

signific. l. 3. in princi. versicul. Armis. ff. de
 vi, & vi armat. §. Sed ex constitutionibus.
 Instit. de interdicit. §. Itē lex Iulia. Instit.
 de publi. iudi. Quod tamen esse falsum, vsus
 contrarius dicitur significare.

AD soluendam hanc difficultatē, quæ plus
 quàm mediocris est, quæq; summarium prædi-
 ctum quoad verbum, arma, impetit & inquir-
 it, quid eo nomine contineatur: dico primum:
 armorum appellatione largē, sed propriè sum-
 pta, contineri omnia omnium artium instru-
 menta: ut agriculturæ, iuxta illud Maronis.
 i. Georgicorum: Dicendum & quæ sint duris
 agrestibus arma. Et artis pistoriæ, iuxta illud
 eiusdem. i. Aeneidos: Tum Cererem corruptā
 vndis, cerealiaq; arma expediunt. id est, instru-
 menta, quibus ad pistorium opus utimur, ut pi-
 lis, mola, vanno, cribro. Et artis nauticæ instru-
 menta, iuxta illud eiusdem. §. Aeneid. Colligere
 arma iubet, validisq; incumbere remis. Et artis
 studendi, iuxta illud Plinij: Cuius arma erant,
 non verabulum, & lancea: sed stylus, & pugil.

lares. Et lachryma, & orationes arma dicuntur clericorum in principi. C. c. Conuenior. 23. q. 5. & instrumenta nauium, in. l. 1. §. Magistrum. ff. de exercitor. dicuntur armamenta: & armatur nauis, cum instruitur, ead. l. 1. §.

2. Non autem. † In hac autem materia, & similibus nō ita late accipitur verb. Arma: sed tantū pro instrumentis artis militaris: & ita pro armis bellicis, iuxta illud. 2. Reg. 1. † Quomodo perierunt arma bellica? Quæ varia sunt. Quorū inuentores scribit Plin. lib. 7. c. 56. natural. histor. & species plurimas Iustinian. in. §. final. Authen. de armis colla. 6. Gellius lib. 10. noctiū attic. c. 20. & Veget. lib. 4. de re milit. II. dico, quod appellatione armorum, etiam ad bellica restricta cōtinentur. † Arma defensionis causa parata, etiam proprie, ut Alber. ait in. l. Armorum. ff. de verb. signifi. quæ id irrefragabiliter probat in hæc verba: Armorum appellatio non utique tantum scuta, & gladios, & galeas significat: sed etiam fustes, & lapides. Cui similis est in. §. Sed ex constitutionibus Instit.

de inter. C. l. 3. Armis. ff. de vi. C. vi. ar-
 mat. Probat, inquam, irrefragabiliter. Quia
 iuris consultus agens de propria verborum si-
 gnificatione ait, armorum appellatione signi-
 ficari scutum, & galeam: quæ constat esse de-
 fensionis causa parata. Non obstat, quod con-
 trarium tenuit Angel. in. S. Ex maleficijs. n.
 12. C. 13. Instit. de actio. et cum sequatur Iason
 ibidē. n. 83. C. sequenti, arg. eius, quod ait Bart.
 in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publ. s. quod lex illa pro-
 hibens haberi arma, non prohibet arma defen-
 sionis causa parata. Sed nō obstat. Quia ratio,
 quare appellatione armorum nō veniunt ibi de-
 fensoria, non est, quia nō sunt proprie arma, sed
 quia defuit intentio animi legislatoris ad com-
 prehendendum ea. Quod conijctur ex mate-
 ria legis, quæ agit de vi publica, quæ non infer-
 tur armis defensivis: sed offensivis, ut palam
 est. Itaque in hoc cap. etiam defensionis tantū
 causa parata prohibetur. Quoniam verba, C.
 ratio eius habet in eis locum: ut etiam probat. l.
 2. C. Quæ res ex por. non deb. III. dico, cap 5

pellatione sic stricta armorum bellicorum com-
 prehendi etiam proprie lapides, & fustes, ut Fe-
 lin. ait & Alciat. in d.l. *Armorū*. quæ idcirco
 fragabiliter probat, quatenus agens de propria
 verborū significatione habet, armorū appella-
 tione significari fustes, & lapides. Quod ipsi
 habent etiam aliæ leges ei similes supra citatæ.
 Non autē probat ponderatio verbi, continetur,
 à Felin. indiligenter facta. Quia tale verbum
 in illa lege non est. Contrarium tamen tenent
 etiam in hoc *Angel.* & *Iason*, ubi supra: &
Rom. in l. i. §. *Occisorum*. ff. ad *Sylen.* & *Cor-*
neus consil. 199. n. 4. Et *Angel.* quidem, & *Ia-*
son mouentur, per glo. sing. *Clem.* i. §. *Quia ve-*
rò. verb. *arma*. de stat. monach. quatenus habet
 quòd *Clem.* illa excōmunicans monachos in tra-
 monasteriū septa arma tenentes, nō includit eos,
 qui lapides, & fustes tenent. *Ludonicus* autem
 mouetur per §. final. *Auth.* de armis. collat. 6.
 quatenus prohibens priuatim ne fabricentur ar-
 ma, non prohibet fabricari cultellos minores,
 quorum usus non est in præliis. Vbi glo. sing. an

notavit, cultellos † ad parandas poenas non esse
 arma. Cuius ratio illa videtur, quod in aliū v-
 sum, quàm bellicū principaliter sunt ficti, &
 effecti: At lapides, & fustes non sunt principa-
 liter in bellicum vsum ficta, vel effecta, ut palā
 est: Ergo neque hæc erunt magis arma, quàm
 predicti cultelli. Tertio facit. l. Omne. §. Si quis
 cōmilitonem. ff. de remilit. quæ habet, cum, qui
 lapide cōmilitonem vulneravit, à militia rei, cici-
 dum: qui verò gladio, capite puniendum.

¶ Hæc tamē non obstant. Non primū. Quia
 glo. illa † dicens, lapides, & fustes ibi non conti- 7
 neri appellatione armorum, non se fundat in de-
 fectu significationis propriae verbi: sed in defe-
 ctu intentionis mētis cōstituentis. Postea enim
 quàm affirmavit, appellatiōe armorū lapides,
 & fustes contineri, subdit. Non puto tamen au-
 torē sic latissimè intellexisse. Per quod palā sen-
 tit non significationem verbi: sed intentionem
 auctoris defuisse. † Sicut in simili appellatiōe be- 8
 neficij proprie omnia beneficia, etiā dignitates,
 & quibus cura animarū inest, continentur, exce-

pris gratijs, & expectatiuis, in quibus non desi-
 nēt cōtineri ex defectu significationis: sed intē-
 tionis animi scribētis, volentis sola simplicia cō-
 prehendi. c. Cū in illis. in princ. de preb. lib. 6. vt
 laicus diximus in. d. c. final. & in. rub. de pre-
 ben. & post Deci. anno superiore in. c. Postula-
 9 sti. de rescript. Intentionis autem defectū col-
 ligere potuit illa glo. vel ex vsu loquendi vulga-
 ritate, quo videtur vsus ibi Papa: velex condi-
 tione personarū, de quibus agitur: nempe mo-
 nachorum, quibus, quæ arma vulgus appellat,
 grandi dedecori sunt in cella: cum tamen nec
 paruo sint lapides, & baculus aliquis in aliud ali-
 quod opus vtiles. Ad secundum respondebit illa
 tio. 7. Ad tertium dico, non probare lapides non
 esse arma: sed non esse gladium: quod nemo ne-
 gat. IIII. dico, arma bellica nusquam, quod
 sciā, esse satis rectē diffinita: posse autem, mea
 10 sentētia, rectē diffiniri esse: Arma fiēt a prin-
 cipaliter ad preliandū eis, quatenus talia sunt,
 vel in id ante conflictū assumpta. Dixi, arma,
 pro genere. Quoniam omnia arma bellica sunt.

arma, nō contrā oīa arma sunt bellica. Quia
 omnium artium instrumenta dicuntur arma,
 per prædicta, cum tamen sola militaris artis
 dicantur arma bellica. Dixi, facta principaliter
 ad præliandum, ad excludendum ligones, rastra,
 secures, & id genus alia in alios usus, quā præ-
 lii principaliter parata. Dixi, eis, ad excluden-
 dum loca, unde præliamur: de quibus in coroll.
 II. Dixi, quatenus talia sunt: quia nonnunquam
 alio respectu considerata nō sunt arma bellica,
 ut corollarium s. demonstrat. Dixi, vel in id as-
 sumpta, ad includendum ligones, rastra, secures, la-
 pides, scapiones, martellos, & alia ad præliandum
 assumpta: licet simpliciter in alios usus fuerint
 comparata. Ea enī, & si absolutè sine intentionis
 ea desumentis consideratione non sunt arma bel-
 lica, sunt tamen ea perpensa. Addidi, ante con-
 flictum: quia si rixa subito cohorta, alterū per-
 cussit vel duro frustū panis, vel ænophoro, vel
 ceoloue: quoniam ad alium usum in manibus ha-
 bebat, non dicetur armis percussisse, secundum
 Angel. receptum in l. si pignore. §. Furem.

- ff. de fur. & in l. Armatos. ff. ad l. Iulii. de
 11 vi pub. Ex quibus inferitur primo, † arma
 bellica nulla videri esse data homini à sola natu-
 ra cœlorum rege. Quoniã nihil à natura, quæ
 Deus est etiam cœlos gubernans, & omnia na-
 turans, vt vtat verbis glo. l. Respicendum. ff.
 de rebus cred. videtur ei datum, quo principali-
 ter aliũ offendat, seu seipsum defendat. Quod
 vti nam terrarum reges, saltem Christiani satis
 animaduertent, quo à bellis horrendis absti-
 nentes pacem placidam semper amplecterentur.
 Quod pulchrè in Chiliadibus, in paroemia: Dul-
 ce bellum in expertis, tractatur. II. infer-
 12 tur, † legem illam Armorum, de verb. sig. &
 omnes similes habentes lapides esse arma: nouè,
 ac singulariter intelligendas esse, de lapidibus
 ad prælium arte paratis: quales sunt pilæ lapi-
 deæ aptæ vt à bombardis emittantur, vel de
 lapidibus ad nocendum assumptis. III. in-
 13 fertur, † arma bellica propriè dicta, diuidi
 primò in offensionis causa parata: & in defen-
 sionis causa comparata. Secundo in arma, quæ

sunt bellica intentione animi fabricantis tantū:
 Quæ diffiniri possunt esse: arma bellica in præ-
 lium principaliter facta. & in arma, quæ sunt
 bellica: intentione animi ea assumptis tantū:
 quæ diffiniri possunt, esse: arma bellica in præ-
 lium assumpta, licet in alium usum principali-
 ter facta: & in arma, quæ sunt bellica, tam in-
 tentione animi fabricantis, quàm assumptis:
 quæ diffiniri possunt, esse arma bellica in præ-
 lium principaliter facta, & assumpta. IIII.

infertur ratio^t reprobandi eos, qui satis oscitan-
 ter dixerunt, omnia, & sola, quæ nocere pos-
 sunt, posse propriè appellari arma. Reprobatur
 enim hoc per prædicta. Primo quidē, quia fru-
 stum durum panis, œnophorum, & alia multa,
 antequam ad nocendum assumantur, sunt de nu-
 mero eorum, quæ nocere possunt: & tamen nō
 sunt arma, secundum Angel. receptū in. d. l. Si
 pignore. §. Furē. ff. de furt. & l. i. §. Arma-
 tos. ff. ad. l. Iul. de vi publ. Secundo reprobatur,
 eo quòd arma defensoria, quæ neque intentione
 fabricantis, neque intentione assumptis nocere

14

- 15 pōssunt, sunt arma bellica. V. infertur, [†] fieri posse, ut quemadmodum ea, quae intentione fabricantis non sunt arma bellica, intentione assumptis sunt arma bellica: ita etiam ea, quae sunt arma bellica intentione fabricantis, quandoque fiunt non bellica intentione assumptis ea: Adeo quidem, ut desinant cōprehendi sub statu top prohibente illa de ferri. Verbi gratia: lanceae, vel enses ligati in fasciculo, quem mulio suis mulis, aut calo humeris ex alio oppido in aliud portat, vel baiulat, non dicentur arma, quoad illud statutum. Nec pugio parvus acutus amici, quo monachus intra cellam suam deficiente alio cunctello, pennam ad scribendum aptat, quoad praedictam Clem. Neque ensis, quo quispiam deficiente alijs gladiolis ad panem, & carnes secandis utitur. Neque pugio, siue parvus puer, qui de alia in aliam domū arma mutat, dicetur ea deferre, quoad illud statutum. Quorū ea una ratio est, quod his casibus illa arma non considerantur ut arma: sed ut quaedā res aliae. V. I.
- 16 infertur, probari posse, [†] esse arma bellica, quae

non presumuntur talia: & non esse arma bellica, quæ presumuntur talia: & ita nonnunquam dicenti, aliqua esse arma, incumbere probationem, & nonnunquam neganti. Si enim constet me detulisse enses, & contendam illos non fuisse tunc mihi arma, oportet me id probare. Et si constet me detulisse lapides, & contendam, eos non fuisse tunc mihi arma, aduersario incumbit probatio, quod fuerunt. Quæ enim principaliter in prælium parata sunt, presumuntur deferenti fuisse arma, nisi contrarium probet. Et e contrario ea, quæ principaliter non sunt ad præliandum facta, non presumuntur arma fuisse deferenti, nisi probentur talia. VII. inferitur, † quod verbum, arma, prolatum in materia, in qua solum agitur de offendendo sola offensoria, & non defensoria comprehendit. Qui est germanus intellectus doctrine Bartol. in l. i. ff. ad l. Iul. de vi pub. † Prolatum item in materia, in qua solum agitur de armis bellicis ex intentione fabricatis, sola facta principaliter ad prælium dici arma, & non alia. Qui est germa-

nus intellectus. §. final. Authen. de armis. col.
6. Prolatum autem in materia vtrisque con-
grua, qualis est nostra, vtraque comprehendit.

19

VIII. infertur, † in huius cap. & bullæ cœ-
næ Domini censuras incurrere eos, qui lapides,
& alia, quæ nocere, vel defendere possunt: sed
non sunt principaliter in hoc parata: Sarracenis
subministrant, quo illis in prælijs ad offensio-
nem, vel defensionem contra Christianos utantur:
Nō autem illos, qui in alios vsus bona fide defe-
runt, etiamsi fortè Sarraceni casu aliquo eis
in prælio contra mentem deferretium utantur,
vt latius ex. 10. notab. colligas. IX, infer-

20

tur, † multa esse, quorum ad Sarracenos delatio
malo animo facta hoc cap. includerentur: eadē
sine tali animo effecta non includantur. Infer-
tur & ratio defendendi Prieratem dicentem,
quod delatio lapidum ad edificandum, & ligno-
rum ad ignem fouendum non esse hic prohibi-
ta. X, infertur † ratio, quare verbum, ar-
ma, in alio statuto continet solū offensoria: in a-
lio verò etiam defensoria: & in alio sola in præ-

21

lio verò etiam defensoria: & in alio sola in præ-

lium fabricata: in alio verò etiã in prælium assumpta. Est enim ratio diuersitatis, Varietas finis disponentis. Finis enim statuentis, ne arma extra regnum, vel ciuitatem deferantur, est, ne ciuitati, vel regno desint arma, quibus hostes à finibus suis prælio arceant. vel ne hostibus detur copia eorum, quibus ciuitatem, vel regnum impetant. Et quia in hunc finem, tam arma causa defensionis, quàm offensionis parata sunt necessaria, ideo vtraque tali statuto videbuntur contineri, iuxta. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. & iuxta. hoc cap. & c. Ad liberandam. infra eod. Finis autem statuentis, ne quis arma, quibus vim faciat domi habeat, est, ne vis publica vlli fiat. Et quia ea vis armis offensionis causa paratis fit principaliter, ideo tale statutũ alia nõ cõtinebit, iuxta doctrinã Bart. in. d. l. 1. ff. ad. l. Iul. de. ui. publ. Finis statuentis, ne quis arma sine eius permisso fabricetur, est, ne arma, quæ sũt bellica intentione fabricãtis, penes priuatos sint autoritate priuata: ideo sub eo continebũtur omnia arma, quæ sua fabricationis forma in præ-

lium destinat, tam defensoria, quàm offensoria,
 non autem cultellus ad aptandas pènas, vel ad pa-
 nem, vel carnes scindendas. Non item vlla alia,
 quæ sola intentione assumptis sunt arma belli-
 ca, iuxta. §. final. Auth. de armis collatio. 6. cū
 sua glo. sing. Ex qua cōsyderatione multæ quæ-
 stiones quotidianæ solui possunt, & multa mul-
 torum dicta probari, reprobari, & conciliari:
 quod breuitatis gratia non persequor. XI.
 22 inferri, † arcem, ex qua nos, & illam propugna-
 mus: triremes, è quibus pugnamus: & equos, cū
 quibus præliamur, non esse arma bellica. Quo-
 niam licet in prælium principaliter aut sint fi-
 cta, aut assumpta, & id genus omnia, per reso-
 lutionem prædictam dicantur arma: Nō tamē
 sunt assumpta ad præliādum eis: sed ad prælian-
 dum ex eis, vel cum eis. Non enim præliamur an-
 ce, neque nauibus, neque equis: sed ex eis, vel cum
 eis, hoc est, adiuti eis: & ita per illam particulā,
 eis, adiectam diffinitioni excluduntur à nume-
 ro armorum. Facit pro corollario hoc. c. Ad li-
 23 berandam, infra eod. quatenus post excommu-

nicationē deferētium arma Sarracenīs, excōi-
 cando vendentes naues eisdem, non obscure si-
 gnificat, nauem non contineri appellatione ar-
 morum. Facit etiam processus cœnæ Domini,
 quatenus excommunicationi deferentium ar-
 ma addit excōmunicationē deferētium equos.
 Quod antea fecit Extrauag. Multa de iudæ.
 Facit quarto lex illa sing. 2. ff. de capt. & post-
 limi. quæ habet, † nauē longam, & onerariam
 in bello amiſſam, si recuperetur, ad pristiniū do-
 miniū postliminio reditum iri, equum item: ar-
 ma verò non item: Igitur neque nauis, neque
 equus, unde, vel cum quibus pugnamus sunt ar-
 ma. Facit item, quòd licet iure communi Roma-
 no nemo priuatus potest facere arma, vel ven-
 dere Auth. de armis. collat. 6. & tradit Bart. in
 l. 1. ad. l. Iul. de vi. publ. et glo. in rubr. de fabri.
 lib. 1. cōmuniter recepta: † imò neque regulari-
 ter portare iure Codicis. l. 1. C. vt armorum vs.
 li. ii. Nullo tamē iure prohibetur priuatus nutri-
 re, vendere, vel agere equum. XII. infertur
 resolutio † totius huius difficultatis. s. per ver. 25

bum, arma, in huius cap. contextu positū prohi-
 bentur sola, & omnia arma bellica, tam defen-
 sionis, quam offensionis causa parata: quæ sua
 fabricatio, vel intentio animi deferentis, actu,
 vel virtute in præliū destinat: Quo tota hæc dif-
 ficultas resolvitur. XIII. infertur non in-
 cidere in has censuras, propter delationem armo-
 rum, eos, qui deferrent Sarracenis scalpella, siue
 cultellos paruulos ad aptandas pennas, neque a-
 lios cultros fictos ad scindendum panem, quorū
 in prælio non est vsus. Quoniam nō sunt arma,
 per prædicta. Qui tamen talia deferrent dolo
 malo, vel sine dolo malo, lata tamen culpa, per
 incogitantiam, tantam gladiolorum copiam de-
 ferendo, vt vir quilibet prudens vereri posset,
 quod eos in talia arma conflarent ad impugnā-
 dum Christianos, in hunc canonem inciderent:
 non quia arma deferrent: sed quia vtilia ad bel-
 lum contra Christianos malo animo vero, vel
 virtuali subministrarent, iuxta resolutionem,
 & diffinitionem necessariorum ad impugnā-
 dos Christianos positam in. 4. dicto notab. 10.

XIIII. inferitur, † deferentes ferrum, vel
 26
 aliam quamcunque armorum materiam, prout
 armorum est materia, non incidere in has cen-
 suras: eo quòd videantur deferre arma: quia nò
 deferunt arma. Quoniam materia armorum,
 quatenus est eorum materia, non est arma. Di-
 xi, quatenus est materia. Quia si quis ferrum
 afferat, vel tradat, quò ipsomet ferro infecto pu-
 gnetur, de numero eorum erit, iuxta dicta su-
 pra in .4. dicto. Dixi, etiam eos non incidere: eo
 quòd deferant arma. Quoniam qui deferunt
 ferrum, incident: eo quòd deferunt ferrum, quod
 expresse hic vetatur, & in notab. sequenti dice-
 tur. Eos autem, qui deferunt materiam aliã ar-
 morum, tunc demum incident, si ea mala men-
 te actuali, vel virtuali, ut ex eis arma contra
 Christianos faciant, deferunt: & alias non, iux-
 ta dicta in .4. dicto not. 10. XV. inferitur,
 eos, † qui deferunt equos, vel mulos grandes, qui
 bus Sarraceni egent ad portandum in bello cõ-
 27
 meatum, non incidere in has censuras: eo quòd de-
 ferant arma, ut quidam contendebat. Quia nò

sunt arma, per prædicta: sed eos, qui deferunt equos, incidere in censuras bullæ cœnæ domini.

Quia ibi specialiter excōmunicantur. Eos autem, qui mulos, in nullas: nisi mala mente actuali, vel virtuali deferant ad bellū cōtra Christianos, per dicēda in. d. notab. 10. Et quæ super clausula cœnæ domini extra repetitionem dicam.

28

XVI. T̄cos itē, qui secures, rastra, ligones, periticas, & id genus alia rustica, vel aliarum mechanicarum artium instrumēta etiam ex ferro confecta deferunt ad Sarracenos, non incidere in has censuras: eo quod arma deferant. Quia hæc nullo modo sunt arma, neque intentione fabricantis, neque intentione assumentis: nisi ea mente deferantur, ut eis Christianos impugnet, vel se defendant ab eis. Quoniam tunc essent arma intentione subministrantis, vel assumentis. An autem alio nomine, quàm quia deferant arma, incidant in has censuras? Respondeo incidere, si ea mala mente actuali, vel virtuali subministrant Sarracenis ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo solum

Vallum, murum, vel alia in prælium, vel bellum
 opportuna. Quia subministrant necessaria, vel
 vitia ad impugnandos Christianos eo animo ma-
 lo actuali, vel virtuali, ut eos impugnent, iux-
 ta resolutionem ponendam in. 4. d. notab. 10.

VI. Notab, quòd delatio ferri ad Sar-
 racenos prohibita est: sed non ob hoc
 alia armorum materia, licet ob aliud
 sic. &c.

SVMMARIA.

- 1 Ferri delatio ad Sarracenos prohibita, tã
 infecti, quàm facti. n. 2. Et quid infectũ, cõ-
 tra Syluest. n. 3. Sed ob hoc alia armorũ ma-
 teria, non. n. 5. nec clauiculi, gladioli, &c. n.
 12. nisi. &c. n. 13.
- 4 Aurum, vel argentum infectum, vel factũ
 quid: & neutrum hic specialiter prohiberi
 n. 9. nec materiam ferri. n. 10. Sed generali-
 ter sic, si mala mente, &c. n. 11.
- 6 Lex poenalis de vno frequenti ad aliud ra-
 rum extenditur, cum est eadem ratio: alias
 non. n. 7.
- 8 Ferri delatio peior, quã alterius materia.

- 1** **S**EXTO principaliter noto verbū, ferrū, †
 Ad hoc quòd delatio ferri ad Sarracenos est
 hic verita. Idipsū probatur in.c. Ad liberā dā.
 infra cod. & in.d. Extr. Multa. & in clausu-
2 la processus cœnæ Domini, ubi idem verbū cō-
 stanter repetitur. Ferrum intelligo † factum,
 vel infectum, per .l.2.C. quæ res ex por. non deb.
 Quod etiam Angel. à Clauasio ubi supra di-
3 xit. Per ferrum autem infectum † non rectè in-
 tellexit Syluest. Venam ferri, siue terrā, ex qua
 ferrum conflat. Quoniam sicut per argen-
4 tum infectum, & per aurum infectum † intel-
 ligimus argentum, vel aurum, ex quo nihil est
 formatum. l. Cum aurū. l. Et si nō sint. §. Ar-
 gento facto. & §. Infecti. & l. Quintus Mu-
 sius. ff. de aur. & argent. & adeò quidem, ut
 vas argenteum fractum non dicatur argentū
 factum. d.l. Quintus. §. Cum aurum. Ita &
 per ferrum infectum imperator in. d.l.2. intel-
 lexit ferrum, ex quo nihil aliud formatū esset.
 Quod, meo iudicio, rectè intellexit Angel. dñs
 in hæc verba scripsit: Per ferrum factum intel

ligi ferrum tantum, per quod possent pugnare
 vel se munire. Quia brochetæ, & similia, non
 credo, sunt sub ipso comprehensa. Caietanus autē
 vir eruditione, & acrimonia ingenij spectabilis,
 cui hæc tenus assensu, videtur nunc mihi perpen-
 dēti penitus eius dicta secum pugnare. Quia
 primo sentit verbo, ferrum, posito in. d. pro-
 cessu, præcipuam materiam armorum compre-
 hendi, significans aliam materiam armorū non
 contineri. & qua ratione ibi non contineretur,
 eadem quoque hic non contineretur. Deinde ait,
 per verbum, prohibita, positū in. d. clausula com-
 prehendi omnem materiam primariam, & se-
 cundariam armorum. Quod nequit esse verū,
 nisi ea hic, & in. d. c. Ad liberādam, esset pro-
 hibita. Quia verbum, prohibita, illius clausule
 solū intelligitur de prohibitis in his capitulis sim-
 pliciter, id est, quoad omne tēpus, & locū prohibi-
 tis: Ergo secundum eum illa secundaria mate-
 ria hic prohibetur, & non nisi per verbum, fer-
 rum: Ergo contraria sentit ibi vir doctissimus
 s. per verbum, ferrum, intelligi omnem mate-

riam omnium armorū, & tantum primariā,
& precipuam eorum, que sunt contraria.

- 5 Quare cum [†]mente Angel. cōcordans, & paulo clarius loquens dico, per ferrum intelligi omne ferrum tam factum, quā infectum, & solū illud. Per factum intelligendo ferrum, ex quo aliquid fabricatum est: per infectum verò, ferrum ipsum in massa, vellamina extensum, vel conglobatum, & non vena ferrineque alia materia armorum. Primo quidem, quia vna sola armorum materia. s. ferrum hic prohibetur. II. quòd hæc constitutio est pœnalis, & pœnalissīma: & ideo restringenda. l. De interpretatione. ff. de pœn. c. Pœne. de pœnit. dist. 1. Nec iuuat respondere id, quod ipse alias respondebam. s. [†]quod hic exprimitur ferrum, tanquam frequētissīma armorū materia: & quòd constitutio pœnalis loquens de vno, eo quòd id frequentius contingit, non excludit aliud, in quo est eadē ratio: sed rarius accidit, iuxta glo. singul. & receptam Clem. 1. verb. Præsidentes. de rescript. Non, inquā, iuuat hæc respōsio. [†]Quo
- 6
- 7

ni non est eadem ratio de ferro, & alia armorum materia: siue quòd hæc sit eorum præcipua: siue quòd nequeunt tã dura arma fieri ex alia: siue quòd alia armorum materia magis abundabant Sarraceni tempore huius concilij saltem, quàm hæc, quæ eorum præcipua est. III. mo ueor, quòd hic, & in. d. c. Ad liberãdã. & in. d. Extravaag. & in. d. processu continenter exprimitur, ferrum. Et quàmuis iam inde à Martino quinto quotannis fulminetur ter, secũdum glo. Clem. a. de iud. vel saltem semel nostra ætate, secũdum Cardi. & Anan. in. c. Quod olim infra. eod. Nunquam tamen vllus Roma. Põtif. adiecit ei, vel aliã materiã. IIII. facit, quòd licet peccatum sit subministrare Sarracenis aliã materiã armorum: non tamen est tam grande, ac ministrare ferrum, vt palam est. Postremo, quòd omnia iura exprimũt, ferrũ, nõ obstãte, quòd exprimant arma, & ecõtrario: satis clare per id significãdo, quòd appellatione armorũ non venisset ferrum: neque appellatione ferri arma, ex alia saltem materia, quàm ex ferro fa

Etia. At certè tanta, & maior ratio suaderet,
 vt appellatione armorum veniret in tali mate-
 ria ferru, & alia materia armoru: quàm quòd
 appellatione ferri veniret alia materia ab eo di-
 uersa, vel terra vnde ferrum conflatur: Ergo
 nihil tale veniet. Facit, quòd appellatione ligna-
 minum galearum, vt in notab. seq. dicemus, non
 comprehenditur omnis galearum materia: sed
 solum lignea. Concludo igitur, appellatione, fer-
 ri, comprehendì hic, & in processu coenæ Do-
 mini, & alij iuribus præcitatis, omne, & solum
 ferrum factum, vel infectum, quatenus est me-
 diatè, vel immediatè vtile bello, declarando ver-
 bum, infectum, vt supra.

Ex quo infertur primo, non comprehendì hic
 argentum, † neque aurum, neque cuprum, neque
 auricalchum, neque stagnum, neque plumbum,
 9 neque vllum aliud metallum. Neque fraxim,
 neque coryli, neque aliæ arbores hastis, & cly-
 peis ligneis fingendis aptæ. Non item vena fer-
 ri, seu terra, quæ in ferrum conflatur. Quoni-
 nihil horum est ferrum factum vel infectum.

II. inferitur, eos, qui hæc, & id genus alia me-
 diatè, vel immediatè bello vtilia Sarracenis de-
 ferunt, non incidere in censuras bullæ cœnæ Do-
 mini, propter prohibitionem ferri in eo factam:
 imò neque propter verbum prohibita, † nisi cū
 ea mente formali, vel virtuali deferunt, ut eis
 in bello cōtra Christianos utantur: tunc autē sic,
 iuxta dicenda in .4. dicto, notab. 10. & corol. 10.
 eiusdem. III. inferitur, neque etiam eos, qui de-
 ferunt Sarracenis † clauculos, quos (ut opinor)
 Angel. appellat, brochetos, & scalpella, seu gla-
 diolos ad pennas aptandas, & cultellos, & diuer-
 si generis fibulas ferreas, & id genus alia, nō in-
 cidere in prædictas cēsuras. Quoniam et si sunt
 ferrum factum: non tamen sunt ferrum media-
 tē, vel immediatē vtile bello. Quia et si snapte
 natura mediatē vtilia sunt bello: non tamen sunt
 secundum prudentis viri iudicium. Quia non
 est credendum, Sarracenos eis esse in bello vsu-
 ros: nisi † tātam multitudinem eorum quis de-
 ferret, ut vir prudens meritō vereri posset, ne
 eis in vera arma cōflatis in bello vterentur. Tunc

enim ob intentionem malam virtuales incidere-
rent, licet formalis abesset, iuxta dicenda in præ-
dicto notab. 10. 4. dicto, & corol. 10.

VII. Notabile, quod verba illa: li-
gnamina galearū, barbara sint, & quid
contineant, cū multis nouè declaratis.

SVMMARIA.

- 1 Barbaris verbis sæpe Romanū Pontifi. vti,
& ius Pontificium magna ex parte Gothi-
cum. n. 7. & cur. n. 8. præsertim hic. n. 9. non
tamen abuti sacra scriptura. n. 11.
- 2 Lignamen, pro ligno, barbarum: & pro, li-
gnamina malè nouè repositum, ligamina,
n. 3. & impudenter. n. 4.
- 12 Lignaminū latior prohibitio in bulla coe-
næ, quàm hic: & circa sub eis contenta do-
ctores longe varios esse: licet parum atten-
to idem sentiant. n. 13. & resolutio per plu-
ra dicta, n. 14.
- 5 Galea, pro specie naui barbarum: & fuisse
triremes, quinqueremes: imò & ordinum
12. 20. 30. & 50. n. 6. & galeas ad bellum aptio-
res, vbi, & quare. n. 15.

- 10 And. Alciatus miraculum nostræ ætatis literarium magna cum iactura literarum mortuus.
- 16 Galearum materiam omnē neque hic neque in processu coenæ Dñi phiberi: & ita nec stupā, picem, &c. n. 17 nisi, &c. n. 18. galeas autem sic, hic, & ibi. n. 20. & naues in processu, & in. c. Ad liberandam. infra co. n. 22. & ligna fraxinea, & corylea, & similia: & alia trunca, vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita.
- 19 Intellectus declarationis Grego. 9. nouus.
- 21 Materia vetita, vetatur factum ex ea, non contra.
- 23 Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca, vbi, & ad quem locū, & per quæ iura prohibita.

SEPTIMO principaliter noto verba illa: lignamina galearum, ex quibus duo colligo. Alterum quidem extra materiam principalem cap. Alterū verò intra eam. Id, quod extra eam colligo, est, Romanos Pontifices frequenter dictiones barbaras, & ex vulgari ser-

mone de sumptis sermoni suo Latino miscere so-
 2 lere. Hæc enim duo verba: lignamina galca-
 rum, barbara sunt. Quauis enim verbum, li-
 gnum, planè Latinum sit: vnde fit, ligneus, &
 ligneolus, pro eo, quod ex ligno est: & ligna-
 rius, pro eo, quod ad lignum pertinet: & ligni-
 le, pro loco, vbi ligna seruatur ad comburendū:
 & lignosus, pro eo, quod duritiem ligni refert:
 & lignari, pro, ire ad secanda, vel deportada li-
 gna: vnde lignatio, & lignator. Lignamen ta-
 2 men n. quã videtur esse apud emendatè loquen-
 tes. Apud tamè Alex. hic, & Innoc. in. c. Ad
 liberandam. infra cod. & Clem. 5. in Extraua.
 Multa. de iudæ. & in processu annuo diei cœ-
 2 nae Domini: & in cõmentarijs omnium recen-
 tiorũ passim vsurpatur pro materialignea ga-
 leis fabricandis idonea. Quauis quidam libri
 3 nouè excussi pro lignamina, habeant, ligami-
 na: quos qui emendauit, latinitati quidem ver-
 borum consuluit, cum ligamen, pro, ligamento,
 vel ligatura, apud Columellam sit: menti tamè
 concily non satisfecit. Quoniam ea nõ fuit, ex-

primere ea, quibus ligantur galeæ: sed materiam, ex qua fiunt, ligna. s. quæ voce barbara dixit lignamina, ut etiam satis constat ex Platina in fine vitæ Alexand. 3. qui præfuit concilio, in quo hæc statuta fuere. Facit, quod eodem verbo usus fuit Clem. 5. in Extrauag. 1. de iud. Eodem item utuntur omnes Romæ. Pontif. in bulla cœnæ Domini. Quæ^t arguunt impudentiæ fuisse, mutare illud: & temeritatis ubiq; iã hodie grassantis eorũ, qui adamussim putant se omnes facultates callere, simul ac verborũ, quibus scriptæ sunt, significationem callent. & satius putant rem sermoni, quàm sermonem rei cedere, contra. c. Intelligentia. quod parum ipsi venerantur, de verbo signi. Eicet ite verb. ^t 5
 galea, penult. breui planè latinum sit, cũ pro capitis munimento accipitur, iuxta illud Plinij lib. 7. c. 55. Galeam, gladium, & hastam Lacedæmonij inuenere: unde galeare, pro galeam induere: & galcatus, pro galea indutus. Verbũ tamen, galea, pro eo genere navis, quod remis agitur, quales sunt biremes, triremes, quadrire-

6 mes, & quinquemes, † siue duodecim ordinū, quales habuit Alexander magnus: vel quindecim, quales Ptolomæus Sot.: vel triginta, quales Demetrius Antigoni: vel quadraginta, quales Ptolomæus Philadelph. vel quinquaginta ordinum, quales Ptolomæus Philopator, autore Plinio lib. 7. c. 56. Nullibi, inquam, verb. galea, pro his apud emendatè loquentes inuenitur. Quāuis glo. sing. in. c. Ad apostolicæ. de re in di. lib. 6. in verb. in galeis. posteritati scripserit illū versicul: Armo caput galea, pelagus percurro galea: quo docuit eam differētiam inter id, quod illa vox significat penult. breui, & inter id, quod penult. longa.

7 Est igitur satis, imò plus satis certum, Romano Pontif. suas constitutiones Latinè cōpositas dictionibus barbaris, & Gothicis respersisse. Et adeò quidem, ut † non erubuerit Laurentius Valla dicere in proœmio lib. 3. Elegant. ius pontificium, siue canonicum ex maxima parte Gothicum esse. Quod tamen verum non est. Causa verò, quare aliqua ex parte tale sit, illa vide-

tur esse, quod postquã † Gothi, & V uandali se
 mel, iterum ꝑ, Italia influentes Romam cœpe-
 runt: ut imperium eorum: ita linguam quoque
 victi acceperunt: & quod sanctissimi patres o-
 rationis perspicuitati, quæ maxima debet esse,
 legi. c. Erit autem lex. 4. dist. magis, quàm or-
 natui, & puritati tribuere voluerunt. Adde,
 quod † in proposito nostro peculiaris interuenit
 ratio vtendi illa voce barbara, galearũ. Quia
 vix inuenias aliã solam Latinam, quæ sola, &
 omnia, quæ illa, significet: Et si sciam esse vo-
 cẽ nauis longa, & vocem, triremis, & id genus
 aliæ. Quod est in causa, ut ipse quoque eo vti de-
 creuerim: præsertim quod loquendum est, ut plu-
 res, & sentiendum, ut pauci, secundum Aristo-
 tele. 1. Topi. c. 2. Sic & Iurisconsulti, quos tãto
 pere laudat ibidẽ ipse Laurẽius, multa vulgari
 loquẽdi cõsuetudini tribuerũt. Nã & exorcisa-
 re, pro, cãt. amiribus mederi in. l. 1. ff. de variis,
 et extraor. cogn. et liberũ, pro, filii numero sin-
 gulari, in. l. Ius cognatiõis. ff. de pact. dixerũt:
 & denaria, neutro genere, & alia plurima,

10 que in fine lib. 4. de verb. signi. admonuit An-
 dreas† Alciat. qui non sine magna omnium li-
 terarum iactura hoc anno è vita decessit, vir
 dignissimus, qui omnium studiosorum, & peri-
 torum lachrymis defleatur. & pijs precibus ad-
 iuuetur. Quippe quem Deus Opt. Max. pro mi-
 raculo eo nomine nostro seculo dedit, quid tam ab-
 solutam Græci, Latini; sermonis cognitione,
 cum tam absoluta iuris utriusque prudentia, &
 totius historię lectiōe, & memoria cōiūxerit,
 ut etiā omniū harū facultatū summates multa
 summa ab eo nouè admonitos, doctosq; esse fa-
 teantur. Vtinam eius cōsuetudine, & colloquio
 ita fruatur in cœlis, ac eius iudicium, eruditione,
 & stylum suspicio, & veneror interris. Amē. ad
 11 Addo tamen primo, quòd licet utcumque fer-
 ri possint, † qui bona fide, etiam plus satis d. Etio-
 ni Roman. Pontif. detrahant, quo meliora le-
 ctoribus persuadeant; illi tamen, qui hoc faciunt,
 ut leges pontificie, eademq; sacrosanctæ cū au-
 tore eanū contemptui habeantur, nullatenus sunt
 tolerandi. c. Nulli fas. & c. Si Romanorum. 19.

dist. Grauisimè item reprehendendi qui au-
dit dicere, Roma. Pontif. abuti sacra scriptura
in suis canonibus: quod s. b. iliter de more resel-
lit Thomas de Vio in. q. ult. lib. 27. q. vi in repe-
c. In Leuitico. de panit. dist. 1. not. 23. dicimus.

Alterum, quod ad materiam huius. c. colli-
go^t ex prædictis verbis, est, de lationem lignami-
num galearū ad Sarracenos prohiberi. Quod 12
ipsum repetitur in. c. Ad liberandam. infra co.
Et in. d. Extrauag. Multa. In processu autē
cenæ Domini non additur verb. galearum: sed
simpliciter prohibetur delatio lignaminum. Et
ideo rectè ait Angel. à Clauasio. in verb. Exco-
municatio. 5. §. 1. per illam clausulam compre-
hendi quæcumque ligna, per quæ naues, galeæ,
aut aliæ machinæ bellicæ possent fieri ad impu-
gnandum Christianos, vel defendendum se ab
eis: Nō autem alia, quæ solum igni fouendo, vel
alicui alij simili actioni à bellicis remota essent
idonea. Syluester autem, † qui parum attento le- 13
ctori videri potest concordare cum eo, ait, per
verba huius. c. comprehendendi omnia lignamina,

velligna, que ait Angel. contineri sub clausu-
 la dicti processus. Quod tamē longe diuersum
 est à dicto Angel. Nam hic ponitur verbum li-
 gnamina, cū determinatione galearū: Ibi autē
 absolute. Quod autem Syluest. id sentiat, pa-
 tet. Quia non refert tenorem prædicti proces-
 sus: sed solum huius. c. c. Ad liberandā. Et
 licet etiam referat tenorem Extrava g. Mul-
 ta. Vbi hoc verbum etiam ponitur absolute, sicut
 in d. processu: tamen illa Extrava g. est localis:
 Et ideo ex illa non potest elici probatio quoad
 omnia loca, vt ille elicit. Glo. verò in Extrava.
 Copiosus. de Iud. Ioh. 22. in verbo, Lignamina,
 sentit, per illud verbum simpliciter prolaturum, vt
 ibi fertur, solum includi ea, ex quibus galeæ, Et
 alia nauigia fieri possunt. Caieta. autem Vbi su-
 pra sentit, per verbum lignamina, tantū prohi-
 beri materiā galearum, Et nauium præcipuā.
 Quoniā ea sola per illud verbum prohiberi ait
 in d. processu. Materiam autem secundariam
 s. vela, Et sartias, vt eius verbo utar, Et alia
 prohiberi, per verbum: alia prohibita, positum in

in illo processu. *Ipse vero arbitratus aliquando omnes hos patres fere idem dicere, omnes probabam. Nunc autem attentius rem perpendens† dico primo, Angelum recte dicere: eo quod, licet nemo animadvertenter, in processu simpliciter prohibetur deferri lignamina, sine ulla mentione galearum: At constat, ligna extruendis alijs machinis bellicis, quam galeis, vel nauibus esse lignamina: Ergo omnia illa prohibentur. Facit, quod per de tractionem verbi, galearum, quod restringebat verbum, lignamina, videtur. c. hoc ampliatum, per illum processum. Dico secundo, labi glo. predictam Extravag. Copiosus. quatenus verbum, lignamina, simpliciter prolatum restringit ad ligna galearum, & nauigiorum tantum. Dico tertio, labi etiam Syluest. quatenus putauit, dispositionem huius. c. tam latam esse in hoc, ac dispositionem dictae clausulae dicti processus: cum palam sit, verbum, lignamina, simpliciter prolatum, ut in. d. clausula profertur, esse genus ad verbum, lignamina, galearum, in text.*

nostro positum: cum omnia lignamina galearū
 sint lignamina: non contra, omnia lignami-
 na sunt lignamina galearum. Dico. 4. per dis-
 positionem huius. c. comprehendit sola ligna ex-
 truen-
 dis galeis, siue nauibus longis, quas vulga-
 ri sermone, galcras appellamus, idonea. Tum,
 quia non omnis nauis est galea, ut hoc. c. & c.
 Ad liberandam. infra eod; probant. Tum, quod
 si concilium de lignis cuiuslibet nauis fabricanda
 aptis intelligere voluisset, dixisset utique li-
 gnamina nauium, expresso nomine generis: quo
 postea infra est usus, dum ait: nauium piratica-
 rum, arg. c. Ad audiētiam. de præscriptio. Tū,
 quia postea concilium generale in. d. c. Ad libe-
 randā. eisdem verbis est usus. Et postea cum
 hanc dispositionē voluisset et Clem. 5. in. d. Extra-
 uag. Multa. ampliare quoad terras Aegypti,
 ut etiam ampliaret quoad hoc, sicut & quoad
 aliquod alia abstulit verbum, galearum. Tum,
 quia (ut prædixi) ideo voce illa barbara galea-
 rum usus est concilium, quod non occurrebat
 alia Latina, que omnia, & sola, que illa barba

ra significat, satis perspicue saltē exprimeret:
 Cum tamen si omnia nauigia, vel naues compre-
 hendere voluisset, multæ tales Latine occurrif-
 sent. Tum, quod non est eadem ratio de lignami-
 nibus, vel lignis galeis fabricandis aptis, & de
 alijs. Cum galeæ ad bellum nauale † in mari me-
 diterraneo, in quo solo tēpore huius concily Chri-
 stiani cum Sarracenis pugnabāt, aptiores sint; 15
 quam naues onerariæ: Imò earum vsus prima-
 rius ad id tantum tendit: cum tamen aliarū pri-
 marius ad alia sit. Et ideo dispositio pœnalis de
 vna specie nō includet aliam: etiam si sub signi-
 ficatione larga contineretur. Tum, quod audio,
 Aphricanis esse quidem copiam lignorū ad fa-
 bricandas naues paruas aptorum: non autem ad
 faciendas longas, & galeas. Tum denique, quod
 in notab. præcedētī diximus, per prohibitionem
 ferri nō prohiberi omnem armorum materiā:
 sed ferream tantum. Dico, s. labi etiam Caieta,
 quatenus sentit, per verbum, lignamina, positū
 in clausula processus solum includi lignamina
 galearum, & nauium. & non aliarum machi-

narum bellicarum ad offendendum, vel defendendum aptarum. Quatenus itē putat, per verbum, prohibita, positum in illa clausula processus coenae Domini, intelligi omnem aliam galearum, & nauium secundariam materiam. s. vela, sartias, &c. Quoniam si talis materia secundaria per verbum, lignamina, simpliciter ibi positum non includitur, minus includentur per verbum, lignamina galearum, positū hic & in. d. c. Ad liberandam. Quod est minus generale. Et si per haec verba, lignamina galearum hic, & ibi posita, non comprehenduntur, per nulla alia horum cap. comprehenduntur: & per consequentem non dicuntur prohibita per haec cap. Et cum verbum, prohibita, positum in d. clausula referatur ad prohibita in his, consequitur, quod si per verbum, lignamina galearum, non comprehenduntur, neque comprehenduntur per verbum, prohibita.

16

Concludo igitur. 6. † quod per verbum, lignamina galearum, positum hic, & in. d. cap. Ad liberandam. solum prohibentur ligna galeis fa-

bricandis apta. Per clausulam autem processus
 cœnæ Domini prædictæ omnia ligna apta qui-
 buscūq; machinis bellicis struendis ad off. dedū,
 vel defendēdū mari, terræue: nō autē alias mate-
 rias armorū, galearā, vel nauū secundarias. Ex
 quo infertur primo, nō incidere in cēsuras horū 17
 cap. eos, qui stupā, † canabim, picē, filā, & clauu 18
 los deferunt Sarracenis. Quia, licet ad adifi-
 cationē galearum, & nauū pertineant, & sint
 quædā eorū secundaria materia: non tamē sunt
 lignamina. Intelli gotamen hoc, † nisi ea men- 19
 te formalis, vel virtualis deferantur, ut sint eis
 materia secundaria earum, quibus postea impu-
 gnēt Christianos. At tunc nō incidēt, propterea
 quod prohibeātur per hæc verba, lignamina ga-
 learum: sed quia generatim hic, & in. d. c. Ad
 liberandā. statuitur, ut omnis, qui ea, quæ sunt
 mediatē, vel immediatē vilia bello faciēdo con-
 tra Christianos hac mēte defert Sarracenis sit
 excōicatus, ut in. 10. not. latē dicitur. II. infer
 tur ex hoc, iuricōsonātiſsimā fuisse declaratio-
 nē illā, qua fertur Gregorius. 9. declarasse, non

incidere in censuras horum cap. eum, qui con-
 tenta in coroll. preced. ad Sarracenos defert, ni-
 si malo animo contra Christianos, vel in perni-
 ciam terre sanctæ deferret. Fuit enim mens di-
 cere illorum delationem, sine malo animo nõ es-
 se prohibitam specialiter in his capitulis: sed ge-
 neraliter sic, si malo animo fieret. Sicut & om-
 niũ aliorum ad bellum mediatè, vel immedia-
 tè utiliũ delatio hoc animo formali, vel virtua-
 li esse prohibitam in. d. notab. 10. demonstrabi-
 mus. III. infertur, ¶ eos, qui galeas deferunt
 Sarracenis, esse excommunicatos, tam per hoc
 c. & d. c. Ad liberandam. quàm per clausulam
 dicti processus. Quia qui defert galeam, ligna-
 mina galeæ defert, & non qualiacunque: sed li-
 gnamina ligata in galeã, & cõpacta: quo mo-
 do utiliora sunt, quàm soluta, & impacta. Tũ,
 quòd licet prohibito eo, quod ¶ ex aliqua mate-
 ria fit, non censeatur prohibita materia: vt pro-
 hibitis armis, non censeatur prohibita armorum
 materia, si nihil aliud prohibitionis extensiuum
 interueniat, vt per dicta in. 5. & 6. notab. pro-

batur. Prohibita tamen materia rei alicuius
 artificialis, eo sine, ne ipsa res habeatur, cense-
 tur res ipsa prohibita, & à fortiori. Quia pro-
 pter quod vnumquod iure tale, & illud magis,
 Authen. Multo magis. C. de sacrosanct. eccles.
 c. Cū in cunctis. de electio. & eleganter deter-
 minat Petr. ab Anch. in. c. Ad liberandā. infra
 eo. col. i. Tū, quia qui galeā, & lignamina galeæ
 defert lignamina defert, argumēto ab inferiori
 ad suum superius affirmatiuè: quod validissi-
 mum est, secundum Bald. receptum in. l. Conuen-
 tualam. C. de episcop. & cleri. Ergo etiā erit
 excōmunicatus, per dictam clausulam, quæ ex-
 cōmunicat deferentes lignamina, sine additio-
 ne. IIII. inferitur, † etiā deferentes naues es-
 se excōmunicatos: sed non per hoc. c. sed per. d.
 c. Ad liberandam. & per. d. clausulā. Per. d. c.
 quidē, Ad liberandam. quatenus vendentes na-
 ues excōmunicat: & licet excōmunicato defe-
 rente non videatur excōmunicatus solum ven-
 dens, vt hoc. c. cum illo coniunctum probant:
 tamen e contrario excōmunicato vendente na-

nem Sarracenis, ne deferatur eis: à fortiori vi-
 detur excommunicatus deferens: Sicut in coroll.
 precedenti dicebam, quod licet prohibita aliqua
 fabrica, ipsius materia non videatur prohibita,
 si aliud non interueniat: Tamen prohibita mate-
 ria alicuius rei, ne res ipsa habeatur, à fortiori
 videtur ipsa res prohibita. Quod autem per di-
 ctam clausulam excommunicetur, patet. Quia il-
 la excommunicat deferentes lignamina: At qui
 naues defert, lignamina quoque nauis, quibus
 compacta est, defert. Quia ex lignis, vel ligna-
 minibus constat illa. l. Inter stipulantem. §. Sa-
 cram. ff. de verb. Et excommunicans deferentes
 materiam certæ rei, à fortiori videtur excom-
 municare deferentem ipsam rem ex ea factam,
 iuxta prædicta, & illam determinationem Pe-
 trini. d. c. Ad liberandã. col. i. At clausula præ-
 dicta excommunicat deferentem lignamina: Er-
 go. V. infertur decisio illius quæstionis: An
 qui ex mōtibus Cantabricis inter plurima ligna
 23 truncat igni fouendo tantum apta, multas fra-
 xinos, & corylos proceras, teretesq;: sed indola

tas, vixq; dimidiatū pedem crassas, idoneas tā
 igni fouendo, quàm fabricandis hastis, & lan-
 ceis: non tamen naubus, detulit Alexandriam
 Aegypti, incidisset in censuras huius canonis,
 processusq; coenae Domini? Respondendū enī est
 primo indubiè incidisse in cēsuras Extra. Olim.
 Nicolai. 4. infra in notab. 10. cor. 13. relatæ: et in
 Extrauag. Multa. de Iudæ. ratione omnium li-
 gnorū illorum, tam truncorum, quàm aliorum.
 Quia illæ feruntur in omnes Christianos defe-
 rentes quasunque merces, siue bellicas, siue alias
 in Alexandriam, & alias terras Aegypti. Di-
 co secundo, quòd si in alia loca Sultani, vel Tur-
 cae detulisset, etiam incidisset in cēsuras. d. Ex-
 trauag. Olim. Nicolai. 4. iuxta dicta in. d. co-
 rol. 13. Dico tertio, non fuisse eum incursum cen-
 suras huius canonis, & d. c. Ad liberandam. si
 ad alia loca aliorum principum Sarracenorum
 detulisset, ratione lignorum truncorum, & re-
 bus bellicis inutiliū: imò neque ratione aliorū, si
 mens mala tam virtualis, quàm formalis iuuan-
 di eos contra Christianos defuisset. Quia nō de

ferebat arma, neque ferrum, neque lignamina
 galearū specialiter hic, & in. d. c. Ad liberan-
 dam. prohibita, neque alia bello vtilia mala men-
 te: quod requiritur, ut dicatur generatim pro-
 hibita hic, & in. d. c. Ad liberandam, iuxta re-
 solutionem notab. 10. in. 4. dicto. n. Dico. 4. eum
 incidisse in cēsuras processus coenae Domini, &
 in easdem incisurum fuisse, ad quoscunque Sar-
 racenos detulisset, non ratione lignorum, trun-
 corum, & ad bella inutilium: sed ratione alio-
 rum, ex quibus arma lignea effici potuerunt.
 Quoniam etsi nō detulit ferrum, neque arma,
 neque lignamina galearū: detulit tamen li-
 gnamina, ex quibus arma fieri poterāt: & pro-
 cessus coenae Domini generaliter excōmunicat
 deferentes lignamina, sine additione, galearū,
 ut suprā dictum est, & declaratum.

VIII. Notab. qui dicantur submini-
 strantes, vel deferentes prohibita Sar-
 racenis: & quid inter illa distet: cum
 multis quotidianis ex eo illatis.



S'VMMARIA.

- 1 Deferre, & subministrare, an sint idem.
- 2 Arma, & necessaria subministrantium dif-
finitio, & declaratio. n. 3.
- 4 Intellectus quatuor illius Apostoli. de his,
quæ foris sunt, nihil ad nos.
- 5 Infideles non continentur hic, & cur. n. 6.
& qua lege, & à quo punientur. n. 8.
- 7 Excoicationis solus Christianus capax.
- 9 Excommunicatur nemo lege, nisi lethali-
ter peccans.
- 10 Mens mala actualis, & virtualis.
- 11 Excommunicationem impedit interdum
id, quod non peccatum lethale.
- 12 Delatio vetitorum à delatione aliorum dif-
fert, & etiam à subministratione eorundem,
& à venditione. n. 13.
- 14 Intellectus nouus huius. cap. & cap. Ad li-
berandam. n. 15.
- 16 Subministrare genus ad deferre, & finitur
n. 2. & continet vendere. n. 18. & permitte-
re extrahi de portu. n. 20.
- 17 Agi, portari, ferri, vt differunt secundum iu-
risconsultos.
- 18 Lex poenalis de strictè significato, ad lar-
gè significata extenditur quando.

- 21 Deferunt qui in aliud delata tradunt, etiã donando. n. 22. & permutando. n. 23. & cooperando. n. 24. non autem portando de vna terra Sarracénica ad aliam, nisi, & c. n. 27. neque portãdo Sarracenos ipsos armatos. n. 28. nec qui deferunt, & non tradunt. n. 29.
- 25 Ignorantia, quæ excusat, & quæ necessitas: n. 26. & quæ paruitas. n. 30. & quæ gratitudo. n. 31.
- 32 Excõmunicatio hæc nõ semper reseruata.
- 33 Excommunicationẽ hanc incurrunt transfuga, & arcẽ, oppidum, vel speculam tradens, & se dedens, & arma perdens, quando. n. 34.

OCTAVO Principaliter noto verbum, *deferant*, † ex quo duæ difficultates videntur colligi aduersus summarium nostrum. Altera quidem, quòd est nimis amplum: eo quòd includit omnes subministrantes hic vetita Sarracenis: cum tamen contextus huius. c. solos deferentes videatur includere, qui multo pauciores sunt, quàm subministrantes. Quia vendentes tantum non videntur deferre, vt singulariter

probat. c. Ad liberandam. infra eod. in versic.
 Eos etiam. quos tamen nemo dicat non submini-
 strare. Altera verò. quòd summarium include-
 re videtur etiam infideles deferentes: cum ta-
 men contextus hic solos Christianos includere
 videatur. Tum. quia de his. quæ foris sunt. nihil
 ad nos. i. ad Corinth. 5. c. Multi. 2. q. 1. c. Gaude-
 mus. de diuort. Tum. quia illi excommunicari
 nequeunt. cum non sint Christiani. cap. Omnis
 Christianus. ii. q. 3. tradit Domi. receptus in
 cap. Romana. §. final. de senten. excomunica.
 lib. 6. Et per hoc. c. excommunicantur ei con-
 trauenientes.

AD soluendas has duas difficultates. quæ præ-
 dictam nostram summam. quoad verbum sub-
 ministrantes. impetunt. inquiruntq; quos cõpre-
 hendat. quidq; inter illud. & verbum. deferen-
 tes. distet. dico. me non parum super hoc cogita-
 se. ac tandem multa. quæ in hoc scribebã. in hanc
 breuem diffinitionẽ resoluisse. s. hoc verbo cõ-
 tineri Christianos solos. & omnes. qui lethaliter
 peccant in deferendo hic spectatim. vetita Sarra

census, quacunq̄ue id mente faciant, vel submini-
 serando mala mente actuali, vel virtuali, ut a-
 lia tradantur illis ad Christianos impugnandos:
 si timor mortis, captiuitatis, vel cruciatus eos
 non excusat. Dixit Christianos solos. Quonia
 3 arbitror alios etiã principibus Christianis subie-
 ctos, & inter Christianos degentes non contine-
 ri. Non quidem propter illud Apostoli. i. ad Co-
 rinth. 5. † De his, quæ foris sunt, nihil ad nos.
 4 Quia id intelligendum est, quoad excommuni-
 candum eos directè, secundum Calder. in cõf. l.
 2. de Iudæ. sub finem, quod satis sentit Tho. in d.
 c. 5. lectio. final. vel quoad puniendũ eos alia pe-
 nã spirituali, secundum Dorm. in. c. Multi. 2. q. 1.
 vel quoad compellendum eos ad susceptionem fidei
 dei Christianæ, secundum Aluar. de planct. ec-
 cles. lib. 1. art. 37. vel quoad cogendum eos serua-
 re leges contrarias suis, quas verè, vel falso præ-
 tendunt se diuinitus accepisse, & non sunt natu-
 ralibus contrariæ, ut mihi videor singulariter
 colligere ex. c. Gaudemus. de diuortijs, adiuncto
 c. final. eiusdẽ tit. & c. final. qui filij sint legit.

Non item [†] illa ratione, quòd non dicantur pro-
 priè subministrare: et ita desit significatio ver-
 borum huius. c. neque ideo, quòd ecclesia nò ha-
 beat potestatem, quoad hunc casum in infideles
 legibus Christianis subditos, sicut in puros lai-
 cos: [†] Sed quia deest intentio mentis concilij eos
 includendi. Quod deprehèditur primum ex eo
 quòd intètio autoris ex proœmio deprehèditur,
 l. final. ff. de hered. instit. c. Quia propter. de
 elect. Et proœmium huius. c. indicat, concilio nò
 fuisse mentem cõprehendendi alios, quàm Chri-
 stianos. Deinde, quòd prima, & naturalissima
 poenarum huius cap. est excommunicatio, [†] cu-
 ius non est capax, nisi Christianus, iuxta. d. c.
 Omnis Christianus. ii. q. 3. & .c. Romana. §. In
 miuersitatem. Vbi Domi. receptus id annota-
 uit, de senten. excõmuni. lib. 6. Postremo, quòd
 multo in hoc grauius Christiani, quàm infide-
 les peccant, vt postea dicemus. Et ideo poena con-
 tra Christianos imposita non videtur extēden-
 da ad infideles, arg. l. Interpretatione. ff. de
 ven. & .c. Poena. de poenit. dist. 1. [†] Ipsi tamen

infideles subiecti catholicis, qui hæc prohibita
 fecerint, poterunt puniri à Cesare in suis terris,
 poenis inductis, per dicta, l. 2. C. quæ res expor.
 non deb. & à rege nostro, & alijs regibus poenis
 legũ suarũ in suis, iuxta ea, quæ Calder. in. d. cõ
 sil. 2. tãgit: et Fel. in. c. 1. limitat. 5. de cõstit. et in
 c. Iudei. 2. infra eo. Et Rom. pontif. nõ solũ qua
 tenus est rex poterit sibi subditos poenis prædi-
 ctæ. l. 2. punire: sed etiã, quatenus Papa est, suos,
 & oēs omniũ regũ, ratione sacrilegij, quod ad-
 uersus Christianũ principatũ admittunt, ut in
 primæ difficultatis solutione tãgebã, arg. eorũ,
 quæ Calder. ubi supra dicebat. Dixi, omnes, ut
 tã summates, quàm infimates. & tã qui Asiã,
 vel Aphricam, quàm qui Europam colunt, com-
 prehenderẽ. Dixi, qui lethaliter peccant, Quo-
 niam non arbitror hic contineri, qui in hoc fa-
 ciendo non peccant, vel non saltẽ lethaliter. Non
 quidem ideo, quòd propriè non dicantur submi-
 nistrare, & ita desit verborum huius cap. signi-
 ficatio: sed quia deest intentio mētis ad cõprehe-
 dẽdũ eos: Quod colligitur ex eo, † quod nemo in

cidit in excōicationē maiore generaliter à iure
 lata, nisi ob peccatū lethale. c. Nemo. 2. 11. q. 3. et
 affirmat Pal. in. 4. d. 18. q. 1. ar. 2. Adri. in. 4.
 de clauib. q. 3. et nos latius tradidimus in repet.
 c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. corol. 21. n. 480. Et
 conciliū hic infligit excōicationes ipso iure eis,
 quos cōprehendere voluit. Dixi, in deferēdo hic
 vetita specialiter Sarracenis: ad cōprehēdendū
 deferētes illa, quacunq; mente id faciāt: et siue
 per seipfos, siue per alios. c. Significauit. infra
 eo. Vbi Panor. in not. 4. ab alys receptus id anno
 tauit: & nos latius ibi trademus: et est similis
 tex. in. c. Quod olim. infra eo. Dixi, vel in fa-
 ciēdo vt mala mēte, & c. ad cōprehendendū oēs,
 qui quoquo modo curāt † mala mēte actuali, vel
 virtuali, vt aliqua vtilia bello perueniāt ad Sar-
 racenos, quibus nos impugnent, vel sese à nobis
 defendāt, iuxta dicēda in not. 10. Vbi de hac mē-
 te mala duplici opportunē agetur. Addidi: &
 timore mortis, captiuitatis, vel corporis crucia-
 tus nō excusantur. † eo quòd arbitrer esse, qui in
 faciēdo predicta nō excusētur à lethali peccato.

10

11

à censura verò sic, arg. c. Si verò. i. versic. Neque ille, de sentē. ex cōmuni. secundum Communem, & verum intellectū. Tamen si Fortunius noster aliter illum tex. intellexit in lib. de ultimo fine, illatio. ii. versic. Quarto infero. de quo in coroll. 13. & in. d. c. Significavit. iterum, atq; iterum dicam.

- 12 Ex quibus infertur primo, † grandem differentiam esse inter delationē vetitorū specialiter ex vna parte, & inter aliam subministrationem eorundem: & delationem, vel subministrationem aliorum ex altera. Primo quidem: quia delatio specialiter vetitorū, quacūque mente fiat, inducit excommunicationem: delatio verò aliorū non, nisi mala mente ad impugnandos eis Christianos fiat. Secūdo, quòd alia subministratio, quàm delatio specialiter vetitorū, si mala mente actuali, vel virtuali non fiat, non inducit excommunicationem: delatio verò sic. Cuius ratio clarior in. 10. notab. reddetur. II. infer-
- 13 tur, † vendentes galeas, & naues Sarracenis, si ne mente mala actuali, vel virtuali non incide-

re in excommunicationem, per hoc. c. Quia non
 deferunt vetita specialiter hic, neque faciunt ma-
 la mente aliquid, quo ad impugnandos Christia-
 nos aliqua eis perveniāt. Incidere tamen, per .c.
 Ad liberandam. infra eod. quod prohibitionem
 specialem huius cap. s. delationis galearum sin-
 gulariter extendit ad venditionem galearum
 & navium, ut ibi, & in notab. 10. infra eod. tan-
 gam. III. Infertur, † prohibitionem gene- 14
 ralem. c. Ad liberandam. infra eod. non esse ge-
 neraliorē, quā sit generalis huius. Quia im-
 pensio consilij, vel auxilij machinis, vel quibusli-
 bet alijs in dispendium terrae sanctae, quod vide-
 tur illud. c. addere, sub praedicta subministratio-
 ne comprehenditur. Quamvis specialis prohibi-
 tio illius. c. sit generalior, qua parte specialiter
 prohibet venditionem galearum, & navium Sar-
 racenis, cum ea hic non prohibeātur specialiter.

III. Verum, & germanum † intellectū il- 15
 lius. c. Ad liberandam. in versic. Eos etiam. ef-
 se, quod illa dictio, etiā, quae ampliatiua, & im-
 plicatiua est, iuxta. l. Etiā. ff. de minor. & Cle-

men. Religiosus. & Clem. 1. de testam. & vtro-
 bique Card. n. 1. non ampliatur hoc. c. quoad prohi-
 bitionē generalem: neque implicat super verbo,
 ministrat, huius. c. sed ampliatur prohibitionē
 specialē huius. c. in illo paulo superius, repetitā:
 & tantū super illa implicat. Sic enim habet:
 Excoicamus omnes deferentes arma, ferrū,
 & lignamina galearum: & mox subdit: Eos
 etiā, qui galeas eis vendunt, & naues. Quod re-
 fertur ad verba precedentia illius cap. quæ con-
 tinent prohibitionē specialem huius: et addit ei
 aliā specialem prohibitionem. V. inferitur,
 16 appellatione† ministrantiū comprehendit non
 solum deferentes, baiulantes, portantes, agentes,
 ducentes, trahentes, sed etiam quoslibet quoquo
 modo prædicta mala mente facientes, vt illa ad
 Sarracenos perueniāt, arg. eorum, quæ Alber.
 ait in rubr. C. quæ res expor. non deb. non obsta-
 te differentia, quam Iurisconsultus docuit in l.
 Ferri†. ff. de verb. signi. inter, ferri, portari
 17 & agi. Tū, quia nimis propriā, nimiumq; sub-
 tilem eā dixit ibidem vir doctissimus Alciat.

Quia contextus huius .c. non solū habet, de re-
 rentes, sed etiā, subministrantes: quod est verbum
 valde generale, ut ex Cicerone, Casare, Quinti-
 liano, Columella, & alijs colligi potest, & etiā
 ex l. i. Si servus extero. Vbi dans nummos di-
 citur subministrare. Et fama consentiens sub-
 ministrat presumptionem .c. Præterea. de testi-
 bus. Et qui alit aliquem, necessaria ei submini-
 strat. c. l. de cohabit. cleri. et. c. final. de magist.
 & c. Episcopus. & c. Cum secundū. de præben.
 VI. infertur, appellatione, subministrantiū,
 comprehendit vendentes, permutantes, donan- 18
 tes, & quovis alio titulo ea in Sarracenos trans-
 ferentes. Quoniā quicūque hæc faciūt, submini-
 strat, et in oībus vna est ratio: et ideo, licet latè,
 et impropriè tantū diceretur, subministrare: tū
 cōprehēderetur. Quoniā tūc etiā lex poenalis 19
 de vno casu ad aliū extēditur, secundū Anto. in
 c. fin. de cōsuet. n. receptus à Domi. & Perus.
 in. c. i. de rep. ordi. lib. 6. & ab alijs alibi cōiter.
 VII. infertur, cōprehēdi sub hoc verb. et eos, qui
 permittūt subministrātes, et per cōsecutionem

- 20 sub generali prohibitione huius cap. † eos qui per
mittunt talia de suis terris, portubus, vel ciuita-
tibus extrahi, vt deferantur Sarracenis. Quo-
niã hi mala mente actuali, vel virtuali submini-
strant saltẽ per alios: quod sufficit. c. Significa-
uit, & c. Quod olim, infra eod. Facit etiã Ex-
trauag. Multa. de Iudæis aequè excõicans per-
mittentes hæc extrahere de portubus suis, ac de-
ferentes, & mittentes. Et defendi posset, quod
licet illa Extrauag. sit quoad alia localis: non ta-
men est quoad hoc. VIII. rectè dicere Syl-
uest. incidere in hunc canonem, † qui ad sui tuti-
tionem defert ad Sarracenos arma, & post ea
eis ob pecuniam vendit. Cui consequens est, re-
ctè quoque me ex facto respondiisse, hoc ipsum
esse dicendum de his, qui aliqua hic specialiter
prohibita in sui, suarumq; nauium ornamentis,
vel tutamentum deferunt, & postea illa, vel eo-
rum aliqua vendunt, vel donant. Quoniam ne-
gari non potest, omnes hos detulisse Sarracenis
hic prohibita specialiter. IX. rectè me res-
pondiisse, etiam incidere in hanc excommunicat-

tionem Christianos, medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti ad eunt Sarracenorum principes, suis armis ornati: & postea vel rogati, vel donati ab eis, ob gratitudinem ea ipsis donant: † nisi rei paruitas, 22
 & temporis, loci, vel personarum circumstantia eos à peccato lethali excusaret, ut paulo post dicam. Quia negari non potest, eos detulisse Sarracenis prohibita hic specialiter. X. permutantes † arma, etiam pro armis incidere in hunc 23
 canonem. Quia etiam id est deferre: Et nō refert, quo titulo eis arma deferantur, ut eis muniatur, modò eis tradatur: nisi permutatio ita fieret pro alijs armis à rei bellicæ experto, ut certū esset, se iuxta adagiū accipe. χρύσεια χαλκείων aurea pro æreis, siue meliora, et utiliora pro peioribus, vel inutilibus, ut respondimus interrogati de specie, in qua miles prudens equū omnino indisciplinabilem, & se sessoriperniciosum, pro disciplinabili, & se sessoriparenti, neque aliqua ex parte suo peiori permutavit. In ea item specie, in qua Christianus arma sua parum apta

- pro armis Sarraceni aptissimis, soluta Sarraceno pecunia pro maiore valore iusta commutavit. Hoc enim non est, tam deferre, quam tollere arma Sarracenis.
- XI. incidere in hunc canonem [†] etiam adiuvantes, & cooperantes ad deferendum, vel subministrandum eo modo, quo deferentes, vel subministrantes. Quoniam deferre, vel subministrare dici possunt. Et per consequentiam etiam nautas iuvantes ad agendum naues, in quibus hæc vetita specialiter, vel generaliter portantur: modo neque ignorantia, neque mali animi defectus excuset eos plus, quam deferentes, & subministrantes principales. Quod videtur procedere etiam, si non esset alia navis, in qua nautæ illi mercedem lucrarentur.
- 25 XII. infertur, alios, qui [†] ignoranter talia portant, incidere in hunc canonem, & alios non. Quia fieri potest, ut alij faciant illud ignorantia facti, ut qui nesciunt, nec scire tenentur, an talia deferant, vel ad talia deferendum iuvent aliquos etiam paruulos, vel rusticiores, posset ignorantia iuris excusare: alios verò non, iuxta ea

que habentur in .c. Ignorantia. de reg. iur. lib. 6. §. 5. Notandum. 1. q. 4. §. 1. 2. §. 1. Cum quis. C. de iur. & fact. ignor. Et ita alij lethali- ter peccarent, & per consequentiam inciderent in excommunicationem: alij verò non, iuxta secundam particulam predictæ resolutionis. Quia tamen ignorantes talia prohibita ad Sarracenos detulerunt, & cum rescirent illa prohibita, vendiderunt, committunt in hunc canonem. Quia non tam delationem, quam traditionem eorum Sarracenis prohibere voluit, ut palam est.

XIII. infertur, eos, qui fame, vel vi adacti contra voluntatem suam, ne perirent, talia vetita tradiderunt, non esse excommunicatos. Tum, quia pro redemptione captivi Christiani id licet, ut in .d. c. Significavit. dicam. Tum, quia non videtur peccare preferentes legem naturæ de se conservando legi humanæ, de non deferendo arma Sarracenis, quatenus humana est: imò neque quatenus naturæ. Quia non tam immediata, vel propinqua primis principijs eius est, ac illa, ut in .d. c. Significavit. dicam. Tum, quia licet pec-

26

carent mortaliter, tamen pia mater ecclesia nō videtur eos velle ex cōmunicare, arg. d. c. Si vero. i. de senten. excōmunic. Licet grauiter obftet. c. Sacris. de his, quæ vi. nisi respōdeatur, illud agere de his, quæ per se mala sunt, vel de cōmunicante in his, quæ per se mala sunt. Nos autem de his, quæ non ex se: sed ob finē sunt mala: de quo paulo latius in. d. c. Significauit.

- 27 XIII. infertur, † portantes hic vetita de vna terra Sarracenorum ad aliam, non incidere in hunc canonem, secundum declarationem Gregorij. 9. in Extrauag. Postulastis. quam Angel. & Syluest. referunt. Quæ quia nihil noui inducebat: sed solum declarabat, non fuit sublata per proœmium. lib. 6. Ratio eius fuisse videtur, quod mens huius. c. fuit impedire, ne de rebus Christianorum aduersus eos muniretur potentia Sarracenorum, per supradiçta. Id tamen limitandum nobis videtur, vt procedat, quando eiusmodi translatio ita fit aduersus alios Sarracenos, vel in alios fines, quod per ea non fiât Sarraceni formidabiliores Christianis, neque mu-

nitiores: alioqui secus, ut si deportaret arma ex
 una ciuitate, quæ neque Christianos impetit, ne-
 que ab eis impetitur bello, ad aliam, quæ vel im-
 petit Christianos, vel ab eis impetitur. Tunc et-
 enim, si mala mente actuali, vel virtuali id fa-
 cerent, incurrerent, etsi non tanquam deferen-
 tes hic specialiter vetita: tamen tanquam auxi-
 lium ferentes, contra. c. Ad liberandam. infra
 eod. & subministrâtes necessaria, cõtra istud.

XV. infertur, ¶ id ipsum quoque dicendum 28
 esse de his, qui portant ipsos Sarracenos cū suis
 armis: licet id quoque indistinctè licere dixerit
 Syluester. Sicut etiam Angel. vbi supra, indi-
 stinctè, ac verè dixerit, non esse excommunica-
 tos, ¶ qui arma, ac vetita detulerunt quidem ad 29
 Sarracenos: sed pœnitentia ducti ea eis non tra-
 diderunt, imò reportarunt. Quia verba submi-
 nistrationis cum effectu videntur intelligenda. 30
 §. Hæc verba. de pœnit. d. i. vbi late diximus.
 Licet contra dicendum sit de his, qui ea detule-
 runt, vendiderunt, & tradiderunt: licet postea
 pœnitentia ducti ea redemissent, & reportas-

sent. Quia hoc casu perfectum delictum ob poe-
 nitentiam non desinit esse perfectum. l. Qui eu-
 mente. ff. de furt. c. 1. de praesumptio. cum eis an-
 30 notatis. XVI. inferitur, † no incidere in huc
 canonē eos, qui parum de his Sarracenis mini-
 strant. Quia, qui non peccant lethaliter, non in-
 cidunt in eum, prr secundam particulam no-
 strae resolutionis. At contra uentionem praecipi
 etiam diuini excusat à lethali culpa imperfectio
 actus, & paruitas rei, secundum Thomam rece-
 ptum. 1. Sec. q. 88. art. 5. & 6. Ut paruitas rei fur-
 tim sublatæ, secundum eundem receptum. 2. Sec.
 q. 89. art. 4. & q. 66. art. 6. & paruitas vindi-
 ctæ, secundum eundem. q. 158. art. 3. Pro quibus
 omnibus soleo ponderare tex. in. c. V num. §. fi-
 nal. 25. dist. in verb. Ebrietas assidua. & verb.
 Exasperauerit. XVII. † legatum, redem-
 31 ptorem captiuorum, vel alium quempiam apud
 principem aliquem Sarracenorum aliquot nego-
 tia iusta gerentem, qui ei ob rem bene gestam,
 unum pugionem, unum arcum, vel aliud id ge-
 nus aliquod armorum donaret, non incidere in

hunc canonem, nisi forte id probabiliter praesumeretur futurum in causa, ut alia illius generis arma, vel ibi fabricarentur, vel aliunde quarentur. Quoniam paruitas rei donata efficit, ne ob id damnum notabile Christiano exercitui fieret, neque notabile augmentum Sarraceno accedat: & per consequutionem, ne lethali offensa admitteretur. XVIII. non incurritur excōicationem † reseruatā Papae omni casu, in quo virtute horū duorū cap. excōicatio incurritur. Non enim in casibus, quibus ob aliā causā, quā delationis hic prohibitorum, incurritur, ut cū glo. fin. dicemus. Quae est quotidiana, & cōsolatissima cōclusio. XIX. transfugas, † qui cū suis armis ex exercitu Christianorū ad Sarracenicū transeunt, incidere in hunc canonem. XX. infertur, decis. illarū questionū quotidianarū. s. An qui Sarracenis speculā, arcem, vel oppidū munitū armis tradit, vel traditionē consulit, vel iuvat ad illud, incidat in hūc canonē? Et quid de illo, qui perdidit arma, ita ut perditio illa fuit causa, ut ad Sarracenos ea veniret.

34 cum arma non nisi turpiter perdantur. l. i. ff. de capti. Et quòd de his, qui flagrante praelio se dediant, vel relictis armis fugiunt? † Et quid de captis, & victis, qui se cum suis armis, ne occiderentur, dederunt Sarracenis? Respondendum enim est, incidere in censuras, virtute specialis, vel generalis prohibitionis, eos omnes, qui hæc faciendo lethaliter peccarunt, nisi mortis, captiuitatis, vel cruciatus ad id iustus eos excuset, iuxta supra dicta, & dicenda in d. c. Significauit. infra eod. XXI. rectè me respondisse, quòd non incidit in hanc censuram ille nobilitatis Lusitanæ adolescens, qui cum sibi Sarracenu trās fodienti lancea decidisset è manu dextera, brachiosa gitta transfixo debilitata, nec posset eam, nisi descenderet ab equo, recuperare, neque sine periculo mortis posset ab eo descendere, propter inimicos Sarracenos instantes, eam reliquit.

IX. Notab, quòd plus peccant Christiani iuuando Sarracenos, quam illi faciendo, & quare, &c.

S V M M A R I A.

1. Christianus Sarracenos iuuās plus peccat, quam ipsi, & quare. n. 3.
2. Consentiens quando plus, & quādo minus peccat.
4. Excoicatus est qui iuuat quandoquē: licet non sit qui facit, & an semper ibidē.

NONO Principaliter noto illa verba: *pa-
res, aut superiores, ad hoc, quod non solum
tantum: † sed etiam plus peccant Christiani, qui
arma Sarraceni subministrant, quā ipsi Sar-
raceni, qui Christianos impugnant. Contra quod
facit primo resolutio glo. i. c. i. de offic. deleg.
quatenus per illos versiculos: † Consensus sper-
nit, suadet, iuuat, atque tuetur. Hic minus,
hicq; minus: hic equaliter, hic plus. resolvere vi-
detur, omnem quidem consentiētem peccāti pec-
care: sed eum, qui consentit negligendo impedi-
re peccatum: & eum, qui consentit suadēdo, ut
cōmittat, minus peccare, quā qui facit: eū au-
tem, qui consentit iuuando, tantundem: eum ve-
rò, qui tuendo id, quod factum est, non est: pecca-
tum plus. At qui Christianus Sarraceno sub-*

ministrat arma solū videtur cōsentire, prestans
 3 do opem: quod ad summum reducitur ad suasio-
 nem, vel adiutorium. & non ad tuitionem iusti-
 tiæ belli eorum contra Christianos: Ergo nō pec-
 cant plus. Deinde facit, quod licet regulariter,
 qui iuuat delinquentem in ipso actū delinquen-
 di, æquè peccat, ac qui illud facit: non tamen qui
 per actum remotum eum iuuat: Et ideo neque
 est tantum puniendus, quantum qui facit: neque
 quantum qui per actum propinquum iuuat. Se-
 cundū Bald. in l. 1. C. ad l. Jul. pecul. cōmuniter
 receptum. III. facit, quod Christianus co-
 mitans, & iuuans Sarracenos bellantes contra
 Christianos, non videtur plus peccare, quàm ip-
 si: At is magis videtur delinquere, quàm Chri-
 stianus vnum, aut alterum ensē illis vendens:
 Ergo is non videbitur plus peccare: imò neque
 tantum, quantum ipsi. Sed responderi potest ad
 primū, resolutionē quidem illius glo. verā esse,
 quādo cetera sunt paria: nō aut quādo disparia:
 Puta cū, vt ait Bart. cōtter recept^o in l. Is, qui
 opē. n. 5. ff. de furt. aliæ qualitates, propter quas

augetur delictū, inueniūtur plus in iuūte, quā
 in faciēte. Verbi gratia. Petrus filius Marti-
 ni iuvat Ioannē, ut patrē suū Martinū occidat:
 certū est, Petrū adiutorem plus peccare, plusq;
 puniendū esse, quā Ioannē occidentē. Quoniā
 hic solū homicidiū cōmittit, et in solā legē Cor-
 nel. de sicar. incidit: ille verò Petrus parricidiū
 admittit, & pœna parricidij est puniendus, ut
 exprædicta doctrina Bartol. in. d. l. Is, qui opē.
 ff. de furt. expresse infert Salicet. in. l. i. C. de
 rapt. virg. col. fin. versic. Quæro econtra. Et
 ita cōtingit in proposito. Quoniā in Christiano
 iuūate Sarraceniū in bello cōtra Christianos in-
 uenitur qualitas Christianismi, quæ eius delictū
 plurimū aggrauat. Efficit enim, ut dicatur pu-
 gnare contra suū caput, quod est Christus, ad
 Ephes. 1. et tradit Tho. 3. part. 2. q. 8. art. 1. et cōtra
 suā matrē, quæ est ecclesia. c. fin. de for. cōp. c. 1.
 12. d. & cōtra fratres mēbra eiusdē corporis, cu-
 ius est ipse. 1. ad Corinth. 12. & c. Singula. 89. d.
 Ad. 2. nego Christianū, qui Sarraceniū iuvat,
 contra Christianum, in ipso bello non peccare

4 plus quàm ipsum Sarracenum, ob rationē proximè dictam. Ex quibus infertur † primo, frequenter contingere, ut is, qui iuuat, incidat in excōmunicationem, in quam non incidit is qui iuuatur. In casu enim huius. c. Christianus adiuuans Sarracenos, deferendo eis arma, quibus Christianos impugnent, excōmunicatur: cum tamen ipse Sarracenus uō excōmunicetur. Is item, qui scit Petrum esse clericum, & Ioannem id ignorantem adiuuat, quo Petrum percussit, incidit in excommunicationem, quam Ioannes non incurrit: & alijs mille casibus. Quod plurimum est omnibus, præsertim cōfessarijs, & consultoribus attendendum. Ex quo secundo inferri videri potest alicui, quòd quibus casibus faciens incurrit excommunicationem, eisdem quoque consentiens eādem incurrat. Quæ est quæstio, quam hic me determinaturum nuper promisi, cum quasdam declarationes Manuali cōfessariorum, libro perutili adijcerē. Quæ tamen, ne nimium crescat hæc relectio, ad cap. Significauit infra eod. mitto.

X. Notabile, quod subministrans necessaria Sarracenis ad impugnandos Christianos incidit in hoc cap. & quæ sunt illa, cū vna & viginti illationibus.

SUMMARI A.

1. Necessaria ad impugnandos Christianos subministrans Sarracenis excōicatur, & quæ sunt illa, secundū multos. n. 3. & quæ secundum autorem. n. 4. & probantur. n. 11. confutātur contraria. n. 12.
2. Necessarium tripliciter iuris periti sumi.
5. Bellum, & prælium, vt differunt.
6. Animus verè malus qui, & qui æquipollēter, & quod est triplex. n. 10.
7. Scire, & scire debere paria.
8. Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum, & lata culpa non consideratum, pares, & quid est redire in suā formā. n. 9.
13. Intellectus. c. Quod olim. infra eodem.
14. Ratio necessario concludens lex est, nec refert, an sit immediata, vel non, dum concludat. n. 15.
16. Prohibita hic duplicia generaliter & specialiter, & diffiniuntur. n. 17. & numerātur

- n.18, & quare diuerse prohibita.n.24. & in quo differunt.n.26.
- 19 Intellectus.c. Ita quorundam. & c. Ad liberandam. & in quo conueniunt, & differunt inter se: & in quo ab Extrauag. Multa.n.20. & in quo Extrauag. Copiosus.ab illa.n.21. & in quo illa profuit.n.22. & in quo clausula processus coenæ Domini ab oibus.n.23.
- 25 Prohibita quæ præsumuntur mala mente facta, & quæ non.
- 27 Præsumptionem, quòd mala mente sint delata illa, aut illa, vel non, nõ esse iuris: & de iure, quæ diffinitur.n.28.
- 29 Ferrum deferre Sarraçenis sponte quando non malum.
- 30 Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia secundum tempus: & non omnia specialiter prohibita esse simpliciter.n.32. & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita.n.33.
- 31 Extrauag. Olim. cur creditur esse.
- 34 Tale secundum quid, non simpliciter tale.
- 35 Gñis appellatio species oēs ppriè cõmet.
- 36 Prohibitorum diuisio nõ est analogã. Cur ergo tantũ prohibita simpliciter talia.n.37
- 38 Excommunicationem bullæ coenæ nõ incur

rit, qui alias merces, quàm bellicas Sarra-
 cenis defert, nisi mala mente. n. 40. neque
 vendentes galeas, vel naues. n. 41.

39 Intellectus nouus clausulæ bullæ coenæ.

42 Excommunicatus est deferēs arma Sarrace-
 nis habentibus satis eorum: & tradens ar-
 cem, turrim, speculam, & quamuis aliam
 fabricā malo animo. n. 43. & tradēs cōmea-
 tum, & ad illum pertinētia, vt talia. n. 44.

Et qui calcem, & lapides quando. n. 45.

46 Aegyptus, & aliæ terræ Sultani, & Turcæ
 hodie quoad hoc exæquata.

DECIMO Principaliter noto illa ver-
 ba: ad impugnandos, &c. ad illam partē
 summarij nostri. s. quod subministrantes Sar-
 racenis necessaria ad impugnādos Christianos
 incidunt in hūc canonē. Contra quod facit, quod
 per hoc videtur cap. hoc partim nimiū contra-
 hi, partim nimiū extēdi. Contrahi quidē nimiū,
 quatenus significat non esse prohibitā submini-
 strationē prædictorum, cum ea Sarra-
 cenis sunt necessaria. Nimiū autem extēdi, qua-
 tenus significat hanc prohibitionem extēdi
 ad omnia, quæ bello gerendo sunt necessaria,

Et per consequentiam ad comēatū, Et ad omnia pertinentia ad illum. s. frumentum, hordeū, carnes, legumina, Et id genus alia, quæ ad belli comēatum sunt necessaria. Quod tamen falsum esse asserere videtur Communis.

Ad hanc difficultatem dico primum, me plurimum super hoc fluctuassey Et considerassey in primis, quod neque hic neq; alibi satis exactè, mea sententia, traditum est, quæ sint ea, quæ hoc. c. prohibet. II. considerassey, quod necessarium ad aliquid faciendū tripliciter iuris peritus dicitur. Primo quidem id, sine quo id fieri nō potest: Qualis est heredis institutio respectu testamenti. §. Ante. instit. de legat. Et. l. final. ff. de iure codicil. Qualis item est certa pars bonorū alicuius, sine qua ipse vivere nō pōt. Quod Tho. in. 2. Sec. q. 32. art. 6. receptus. ab utroq; Cardi. in cap. Non satis. 86. dist. appellat necessarium vitæ. Altero modo id dicitur necessarium ad aliquid faciendum, sine quo res quidem fieri potest: sed non ut oportet. Qualis est institutio post humorum, secundum Galli. consilium, respectu

testamenti. l. Gallus. ff. de lib. & posthu. adiun-
 cta glo. 3. & doctrina Bartol. Bald. Paul. Ale-
 xand. & Iaso. ibidem. Qualis est itē ea pars bo-
 norum alicuius, sine qua vivere quidem potest:
 sed non decenter. Quod Tho. & uterq; Cardi.
 ubi supra appellāt, necessariū status. Tertio mo-
 do id, quod utile est, & conueniens. l. 1. ff. solut.
 matri. adiuncta glo. probata per Bartol. quæ
 verbum, necessarium, exponit per utile. & l. 1.
 ff. de offic. præfect. prætor. adiuncta glos. quæ
 verbū, necesse, exponit per utile: Et cap. Neces-
 saria. 12. q. 1. adiuncta glo. quæ illud verb. neces-
 saria, exponit per, utilis, & honesta. Quibus
 tribus modis arbitramur verbū, necessaria, in
 hoc. c. & summario nostro nono positū capi: &
 ita comprehendere non solū illa, sine quibus Sar-
 raceni non possent contra Christianos præliari:
 sed etiam ea, sine quibus non possent cōmodè id
 facere. Imò & ea, quæ ad id eis sunt, aut possūt
 esse utilia. III. cōsydero, quatuor patres om-
 nium diligentissimè hoc tractasse. s. Angel. in
 verb. Excommunicatio. 5. casu. 21. §. 4. Et Tho.

de Vio illis satis consentiens in eod. verb. cas. 20.
 & Syluest. in verb. Excommunicatio 7. casu. 21.
 col. 2. & iterū col. 3. & Ioan. Tabiens. in verbo,
 Excommunicatio. 6. §. 4. Quorum duo postero-
 res sentiunt omnia illa, & sola, quæ directè, vel
 indirectè pertinet ad bellum, esse hic prohibita.
 Angel. autem sentit, prohibitam esse hic omnē,
 & solam delationem omnium, quibus possunt
 Christiani impugnari: vel ipsi infideles, ne im-
 pugnētur à Christianis, muniti. Quorū tamē
 resolutio non videtur sufficiens. Primo quidē,
 quia hic non solū delatio necessariorum (vt An-
 gel. ait) sed etiam subministratio, quæ longè la-
 tius patet, vt prædictum est, in. 7. notab. prohi-
 betur. Deinde, quòd non omnia, quæ immediate
 ad bellum pertinent, hic prohibentur, vt Sylue-
 ster, & Tabiens. aiunt. Frumentum enim, hor-
 deum, & alia, quæ ad cōmeatum exercitus, vel
 præsidij pertinent, hic non prohibentur, secundū
 eosdem: & tamen immediate pertinent ad bel-
 lum: adeò quòd etiā pecunia dicatur neruus bel-
 li à Veget. de re milit. Postremo, quòd multa hic

prohibentur, quæ immediate non pertinent ad bellum. Ferrum enim infectum, robora vasta, abietes altæ, fabricandis nauibus aptæ, antequam dolentur, non pertinent immediate ad bellum, neque prælium, quorum delatio hic expresse prohibetur. IIII. dico, in præelectione quadam, [†] ⁴ cum relectionem pronuntiarem, paulo exactius me ista necessaria diffinisse, partim sequutus Hostiensis, à nemine relatum in princip. cap. Quod olim, infra eod. quatenus sentit hic prohiberi ea, quæ suapte natura sunt ad bellum apta. Sed quia postea succurrerunt fundamenta, quibus ea diffinitio subuertebatur, aliã magna intentione animi scripsi: Quã tamen, quia etiã suberatam esse vidi hodie beati Bartholomæi, cuius dies hic sacer est, ut puto beneficio, licet de me malè merito, omiſſis omnibus illis resoluo: quod necessaria, de quibus hic definiri possunt, esse: vtilia immediate, vel mediate ad prælium, vel bellum specialiter prohibita deferri Sarra- cenis, vel malo animo iuandis eos contra Chri- stianos vero, vel equipollenti subministrata. Di

xi: vtilia, pro genere, vt includerem necessaria
 trium graduum, de quibus supra. n. 2. Dixi, ad
 praelium, vel bellum. Quia secundum Vallã lib.
 5 4. bellum latius patet, quàm praelium. Praeliũ
 enim est certamen ipsum armorũ, quod vulgus
 appellat, batalla. Bellum autem totum tẽpus, quo
 milites in militia degunt expectantes praelium,
 quod vulgus appellat, guerra. Et ad bellum mul
 ta immediatẽ sunt necessaria, quæ non sunt ad
 praelium. Dixi item, bellum, vel praelium genera
 tim: quia non refert, an ipsi nos impetant bello,
 an à nobis impetiti sese defendant, secundũ om
 nes. Dixi, imediatẽ, vel mediatẽ, ad includẽda
 arma, equos, com meatum, & alia, quibus imme
 diatẽ bellantes, & praeliantes vtũtur in praelio,
 & bello: & ad includendum ferrum, ligna, sul
 phur, & alia, quibus in aliam formam mutatis,
 in eisdem vtuntur. Addidi, specialiter prohi
 bita, ad includendum arma, ferrum, & ligna
 mina galearum. Addidi autẽ, vel subministra
 ta malo animo, & c. ad excludendum ea, quæ si
 ne villo malo animo subministrãtur. Adieci ta

men, vero, propter animū verè, ac formaliter malum. Adieci, vel equipollenti, propter animū malum, non formaliter: sed equipollenter. Quia de equipollentibus idem est iudicium. l. final. ff. mandat. c. Dudum. 2. de electio. & mens vera, siue formalis, & equipollens, siue virtualis ex æquatur, ut intentio formalis dicendi officium diuinum, vel consecrandi, vel absoluedi: & intentio virtualis eadem faciendi, iuxta ea, quæ latè tradidimus in repet. c. Quādo. de consecrat. dist. 1. not. 13. n. 12. & sequenti, & notab. 20. n. 41. facit. c. Gratium. de offic. deleg. l. Pro hærede. ff. de acquir. hæredi. regul. Qui tacet. lib. 6. Animum t̄ verè malū ap-
 pello, animum, quo quis verè, & expressè eo fine aliqua subministrat Sarracenis, ut ea sint eis vsui ad prælium, bellūmve contra Christianos. Aequipollentem verò eum, quo quis verè quidē, & expressè non subministrat in hunc malum finem: sed in alium fortè bonum: sed virtualiter, siue equipollèter sic: Vt cum quis subministrat Sarracenis aliqua ob lucrum, quo se, suamq; fa-

- miliam honestè sustentet, & nullatenus, vt eos adiuuet. Attamen attentis omnibus loci, temporis, rei, personarū, & alyis circumstantiis, putat, quòd ipsi rebus per eū subministratis tūc, vel ali
- 7** quando vtētur in bella contra Christianos: Taut certè si nō putat: putare tamē debet: quæ paria, & equipollētia sunt. l. Quod te mihi. ff. Si certū petat. vbi Ias. l. Qui cum alio. ff. de regul. iur. vbi glo. memorabilis Licet illius non meminerit ibi Decius, qui alia in hoc facientia docet. Is enim, etsi nō verè, certè virtualiter, & equipollenter ad bellādum necessaria subministrat.
- 8** Nam paria[†] sunt, vt quis faciat aliquid in aliquem finem, aut quòd faciat in alium: sed videat, vel videre debeat, & lata culpa videre desinat suum opus tendere in illum. Tunc enim, vt sepe loquitur Thom. à Vio, actus redit in naturā suæ formæ: hoc est[†], perinde est malus, ac si ob finē illū malū fieret: vt cum quis detrahit sine animo ledēdi famā[†] proximi fortè exloquacitate, venialiter tātū peccat: quia nō nisi materialiter detrahit, nisi videat, vel videre debeat;

quod notabiliter læditur fama proximi ex ea materiali detractiōe. Quia tūc credit actus in naturam suæ formæ, dū non curat eū faciens à tanta proximi læsione cauere, ut in verb. Detra-
ctio. dixit ille, et eruitur ex diuo Tho. 2. Sec. q. 7. 3. art. 2. & probatur per princ. 83. d. & c. Pasce. 86. d. & c. Quantæ. de sent. ex cōi. Et latius tra-
didimus nos in rep. c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. in diffinitione detractiōis, & duobus coroll. se-
quentibus. Neq; putes me per animū malū equi-
pollētē, intelligere malū præsumptū. Quia hos
longè inter se differre mōstrabo in corol. 13. &
ita triplex potest esse huiusmodi animus malus. 10
s. verus, præsumptus, & equipollēs. Sicut in si-
mili triplex dolus colligitur ex Bart. cōiter rece-
pto in. l. Quod Nerua. ff. depos. s. dolus verus
(qui latissima culpa est) secū dū eundē ibidē. n. 11
dolus præsumptus, qui est latior culpa, secundū
eundē ibidem. n. 14. & dolus equipollēter, quia
lata culpa dolo æquatur, secundum eundem ibi-
dem. n. 20. Et ita est equipollenter dolus, & re-
gulariter idem de eo, ac dolo iudicatur, ut ibidē,

Et in locis per postillas eius citatis habetur.

EX hac diffinitione infero primo, quod per illa
 verba necessaria ad impugnandos Christianos, in
 11 intelliguntur omnia specialiter iure prohibita, ne de
 ferantur Sarracenis: Et omnia, quae mediate,
 vel immediate sunt utilia ad bellum, ea mente
 delata, ut sint eis utilia in bello contra Christia
 nos gerendo. Quod probatur primo, per hoc. c. in
 verbis, ex quibus hoc notab. colligitur. scilicet dum ad
 impugnandos Christianos arma, et necessaria sub
 ministrant. Per quae satis aperte concilium in
 cludit omnia utilia Sarracenis ad impugnan
 dos Christianos, hoc fine vero, vel equipollenti
 subministrata. Quomodo omnia illa sunt utilia ad
 impugnandos CHRISTIANOS, ut palam est; ergo,
 et necessaria per secundum dictum supra cod. Pon
 dero item versicul. Tales, qui excommunicare videtur
 omnes, de quibus antea est loquutus: At antea lo
 quutus fuit de deferentibus arma, ferrum, et li
 gnamina galearum, et de ministrantibus naues,
 Et c. Ergo omnes illos videbitur excommunicare.
 III. facit, quod contra legem diuinam naturalē

cōtentā in primo, & 5. & 6. præceptis Decalogi facit, qui Christianus Sarracenos iniuste bellantes contra Christianos adiuuat, ut probatum fuit in 1. notab. n. 2. At quicumque vtilia bello gerendo subministrat Sarracenis ea mēte, ut sint eis vtilia contra Christianos, adiuuat eos iniuste bellantes contra nos: Ergo quicumque talis cōtra prædicta præcepta naturalia peccat: & per consequentem contra hoc. c. quod illa tacite includit. Quarto probatur per. c. Ad liberandam. infra eod. quod posteaquam excommunicauit deferentes Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum, & vendentes eis galeas, vel naues, & gubernantes eas, subdit illam clausulam generalem: Vel qui machinis, vel quibuslibet alijs, aliquod eis impendentes consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ: per quā includit omnia, quibus auxilium, vel consilium datur Sarracenis contra Christianos: Ergo & omnia sub nostra diffinitione cōtēta. Quinto, quod in hoc. c. nulla est prohibitio expressa: & ita videtur ius antiquum continere quoad pro-

hibitionem: licet quoad poenam contineat novum, secundum dicta in .i. notabili. Antiquum autem tangitur in ratione, quam tangit text. Quare male faciunt, qui arma, ferrum, & ligna deferunt Sarracenis. s. quod cum sint Christiani inimicos Christianismi contra Christianos iuvant: & ius antiquum hac ratione tactum omnia, in qua diffinitio predicta se extendit, continet. VI. & irrefragabiliter probo, per cap. Significavit. infra eod. quatenus praesupponit, vetitum fuisse ante illud. c. ne quis durante bello Sarracenis Vllas merces etiam ad bellum ineptas deferat: etiam si vadat ad eos ad captivos Christianos redimendos, exceptis his, quae ad articulum redemptionis sunt necessaria: At per nullum aliud ius, quam hoc id fuit tunc prohibitum: quia nondum emanarat. c. Ad liberandam. in concilio generali, cui praesuit Innocen. 3. secundus à Clem. 3. auctore illius. c. Significavit. Ergo per hoc capit. fuit prohibitum. Quod gloss. .i. in princip. clare id ibi sensit. Quod tamen dici nequit, nisi

dicamus hic esse saltem tacite prohibita omnia, quibus iuuantur Sarraceni in bellis contra Christianos, quatenus sunt talia. Quod est nostrum propositum. VII. facit, quod nisi hunc intellectum teneamus, verb. prohibita, positum in clausula bullæ cænæ Domini, superfluum videbitur, ut in corol. 16. dicemus.

Contra tamen hanc conclusionem facit primo. c. Quod olim. infra eod. quatenus probat, quod saltem tempore pacis licet Christianis ea deferre Sarracenis. II. Extrauag. 1. de Iudeis inter communes: Etiam Extrauag. 1. eiusdem tit. Ioh. 22. per locum à speciali: quatenus prohibentes speciatim delationem victualium in certa loca, & certo tempore permittere videntur quoad alia loca, & tempora. III. quod nemo scribentium hic dixit, quod omnium ad bellum necessariorum subministratio hic prohibeatur: Imò Panor. in 2. nota. expresse ait, hic poni pœnam triplicem contra deferentes arma, ferum, & lignamina Sarracenis sine vlla mentione de alijs necessarijs. Quod ipsum antea fe-

cit Anton. in 3. notab. IIII. quod versicul.
 Tales. huius .c. continens pœnas tantum ad dese-
 rentes prædicta, & gubernantes naues Sarrac-
 enorum piraticas referri videtur. V. quod
 in versicul. Dū ad impugnandos, & c. cui niti-
 tur hæc resolutio, & nostrum summarium non
 continet prohibitionem, ut palam est, nec ratio-
 nē prohibitionis: sed solam rationē rationis, cur
 sit malum id, contra quod pœna hic inducitur.
 Per has rationes posset qui vellet sustinere id,
 quod Cōmunis sentire videtur. s. quod hic solū
 prohibeatur delatio armorum, ferri, & ligno-
 rum, nauium, & gubernatio galearum, & na-
 uium piraticarum Sarracenorum, & nihil a-
 liud. Et quod .c. Ad liberandam. infra eod. ad-
 dit prohibitionem venditionis galearum, & na-
 uium: & impensionem consilij, & auxilij in dis-
 pendium terræ sanctæ. Quod nos quoque dixis-
 semus, nisi rationes pro nostro nouo intellectu,
 & nouo summario suprā proximè tactæ ad id
 nos vrssissent: & nisi etiam secundum vtrūque
 modum intelligendi oporteret dicere, omnes, qui

contenta in diffinitione prædicta faciunt, esse
 excommunicatos, vel per hoc. c. vel per illud, vel
 per utrumque: et magis expedita, & absoluta est
 doctrina, quæ hoc modo colligitur: Et facile po-
 test ad argumenta prædicta, quæ novè nos for-
 mauimus respondere. Ad primum [†] quidem, 13
 concedendo probari per. c. Quod olim. infra eo.
 quòd alia, quàm speciatim iure prohibita, licet
 vendere, & deferre Sarracenis tempore pacis,
 ad alium finem, quàm bellandi contra Christia-
 nos. Cui nostra diffinitio, & eius declaratio nõ
 contradicit: non tamen ad hunc finem. Quod no-
 stra diffinitio probat, & dictũ cap. Quod olim.
 non reprobat. Ad secundum concedo, de latione
 victualium ad Sarracenos alio fine, quàm iuuã-
 di eos contra Christianos non esse prohibitam:
 sed sine iuuandi eos contra Christianos sic: nec
 nostra definitio aliud habet. Ad tertium conce-
 do, neminem scribentium hæc ita, sicut nos ex-
 planaſſe, & resoluiſſe. Concedo etiam, quòd An-
 ton. & Panor. dixerunt, illa, quæ in argumen-
 to adducuntur: sed nego illa esse contraria no-

stræ resolutioni: nego item, illos negaturos fuisse, excoꝛcatos, per hoc. c. vel. c. Ad liberandã. in fra eod. quos ex nostra diffinitioẽ cõcludemus esse excoꝛmunicatos. Imò nego vllum doctũ negaturum esse verum id, quod nos contendimus per hoc. c. probari: licet fortè censeat id totũ nõ probari per hoc solum: sed per hoc, & alia capit. Ad quartum respondeo, versicul. Tales. referri ad facientes omnia præcedentia: & ita ad omnes subministrantes necessaria contra Christianos, & ad alia speciatim prohibita. Ad quintum respondeo, nihil expresse prohiberi per hunc tex. Vt in notab. 1. est dictum: sed solũ tacitè, quatenus habet, quædam esse malefacta: & tangit rationẽ, cur illa sint malefacta, † & rationẽ non qualem qualem: sed iuris naturalis: et non probabiliter tantum concludentem: sed necessariò: & ita constituentem ius naturale, iuxta ea, quæ latè dicimus in repet. c. Ad hæc. de præbend. Et nego, quòd hic agatur de extendenda expressa prohibitione, per rationem: sed de coniecturanda prohibitione tacita tex. per ra-

rionem, quam oportet dicere tam esse exten-
 sam, quam lata est ipsa ratio, ex qua colligitur
 illa. † Nec refert, an sit immediata ratio con- 15
 clusionis, an mediata, modò necessario conclu-
 dat, ut ex his, quæ non indiligenter, neque tri-
 uitaliter diximus in. c. 2. de præbend. super ratio-
 ne. c. Statutum. de electio. lib. 6. colligi potest.
 II. infertur, † sola illa generaliter in hoc. c. &
 c. Ad liberandam. infra eod. esse prohibita sub 16
 ministrari Sarracenis, sub censuris, & pœnis in
 eis contentis, quæ malo animo vero, vel equipol-
 lenti iuandi eos contra Christianos in bello de-
 feruntur. An autem is animus in speciatim pro-
 hibitis requiratur, cum glo. 2. tã genus: & in. d.
 c. Ad liberandam. attin genus.

III. infertur, † prohibita ministrari Sar- 17
 racenis, diuidi in prohibita speciatim, & in pro-
 hibita generatim. Speciatim prohibita diffini-
 ri possunt: quæ nominibus suis specialibus ex-
 pressis prohibentur. Quorum de numero
 sunt quatuor, quæ hoc capit. prohibet. s. delat-
 tio armorum, delatio ferri, & delatio ligno-

rum, & gubernatio galearum, & nauium
 piraticarum Sarracenorum. Quintum, quod
 addit. c. Ad liberandam. infra cod. f. venditio
 galearum, & nauium. Sextum, quod addit Ex-
 traug. Multa. de iude. est delatio, missio, vel
 portatio equorum, victualium, & aliorum quo-
 runcunque mercimoniorum in Alexandriam,
 vel alia loca terræ Aegypti. Septimum, quod
 etiam ead. Extraug. addit, est extractio veti-
 torum, vel permissio extractionis è portubus, ut
 illò deferantur. Verba. d. Extraug. hæc sunt:
 Statuimus, ut nullus arma, equos, ferrum, ligna-
 mina, victualia, & alia quaecunque mercimo-
 nia in Alexandriam, vel alia loca Sarraceno-
 rum terræ Aegypti deferre, mittere, vel porta-
 re, seu de portubus eorum, ut eisdem deferan-
 tur extrahere, vel extrahi permittere: aut eis
 aliàs auxilium, vel fauorem præstare quoquo
 modo præsumat. Quod ipsum etiam esse prohi-
 bitum quoad omnes terras Sultani antea per Ni-
 col. iij. & eius constitutionem fuisse innouatam
 per Bonif. 8. contendunt Sil. & Ioh. Tab. ut in

corol. 8. tangam. Octauum delatio equorum ad Sarracenos, Turcas, vel alios quoslibet Christiani nominis inimicos: quod solus processus cœne Domini habet. Generaliter verò prohibita sunt, quæ verbis genericis, & quasi transcendētibz prohibentur. Quorum unum ponitur hic. s. subministratio necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus sunt talia, hoc est, ad hūc finem, vt per ea impugnentur Christiani. Secundum est, quarūcunque mercium delatio ad Sarracenos durante bello. c. Quod olim. infra eod. Tertium, auxiliij, & consilij cuiuscunque præstatio in pernicie in terra sancta. c. Ad liberandam. infra eod. Quartum auxiliij, vel fauoris præstatio quocunque modo Sarracenis Aegypti. d. Extrauag. Multa. Quintum delatio prohibitorum: quod habet clausula processus cœne Domini transcripta in primo notab. n. 5. Vbi tamen post verb. equos, omissum fuit verb. arma, incuria correctorum. IIII. infertur, quòd quasi quicquid, † & quoquo modo prohibet hoc. c. prohibet etiam. c. Ad liberandam. in-

fra eod. & e contrario. Nam. c. hoc prohibet spe
 22 ciatim quatuor, quæ supra collegi, quæ eadē je
 re ad verb. prohibet. d. c. Ad liberandam. Prohi
 bet præterea. c. hoc generaliter subministratio
 nem necessariorum ad impugnandos Christia
 nos, quatenus eiusmodi sunt, hoc est, ea mēte for
 mali, aut virtuali, ut eis impugnent Christia
 nos. Quod ipsum etiam facit illud. c. Ad libe
 randam, licet alijs verbis, eis. s. quibus excōmu
 nicat omnes, qui machinis, vel quibuscunque a
 lijs auxilium, vel consilium in perniciem terra
 sanctæ impenderint. Sub his enim continentur
 omnes, qui necessaria ad impugnandos Christia
 nos subministrant, cum omnes eos auxilium, vel
 consilium in id præstare palam sit. Et in. d. c.
 23 Ad liberandam. monstrabimus paria esse, auxi
 liari in perniciem terræ sanctæ, vel contra Chri
 stianos, quatenus Christiani sunt. Et ita quasi
 quicquid, & quomodocunque prohibet hoc. c. pro
 hibet & illud. Dixi, quasi: eo quod, iuxta dicen
 da in. ii. notab. gubernatio galearum non pirati
 carum speciatim prohibetur hic, & non ibi. Et

contrario ibi prohibetur specialiter venditio na-
 uium, & galearum, & non hic: Licet vtri que
 prohibeatur hic, & ibi generaliter, quando fit
 mala mente vera, vel equipollenti, per predicta
 in .4. dicto. V. insertur, quod quicquid, & 20
 quocumque modo prohibent hoc, & illud. c. Ad
 liberandam. prohibet etiam Extrauag. illa. Mul-
 ta. de Iudæ. Clem. 5. Sed alio modo. Nã hæc duo
 c. omnia, quæ prohibent quoad omnem locum, &
 tempus prohibent: Illa verò Extrauag. solū quo
 ad Alexandriam, & terras Aegypti. Item il-
 la multo plura speciatim prohibet, quæ non prohi-
 bent hæc duo. cap. Prohibent enim speciatim e-
 quos, & victualia, & quascunque merces alias
 vltimo tempore ad illas terras deferri, quæ specia-
 tim per hæc. c. non prohibentur. De Extrauag.
 verò Copiosus. Ioh. 22. de Iudæ. nõ est consiliu, 21
 vanè quicquam cõmentari. saluo eo, quod in co-
 roll. sequenti infero. Tum, quia illa prohibebat
 eadem per triënum, quoad regnum Granatæ,
 quæ d. Extrauag. Multa. quoad regnum Ae-
 gypti, Tum, quod (gratia superis) regnum Gra-

natæ pridem per catholicos reges Castellano, ei-
dēq; Christiano imperio iā pridē subiectū est.

- 22 *V I.* infertur, † non ab re glo. illius Extrauag.
Copiosus. verb. infra triennium, miratam fuisse,
cur ea, quæ per alia iura prohibita erant, si-
ne temporis præfinitione per illā Extr. fuerit,
cum ea prohibita tātum ad trienniū? Sed quid
quid illa glo. dicat, responderi potest, quòd licet
censuras huius cap. & cap. Ad liberandam. in-
fra eod. incurrisset is, qui intra illud trienniū
ad regnum Granatæ prohibita hic attulisset:
non tamen censuras Extrauag. Multa. quæ re-
seruata sunt Papæ: cum tamen censuræ horum
cap. non sint, vt postea dicam. & ita ob eam re-
seruationem fuit uilis, & formidabilior illa
Extrauag. quàm hæc duo cap. *V I I.* infer-
23 tur, † aliquid specialiter esse prohibitum in. d. c.
Ad liberandam. quod non est speciatim prohibi-
tum in hoc. c. neque in clausula processus cœnæ
Domini. s. venditio galearum, & nauium: ali-
quid item in his duobus cap. esse specialiter pro-
hibitum: quod in illa clausula non prohibetur. s.

gubernatio, & regimen galearum, & nauium,
 & aliquid ibi specialiter esse prohibitum: quod
 neutro horum capitulorum specialiter prohibe-
 tur, s. delatio equorū. Multa item generaliter
 prohiberi per hæc cap. quæ per illam clausulam
 etiam generaliter non prohibentur, omnes, s. sub-
 ministraciones aliæ à delatione, quæ sola ibi pro-
 hibetur, quæ maximi effectus esse cum glos.
 final. dicam.

VIII. infertur t̄ merito noue dubitari posse,
 cur alia speciatim prohibentur, & alia tantum
 generatim: cum omnia hæc cum male fiunt, nō
 solum sint contraria legibus posituiis humanis:
 sed etiam naturalibus diuinis, vt in primo not.
 dictum extitit. Ad quam nouā dubitationem,
 & quæ mihi videtur caput, et fons soluendi alias
 plurimas, & vnde penitissimū modum intelli-
 gendi hunc tex. hauriamus, dico duas esse cau-
 sas, quarum posterior ex priore nascitur. Prior
 est, quod vt plurimū, speciatim prohibita ap̄: 10
 ra sunt ad iuuandū, & maius, & patientius bel-
 licum auxiliū præstant Sarracenis ad nos offen-

24

dendum, vel se à nobis defendendum: quàm alia generatim prohibita: Talia igitur sunt, quòd nunquam, aut quàm rarissimè deferri possunt ad Sarracenos, absque mente, & intentione formali, vel virtuali iuuandi eos, ut nos impetant, vel à nobis impetiti defendantur, attenta vicinitate imperiorum, regnorum, & vrbium eorù, & Christianorum: & attentis bellâ di, quas habemus innumeras, causas: attento irreconciliabili, quo in nos sunt, odio, & religionis tanta diuersitate, quanta est inter lucem, & tenebras. Quis enim Christianus sciens hæc, quæ notoria sunt omnibus, potest deferre illis arma, ferrû, lignamina galearû, vel vendere galeas, vel naues, quum formaliter, vel virtualiter velit eis contra nos fauere? Posterior causa, quæ ex prædicta priore nascitur est, quod speciatim prohibita videntur habere innatam præsumptionem male mentis, saltem virtualis ipso iure, sine alia probatione: eo quod iam apta sunt ad tam magnum auxiliû bellicum Sarracenis præstandû, quod præstas ea, vel fecit, vel debet scire, præstare

se illis auxiliū contra Christianos: & ideo vel
 expressam, vel equipollentē mentē adiuvādi eos
 contra nos habere videtur. Generatim aut pro-
 hibita regulariter non sunt tam apta ad auxiliū
 bellicū tā patēs, neq; tā grande, ut palā est: et
 ideo quicquid defert non videtur virtualiter ad tā
 malū finē iuvādi eos deferre, sed potius ad alios.
 Sic culpa lata equipollet dolo l. Latæ culpa. ff. de
 verbo signō aut levis vel leuissimā, ut ex præ-
 dictis locis Bartoli in d. l. Quod Nerua colligit
 Sic sponsalia cū copula præsumere faciunt mentē
 cōtrahēdi matrimonii præsumē: nō aut, sine illa,
 et ita cum visu ad illū. c. Is qui. c. fin. de sponsal.

IX. infertur ex prædictis t̄ alia diuisio pro 25
 hibitorū. s. in prohibita, quæ ipso iure præsumū-
 tur mala mente facta: qualia sunt omnia specia-
 tim prohibita: & in prohibita, quæ nō præsumū-
 tur mala mente facta, nisi probentur, vel cōiycia-
 tur aliunde tali mente facta: qualia sunt omnia
 generatim prohibita. Nam delatio armorum,
 ferri, & lignorū hic prohibita: venditio itē ga-
 learum & nauū vetita in. d. c. Ad liberandā.

delatio item equorum prohibita in processu coe-
 ne Domini: & alia duo in Extrauag. Multa.
 supra relata, non solum censentur mala, & ve-
 tita, quando probabuntur ea mente facta, ut illis
 delatis impugnentur Christiani. Imò ipso facto
 presumentur ea mente facta: & ideo mala, &
 prohibita, censuris; infecta. Quod mitius est,
 quam id, quod affirmat Inno. & Hostiens.
 quos sequuntur Panor. Anna. & Felin. quod
 predictorum in hoc. c. speciatim vetitorum de-
 latio, sine vlla tali mente mala, est mala, & cen-
 suris infecta. Quos in glo. 2. limitabimus, &
 in d. c. Significauit. cū opinione contraria conci-
 liabimus. Delatio autem aliorum necessariorū
 ad impugnandum generaliter hic prohibita: im-
 pensio item auxilij, & consilij in. d. c. Ad libera-
 dam. generatim vetita: & alia eodem modo in
 Extrauag. Multa. & dicto processu inhibita,
 nō sunt mala, neque vetita, nisi cum formaliter,
 vel virtualiter fiunt ad adiuvādos Sarracenos
 contra Christianos. Neque presumentur mala,
 nisi probentur, vel ex circumstantijs conijciatur

sic facta. X. inferitur, inter speciatim, & 26
generatim prohibita hoc distare, quod specia-
tim prohibita, non solum presumuntur mala, &
malo animo, malo j; sine facta: sed vere sunt ma-
lo animo, & sine saltem equipolente, nisi aliqua
particularis causa excuset, etiam si vere bono fi-
ne fiant. Nam fieri potest, ut quis agat aliquid
bono animo vero, sed malo equipollenti, ut si
quis ex alto recto desiliat, in pavementum lapi-
deum animo bono latificandi spectantes, sine ul-
lo vero se occidendi, vel debilitandi. Huic certe
animus verus bonus est, & non se occidendi: sed
interpretatiuus, & equipollens malus, & sese
occidendi, vel labefactandi. Quonia in lata cul-
pa est, non considerando id, quod omnes suae con-
ditionis homines considerassent. Quia igitur
ecclesia ob circumstantias in octavo coroll. con-
sideratas, interpretatur per horum delationem
tam patens auxilium Sarracenis contra Chri-
stianos praestari, ut qui praestat virtualiter id
velit: etiam si formaliter contrarium voluerit
is, qui non obstante ecclesiae interpretatione aliud

facit, malo sine saltem virtuali id efficit. Generaliter autem prohibita non presumuntur malo animo facta, neque vere sunt malo animo effecta, si verus malus animus abest, & desit virtualis, qui aliunde, quàm ob contraventionem interpretationis iuris sit talis.

27

XI. inferitur, quòd nulla^t harum presumptionum est iuris, et de iure. Primo quidem, quod contra presumptionem iuris, & de iure nulla probatio regulariter admittitur. l. Antiquae. C. ad velley. l. fin. C. ad macedonia. l. fi. C. arbit. tue. l. Adiuo Pio. §. Si pignora. ff. de re iud. c. Is qui. de sponsal. At contra huiusmodi presumptiones admittitur probatio. Quis enim dicat eum Christianum, qui cum trirremi, vel naui lignis, aut armis plena soluit Genua, ut Vlixiponem appeteret, & vi vectorum aduersorum delatus est Alexandriam: ibique naui, armis, & lignis spoliatus rediens in Italiam accusatur delationis armorum ad Sarracenos, non esse admittendum ad probandum, quod id ei inuito, & cum magno animi dolore, & fortunaram iactura contigisset.

deoque ad solvendum? Quis item neget esse ad-
mittendam probationem contra eum, qui ma-
gnam frumenti copiam attulisse dicitur ad ali-
quos Sarracenos Africanos, & negat se illam
attulisse ad hoc, ut esset comestus iustus exerci-
tium contra Christianos ducendo? Secundo, quia
presumptio iuris, & de iure est: presumpcio le-
gis de aliquo super eo tamquam sibi comperto sta-
tuetur: iuxta notata in d. c. Is qui et alibi saepe.
At neutra harum presumptionum est huius-
modi. Nullibi enim cavetur vlla lege super ali-
qua illarum, tamquam super comperto quicquam
statuere.

28

XII. ex proximè dictis infero aliud: quod
& si novum, arbitror tamen placiturum viris do-
ctis, & lucem præbiturum confessariis: Nepe-
cum non incurrere censuras huius capit. qui
prohibita in eo speciatim, traderet Sarracenis
eius loci, temporis, quantitatis, qualitatis, & finis
circumstantiis, quibus vir prudens pro comperto
habere deberet, nullum inquam ex eis fructum
bellicum habiturum eum, cui traditur, neque

29

Num alium Sarracenum. Quia lex fundata
 in præsumptione, sicut non ligat in foro exte-
 ri, si non est præsumptio iuris, & de iure: & cõ-
 traria veritas ostendi potest. c. Super hoc de re-
 nunciat. l. Cum de indebito. ff. de probatio. Ita
 & minus ligat in foro conscientie, & coram
 Deo, si veritas est illi cõtraria, iuxta. c. Tua. de
 sponsal. & annotata in. c. Is, qui fidẽ. eod. tit. cũ
 omnia nuda, & aperta sint corã eo. c. Deus om-
 nipotens. 2. q. 1. At hæ prohibitiones speciales
 fundatæ sunt in præsumptione, vt præcedens co-
 rol. habet: Ergo illa cessante, non ligant. Ex quo
 inferri potest solutio quæstionis illius confessa-
 ry, cui pœnitens confessus fuit, se in finibus Ae-
 thiopie à bellis Christianorum longè remotis tra-
 didisse ferrum parvæ quantitatis Sarraceno,
 vt inde clavos fingi faceret ad struendam do-
 mum, quã cœptã habebat. Quibus, & ingenio
 Sarraceni, ac debitis circumstantiis attentis, qui
 libet prudens credidisset, & credere certo de-
 buisset, eum non esse usurum illo ferro ad arma
 fabricanda: sed ad fingendos ex eo clavos domui

perficiendæ necessarios. Confessario enim huius
 modi, mea quidem sententia, salva iustiore, res-
 ponderi potuit, illum poenitentem nõ incidisse in
 censuras huius cap. neque bullæ coenæ Domini:
 Imõ neque lethaliter peccasse, si aliud non inter-
 uenisset. Quin & me iudice, tiam in foro ex-
 teriori absolueretur, si huiusmodi circumstãtias
 probaret. Tamen si arbitror consulendũ esse poe-
 nitentibus, ut ab his caueant: quæ et si non sint
 mala, sunt tamen minus bona suis contrarijs: &
 quæ in grandes scrupulos confessarios conyiciunt:
 et gradibus periculis iudiciarijs in tribunalibus,
 presertim iudicum non ad eò doctorum sese ex-
 ponunt. XIII. infertur, † bonam esse illam 30
 diuisionem communem, qua prohibita submini-
 strari Sarracenis diuiduntur in prohibita sim-
 pliciter, & absolutè, hoc est, quoad omnem locũ,
 & tempus: & in prohibita quoad omnem locũ:
 sed non quoad omne tempus: & in prohibita quo-
 ad omne tempus, & non quoad omnem locum.
 Primi generis sunt omnia prohibita hic, & in
 d. c. Ad liberandam, & in bulla coenæ Domini.

Secundi generis sunt merces alie, quam bellicae
 quae ad nullum locum Sarracenorum deferripot
 sunt tempore belli: sed tempore pacis sic, iuxta. c.
 Quod oli. infra cod. Terti generis sunt ea, quae
 prohibentur in. d. Extrauag. Multa. speciatim
 ultra hic prohibita, quae quoad omne tempus pro
 hibentur: sed non nisi quoad terras Sarraceno
 rum Aegypti: Et quod idem sit dicendum de om
 nibus terris Sultani, ait Ant. 3. parte. tit. 24. c. 30
 31 col. 3. per quandam Extrauag. † Nicolai. 4. quae
 incipit: Olim, quam non esse sublatam contredit Syl.
 contra Ang. Ipse vero eam non vidi, neque aliam Bonif.
 8. incipientem. Contra quam Syl. citat. Et licet videam
 Syl. decipi, quatenus putat in verbo Excöicatio.
 7. col. 3. eas novari per. d. Extra. Multa. Et etiam
 quatenus in. 5. not. putat, delationem in terras Sul
 tani prohiberi, per Extr. Multa. Quod certe non
 fit: imo quatenus ibi Clemens ait se adherere ve
 stigis Nicol. et nihil nisi de terris Aegypti ex
 primit, aliud videtur quoad alias Sultani statu
 re. Licet item in hunc secundum errorem decidat et
 Io. Tab. in verb. Excöicatio. 6. Licet item Caiet. non

ritet vllam talē extrauagantē aliam, quam d.
 Extr. multa. Quia tamen etiā Io. Tab. idē quod
 Anton. tenet, licet significet se nō vidisse Extr.
 Cōtra. quā citat, nō audeo discedere a diuo An-
 tonio. Cui addo, quod cū Turca suo regno ad-
 iecerit iam Sultani imperium oportebit idem
 dicere de terris omnibus Turcæ: quod ipse ait
 de terris Sultani. Quia Turca est Sultanus, imo
 & grauius occupat terram sanctā, & totā Sy-
 riam: quā ille occupabat.

XIIII. infertur incaute fuisse loquutum 33
 illum virum doctum, qui dixit omnia, que sunt
 speciatiui prohibita, esse absolute prohibita. Nā
 multa in illa Extra. prohibentur specialiter, que
 tamen non sunt absolute, id est, quoad omnē locū
 & tempus prohibita, vt palam est. Addo itē hāc
 diuisionē prohibitorū in prædictas tres species,
 de qua in corol. præcedenti, aut nō esse diuisionē
 generis in suas species, sed analogi in sua analo-
 ga, vel illo, de quibus analogē dicitur, aut nexu
 sum ex ea sumi argumentum contra corolla-
 rium sequens, vt ibi dicam.

XV. inferri videtur, quod in hac materia appel-
 33 latione prohibitorum, † sine alia adiectione sola
 prohibita quoad omne tempus, & locum inclu-
 duntur: & non alia, quæ quoad aliquod tempus
 tantum, vel quoad aliquem locum tantum. Quod
 sensit ante omnes Gofred. in fine summæ huius
 tit. & Abbas antiq. in. c. Significauit. infra eo-
 dem. & Pan. Cardinal. Ioh. ab Anna. ibidem.
 Vbi clarius omnibus Hærricus, licet nihil ran-
 gat Felin. Idem etiam sentiunt Ioh. And. An-
 ton. Pan. & Cōmunis in. d. c. Quod olim. in-
 fra eod. Tametsi hoc nō omnino apertè aperiāt.
 Clarius tamen his non relatis auint Syluest. &
 Caier. Vbi supra. Pro eis facit. 13. corol. in quo est
 conclusum, sola primi generis prohibitorum. s.
 quæ sunt prohibita quoad omne tempus, & locū
 dici prohibita simpliciter, & absolute. Cætera
 verò secundum quid. s. secundum locum, vel se-
 cundum tempus. At quod secundum quid est ta-
 34 le, † non dicitur simpliciter tale: Vnde dominiū
 vile nō dicitur simpliciter dominiū. l. 1. §. 1. ff.
 Si ager vectigal. velempht. Nec ex cōmunicat

ratio minor videtur dici simpliciter excoꝛicatio
 c. penul. de sent. excōi. Quauis alia ratione id
 ibi contingit, vt aliàs ibidē diximus. Nec homo
 p̄ctus dicitur simpliciter homo, iuxta illud dya
 lecticoꝛū: Omne analogum per se sumptū st̄at
 pro famosiore significato: secundū Aristol. re
 ceptum. Secūdo pro eisdem facit, quod Extrau.
 Multa. de iudaeis, post illa verba: Ferrū, equos
 arma, & alia vetita, subdit, nec non victualia,
 & mercimonia, & c. per quod significare vide
 tur victualia, & mercimonia, non esse de pro
 hibitis.

CONTRA quos tamen plurimum v̄get
 quod omnes species alicuius generis sub eius pro
 pria significatione continentur, iuxta singul.
 ac receptum dictum Bald. in l. 2. C. de iure iur.
 anul. Et prohibitum quoad certum tempus, &
 prohibitū quoad certum locum: et prohibitum
 quoad omne tempus, & locum, tres species sunt
 prohibitoꝛū, v̄habet. xiii. coroll. Et si respōdeas,
 t̄ quod illa diuisio illius coroll. est diuisio analo
 gi in sua analogia, seu ea, de quibus analogicē di-

35

36

preced. corol. tangebam: replicari potest, quod
 debitum quoad certum locum, est verè debitum,
 vt. ff. de eo, quod cert. loco, per totum: & debitum
 quoad certum tempus, verè est debitum. l. In
 diem. ff. de condit. in deb. Suspensus quoad cer-
 tum actum, verè suspensus est, iuxta gloss.
 Clement. Cupientes. de penitent: Ergo pari
 ratione prohibitum quoad aliquod tempus, vel
 locum dici debet verè, & non analogicè pro-
 hibitum. † Quare aliter videtur responden-
 dum. s. quod id non contingit ob defectum
 significationis propriae: sed ob defectum in-
 tentionis animi disponentis. Sicut in simili
 saepe in rubr. de præbend. & alibi diximus,
 quod causa, quare appellatione verbi, bene-
 ficium, positi in expectatiuis, & mandatis de
 providendo non comprehenditur beneficium
 cure animarum, non est defectus signifi-
 cationis propriae: sed defectus intentionis res-
 cribentis, cap. final. de præbend. & cap. Cum
 in illis. eodem tit. lib. 6. Et si vigeas inter-
 rogando, unde constet intentionis Romano-

rum pontificum in hac materia loquentium, non esse comprehendere temporaliter, vel localiter tantum prohibita appellatione prohibitorum, quoad leges pœnales? Respondeo, quod ex multis saltem coniunctis, scilicet, quod non est tanta ratio in his, sicut in illis: & quod pœne sunt restringende: & quod Clement. s. in dicta Extravagant. Multa. id significavit, quatenus posteaquàm prohibuit ferrum, equos, arma, ac alia, verita subiicit: nec non victualia, & mercimonia: & quod omnium doctorum mens siue iuste, siue iniuste concepta illa videtur fuisse: & doctorum consilio leges Romanæ, & processus cenæ Domini promulgari solent. Quæ tametsi ad revincendum contradicentem forsitam non sufficiant: ad assentiendum tamen opinioni Comuni, & benigniori in materia pœnali satisfacere videntur. Licet contra hæc sit oppositio fortissima, quam mox contra corollarium sequens, quod ex hoc infertur, formabimus.

38 XVI. infertur ex præcedenti coroll. conclusio
 quotidiana. s. in cēsuras bullæ cænæ Domini nō
 incidere eos, qui alias merces, quam bellicas etiā
 tempore belli deferunt Sarracenis: imo neque
 qui alia, quam equos, & alia similiter prohibita
 deferunt. Quoniam clausula illius huc perti-
 nens solum excōicat deferentes sarracenis equos
 arma, ferrum, lignamina, et alia prohibita: At
 per coroll. præcedens appellatione prohibitorū
 non continentur, nisi simpliciter prohibita: Er-
 go propositum.

39 CONTRA hanc tamen conclusionē facit
 primo, quod ex ea sequeretur, quod verba illa:
 deferētes prohibita, posita in illa clausula nihilo
 perarentur. Quia quoad ibi expressa nihil ope-
 rantur: quippe quæ sine illis sub ea includuntur,
 & nulla alia videntur esse prohibita, in quibus
 verificentur. Nam tria sola, quæ in hoc cap. spe-
 ciatim prohibētur. s. arma, ferrū, et lignamina,
 etiam ibi exprimuntur: imo adduntur equi. In. c.
 item. Ad liberandam, solum additur venditio
 galearum, & nauium: quæ non potest comprē-

hædi sub illis verbis: deferentes prohibita. Quia
 qui galeam vendit Sarracenis, non dicitur eam
 eis deferre, alioqui .d.c. Ad liberandam. nihil
 adderet huic .c. excōicando vendētes galeas, &
 naues, cum per hoc excōmunicentur deferētes.
 Quod tamen est contra omnium mentem, &
 presertim contra Caiet. magis, quàm aly affir-
 mantem hoc corol. Et si proteruēdo per gas dice-
 re, quod venditio nauis sit delatio, cōsydera huic
 consequēse esse, quid includitur, per alia verba il-
 lius clausula anteriora .s. deferentes arma, fer-
 rum, & lignamina. Quoniam prohibitus defer-
 re lignamina galearum prohibitus quoque est,
 deferre galeas, vt in .6. notab. diximas: & per
 consequutionem verbum, prohibita, quoad id
 nihil operatur. II. facit, quod illa verba: deferē-
 tes prohibita, nihil operantur etiam, quoad exer-
 centes curam, & regimen grlearum, & nauū
 piraticarum Sarracenorum qui licet excōicen-
 tur per hoc .c. Non tamen excōicantur per illā
 clausulam, secundum Angel. quē Syl. Caiet. &
 Joh. Tab. unanimiter sequuntur. Quia exerce

re illud regimen non est quicquã deferre, & per illam clausulam solum deferentes excommunicantur. Ad hoc difficile argumentum respondeo, quod verba illa, deferentes prohibita, illius clausule verificari possunt in omnibus vtilibus mediate, vel immediate ad bellum subministratis malo animo formali, vel virtuali, ut eis impugnent Christianos. Hæc enim omnia quoad omne tempus, & locum prohibentur, per hoc capit. & cap. Ad liberandam. infra eodem, ut in. 4. dicto, & illat. prima, supra eodem notab. diximus. Ad quod probandum tetigimus ibi. 7. loco hoc argumentum. Itaque verbum, prohibita, positum in illa clausula includit tantum illa, quæ generaliter hic, & in. d. c. Ad liberandam. sunt prohibita. Quæ est resolutio noua, singularis, & vtilis.

- 40 XVII. infertur ex coroll. precedenti, omnes qui animo formali, vel virtuali iuandi Saracenos contra Christianos deserunt eis aliqua vtilia bello, vel prælio mediate, vel immediate, incidere in censuras bullæ cænæ Domini.

Quod maximè animaduertāt confessorij. Quo-
 niam hi deferunt prohibita quoad omne tempus
 & locum, vt dictum est in coroll. precedente.
 Infertur † item vendentes solum, & non de- 41
 ferentes naues, vel galeas Sarracenis non in-
 currere: neque etiam exercentes curam, & re-
 gimen galearum, & nauium piraticarum.
 Quia nulli horum dicuntur deferre prohibi-
 ta. Neque qui merces alias ab expressis in di-
 cta clausula tempore belli ad eos deferunt:
 Quia nō deferunt prohibita simpliciter quoad
 omne tempus, & locum. Nisi aliquo modo es-
 sent utilia bello, & ob id ad eos deferret: Quia
 eo respectu quoad omne tempus & locum fiunt
 prohibita, per prædicta. Infertur item aliquos
 incidere in censuras illius clausula, qui non
 incidunt in censura huius. c. eos, scilicet, qui e-
 quos, sine intentione mala formali, neque vir-
 tuali ad eos deferunt. Contra enim talem de-
 lationem nulla censura hic fertur, & ibi sic,
 vt palam est ex prædictis.

- 42 XVIII. infertur solutio questionis, quæ
 ex facto interrogabar, an s. qui vendit t̄ ar-
 ma Sarracenis habentibus plura, quam quibus
 egent, incidat in hunc canonem: Respōdendum
 est enim, quicquid Tabien. senserit, incidere.
 Quia necessaria sunt eis ad prelium primos
 secundo, vel tertio modo supra co not. n. 2. rela-
 tis. Quia, & si qui Sarraceni plura arma ha-
 beant, quàm quibus in presentia egent: nō ta-
 men habent plura, quàm quæ eis sunt vtilia: neq;
 plura, quàm quibus breui tempore egere possint
 prelio aliquo graui victi, & armis & militi-
 bus priuati.
- 43 XIX. infertur t̄ poenis huius ca-
 nonis subijci omnes, qui subministrāt arcem, tur-
 rim, vel speculas munitas, siue nō munitas, vel
 aliam quancunq; fabricam, vel machinam, li-
 gneam, ferream, lapideam, terream, auream,
 argenteam, stagneam, vel mixtam, quæ media-
 te, vel immediate est vtilis prelio, vel bello cōtra
 Christianos gerēdo, & subministratur malo a-
 nimo formali, vel virtuali, et equipollēte. Quia
 ea omnia necessaria sunt ad impugnando Chri-

stianos primo, secūdo, vel tertio modo, de quibus supra. n. 2. & in id subministrantur, intentione, actuali, vel virtuali. Infertur item eū, qui praedicta subministraret bona mente, sine tali mala, saltem virtuali, nō incursum has censuras.

XX. infertur eos etiam incursum esse censuras, qui subministrant Sarracenis pertinentia ad cōmeatum belli contra Christianos, quatenus talia sunt, hoc est, ea mente, vt mediate, vel immediate spectēt ad praelium: puta tuendo, & augendo vitam, saltem & vires militum, vt cum opus fuerit fortiter preliantur. Omnes item pluma, & galeri militares, omnis panus tinctus eo colore, quo miles vestitus fortior, & formidabilior aparet, quatenus talia sunt, hoc est, ea mēte subministrata, vt eorum virtus, vel effectus ad praelium perueniat. Quoniam omnibus his, conuenit diffinitio necessariorum ad praeliandū cōtra Christianos, vt patet ex. 4. dicto. Infertur autem simul non incursum censuras has eū, qui haec, sine mala mente ministraret illis.

XXI. infertur solutio illius quæstionis, quam

45 ex facto interrogabar s. an qui multum calcis,
 † & lapidum ex Hispania in quoddam oppi-
 dum Aphricæ, extra tamen terras Aegypti
 detulisset, in prædictas incidisset censuras?
 Respondendum enim est incidisset, si eo animo de-
 tulit, ut ex eis arcem aliquam Sarraceni mu-
 nirent, aut si antequam ea venderet, & tra-
 deret rescussisset ea sibi a Sarracenis in eum usum
 emi, & ad eum usum vendidisset: imo etiam,
 si cum sciussisset Sarracenos ea materia egere
 ad faciendam, vel reficiendam arcem aliquam,
 in alios usus detulisset, & vendidisset: eo quod
 licet actu, siue actualiter non tradidisset ad præ-
 liandum: virtute tamen, siue virtualiter in id
 tradidit. Si autem bona fide, ac sincero pectore
 credebatur ea in ædium ad habitandum tantum
 edificationem sibi emptum iri, & nesciebat eo-
 rum necessitatem, vel voluntatem edificandi
 reficiendive arcis, & ob hanc ignorantiam ven-
 didit, et tradidit: alias id non facturum, ab his cõsu-
 46 ris liber fuisset. † Dixi, extra terras Aegypti
 propter. d. Extran. Multa. qua excõicatus fuisset.

set, quanquã mente ea in illas detulisset. Et pari ratione potuit: imo oportuit addi, Extra terras Sultani, ab eo, qui sequitur opinionẽ Diui Ant. & cõem in. xij. corol. relatã. Imò potuit, & oportuit addi, Extra terras principis Turcarũ, ab eo, cui placet extẽsio nostra noua prædicti de cõi Diui Antonini, in dicto corol. 13. scripta.

XI, notab. quòd galeas, & naues piraticas Sarracenorum gubernantes, incidunt in hunc canonem, cũ multis ad id pertinentibus.

SUMMARI A.

- 1 Sarracenorum naues piraticas regentes excõicati, & etiam galeas non piraticas. n.
2. Quia galea ex se bellica est. n. 4. Quid de vectoribus. n. 6. & alijs ministris. n. 7. & nautis. n. 8. Quid e iuuantibus, & remigibus vinetis. n. 9. & 10.
- 3 Copulatiua, & dupliciter cõiungit, nã nũc orationem copulatiuam, nũc de copulato extremo facit.
- 4 Prohibitio specialis huius c. in quo speciali or, quã spãlis c. Ad liberãdã. infra eo. noue.

- 11 Absolui an possit remex contra CHRi-
stianos metu mortis remigans, & an sit ex
cōmunicatus. n. 18. & an incidat in bullam
cana. n. 19.
- 12 Metus licet excusaret a furto: non tamē ab
occidendo non inuadentem. n. 16.
- 13 Intellectus nouus. l. Vt vi. ff. de iusti. & iure.
- 14 Remex illicite remigat in Christianū.
- 15 Defendēdo se licite quis occidit inuadētē;
sed non licite potest velle eū occidere, etiā
tanquā medium ad suam defensionem.
- 17 Mors ne malo consentias gloriosa.

VNDECIMO principaliter noto versiculū:
Sunt etiā. pro ea parte nostri sū marij, quæ
habet, incidere in hunc canonem† eos, qui in ga-
leis, & piraticis Sarracenorum nauibus regi-
men, & curā gubernationis exercent. Contra
quod facit primo, quod verbū, galeis omittitur
in. c. Ad liberandā. infra eodē. Secūdo, quod ni-
hil de hac clausula repetitur in bulla cœnæ domi-
ni. III. quod Ioh. Andr. Ant. et. Anna. in suis
summarijs omnes Christianos ministrantes in

navibus Sarracenorum includunt: Panor. autē
 & Felin. in suis, omnes in eis navigātes. Caiet.
 autem omnes in eis curā exercentes. Quicquid
 tamen hi patres sentiant verus, & litera ger-
 manus sensus videtur esse, per hanc clausurā eos
 solos, & omnes cōprehendi, qui regimen, vel cu-
 ram gubernationis exercent in galeis Sarrac-
 enorum, & etiam qui idem faciunt in navibus
 piraticis eorundem: ita, quod illa verba faciant
 unam copulatiivam compositam ex duabus præ-
 dictis orationibus. Ex quo inferitur † primo,
 quod non oportet ad hoc galeas esse piraticas: sed
 naues sic. Tum, quia phrasis ipsa id significat,
 quatenus habet in galeis & piraticis navibus.
 Si enim verbum, piraticis, ad utrunque referre
 voluisset, dixisset in piraticis galeis, et navibus,
 vel in galeis, & navibus piraticis: non autem, ut
 ait in galeis, & piraticis, navibus. Tum, quia il-
 la copulatiiva, † &, non coniungit inter termi-
 nos eiusdem extremi: siue, ut clarius dyalectici
 loquuntur, non facit propositionem de copulato
 extremo. Quia si eam faceret exigent guber

nationem in galeis, & nauibus: ita vt nō suffici-
 ceret gubernatio galearum sola, neque nauium
 sola. Quod nemo dicet. At si inter orationes cō-
 iungit, siue, vt dialectici aiunt, facit orationem
 copulatiuam, sensus est, eum incidere in canonē,
 qui gubernationem exercet in galeis: eum itē
 qui eam exercet in piraticis nauibus, vt palam
 est: & ita sufficit gubernas e galeas, vel guber-
 nas e naues piraticas. Quod est nostrum propo-
 4 situm. Tum quia † galeæ suapte natura magis
 spectant bellum, & piraticam, quam alienaues
 onerariae: Et ideo non est mirum, vt exigatur
 quod naues sint piraticæ, non autem galeæ: &
 constat, quod gubernatio earum, & nauium bel-
 licarum, vel piraticarum Sarracenorum est fa-
 5 uor eis, & terror nostris. II. infertur † conclu-
 sio noua, & singularis. s. prohibitionem huius
 cap. specialē aliqua parte esse latiore pro-
 hibitionem speciali. c. Ad liberandam infra eo-
 dem: eanēpe, qua excōicat Christianos guber-
 nantes galeas, nō piraticas, vt in. 10. notab. dixi
 & super eodem cap. Ad liberandam. tangam.

II. infertur, quod nihil obstat prædictis cap.
Ad liberandam. & clausulæ processus cænæ Do
mini. Quoniam fateor eos, qui exprimentur
hic, & racentur ibi, non comprehendi ab eis, ne
que teneri vinculis illarum dispositionum.

III. infertur †, vectores transeuntes in earū 6
manibus ab alijs in alias terras, ob hoc solum non
incidere in hunc canonem. Quia non regunt,
neque gubernant eas: & ita Pan. & Felin. in
cogitantes omnes nauigantes comprehendisse.

V. non † incidere in eum pueros Christianos, qui 7
sarracenis seruiunt in galeis, vel nauibus pyra
ticis a poculis, a cordis, & ab alijs ministerijs a
gubernatione remotis: & cōsequenter quod Io.
Andr. Anton. Anna. & cōmunis, alius alium
sequuti inaduertenter comprehēderunt omnes,
ministrātes. VI. idem † dicendum esse de nau 8
tis remigibus, vel alijs mercenarijs, qui nō guber
nant: sed qui gubernantium iussa capeffunt.

SI autem hi adiuuarent Sarracenos contra 9
Christianos pugnādo, vel remigando, tradēdo ar
ma, quibus pugnarēt, consulēdo, vel animando,

vel aliter quoquomodo inciderent in excōmuni-
cationem, siue quia necessaria subministrant
ad impugnandos Christianos contra hunc tex,
siue quia consilium, vel auxilium, quoquomodo
eis contra Christianos præstant, contra. c. Ad
liberandam. infra eodem.

- 10 An autem Christiani captiui^t in galeis ad re-
migandum vincti, qui ne occidantur, aut per-
cussionibus, & liuoribus morte peioribus affi-
ciatur. remigant in galeis Sarracenorum contra
Christianos, incidant in hunc canonem: et an à
suis confessarijs absolui queant, antequã absoluã-
tur à censura bullæ cene Domi. & antequam
proponant se nunquã ultra Sarracenis in Chri-
stianos talem opem laturos? quæstio quotidiana
est. De qua^t cōsultus ante duos annos à viris apo-
stolicis in Aphricam, vt negocia domini nostri
IESV CHRISTI agerent, translatis, respō-
di, si satis memini, quatuor. Primū eos peccare.
Quoniam contraveniunt præcepto, de non occi-
dendo Decalogi. Exod. 20. relati per gl. c. Quid
in omnibus. 32. q. 7. Quia non solum contraue-

niunt illi praecepto, qui occidunt, vel occidere, aut
 iniuste pugnare volunt: sed etiam ij, qui occidēti
 vel iniuste pugnanti, vel id facere volenti quo-
 quo modo opitulantur, consulunt, vel consentiunt,
 c. Sicut digni. §. Illi autem. & §. Illi vero. &
 §. Qui vero. & §. Hi quoque. de homicid. c. 1.
 cum ei annotatis. de offic. deleg. c. Notū. 2. q. 1.
 l. Is qui opem. ff. de fur. cum ei ānotat. † Et quā
 uis a furando excusaret necessitas illa gravis-
 sima suam mortem evitandi, argumento anno-
 tatorū in. c. Si quis propter necessitate. de furt.
 & c. Discipulos. de consecrat. dist. 5. Non tamē
 excusare, potest a praecepto de non occidendo.
 Quia oportet omnia mala poenae pati, potius q;
 malo culpae consentire. c. Itane. 32. q. 5. & l. Pā-
 lam. §. Non est ignoscendam. ff. de rit. nupt. c.
 Sacris. de his, quae vi. l. Isti quidē. ff. quod met.
 caus. Contra quod tamē facit primo. l. Vt vim.
 ff. de iusti. et iur. in illis verbis: quod quisque ob-
 intellam sui corporis fecit, iure fecisse videtur.
 II. obstat. l. Is dānū. §. 1. ff. de reg. iur. quae ha-
 bet: eius nulla culpa est, cui necesse est parere, et

decisio Petri, quem ibi Cy. Alb. & Saly. sequuntur in. l. i. C. unde vi. ff. quod excusatur ab homicidio famulus, qui precepto heri occidit uxorem adulterum, vel alium, ne ipse ab hero precipiente, si ei non paruerit, occidatur. Quod ipsum tenet Bal. in. §. Iniuria. col. pen. de pac. iur. fir. et Decius in. d. l. Is damnū. §. i. & Card. in. c. Sacris. col. 2. ff. de his quæ vi. l. i. i. facit, quod si conclusio supradicta teneatur confitendum est, omnes remiges Christiani, qui mille mortes ne CHRISTUM negent, patiuntur extra eius gratiam esse, neque in eam redire posse, nisi prius decreuerint potius mortem subire: quàm remigare in Christianos, quæ dura videtur conditio.

13 NON obstantibus tamen his teneo id, quod ante dicebā: & ad horum primū respondeo, legē illam. Vt vim. intelligendam esse de eo, quod vim metuens facit aduersus eam inferentē, & non de eo, quod aduersus alium, vt in nostro casu contingit: & ideo quauis hi remiges possent se defendendo occidere Sarracenos eos iniuste verberantes, & volentes occidere, eo quod non

Remigant contra Christianos: Non tamen† pos- 14
 sunt remigando adiuuare eos contra Chri-
 stianos; ne a Sarracenis occidantur, per dictū
 cap. Sacris. Vbi Panor. col. 2. hoc quod dicimus
 tenet. Et confirmatur noua ratione, eademque 15
 neruosissima†. s. quod iura omnia probantia,
 & doctores per ea dicentes, licere cui pro sua
 defensione occidere alium, non significant li-
 cere illi intendere animum in mortem alteri-
 us tanquam in finem, vel medium suae defen-
 sionis, ut singularissime probat princip. c. De
 occidendis. 23. q. 5. Quia peccaret, si vellet occide-
 re etiā ad finem sese defendendi. Sed significat
 licere cui intendere animū ad se defendendum,
 etiā si ex sua defensione preter suā intensionē 16
 mors alterius sequatur, ut eleganter de more
 declarat Thomas. 2. Sec. q. 64. art. 7. & fusius
 ibi Caieta. & fusius Abulēf. in. c. 5. super Mat-
 th. q. 46. At qui ne occidatur ab hero præcipi-
 entī, uxorem suam adulteram, vel alium occidit
 mortem illius accipit, ut medium sese defenden-
 di. Ergo peccat, & male facit.

- Ad 2. respondeo negando, quod seruo, vel famulo necesse sit parere domino vel hereditate atroce rem precipienti contra legem naturalem, diuinam, & humanam, arg. c. Si dominus. c. Non semper. & c. Iulianus. 11. q. 3. Et ad decisionem Pertri, & Cyni respondeo communiter quidem esse receptam: sed mea sententia multo falsissima. & ut demiror eam tot patribus antiquis, & nouis eruditissimis probari (nam neque Cagnolus, neque Ferrarius in. d. l. Is damnus. §. 1. recedunt a Decio): Ita gaudeo eam reprobata fuisse a Panor. in. d. c. Sacrus. col. 2. Cuius rationibus addenda est illa noua, & neruossima, quam in responsione ad primum adduxi. Posset item responderi illam decisionem tenendam esse quoad forum exterius, saltem quoad hoc, ut multo mitius puniatur, quam si absque illo timore fecisset: non tamen quoad Deum, & in foro conscientie.
- 17 Ad 3. respondeo durum quidem esse pati mortem, que omnium terribilium maximam est: at gloriosissimam esse mortem, que ne rei male conscientias, subitur, ut singulariter dixit gloriosus Ele

azarus .2. Mach. c. 6. premiaque maxima, que neque oculus vidit, neque auris audiuit, preparata esse illi, & pramonitos nos esse a duce nostro CHRISTO, ne timeremus eos, qui occidunt corpus Matth. 10. & c. Nolite timere. 11. q. 3. Haecenus de primo dicto.

SECUNDUM, quod praedictis quaestionibus respondit fuit, defendi posse praedictos remiges non esse excōicatos. Non quidem, eo quod non peccāt lethaliter: neque quia non dant, vel non faciunt necessaria ad impugnandos CHRISTIANOS contra hoc cap. & quia non dant auxilium cōtra. c.

18

Ad liberandam. Sed quia non videtur intentio sacrosanctorum conciliorum fuisse excōicare hos, qui mortis necessitate adducti contra suam voluntatem adiuuant. Sed quia ex hoc colligeretur, quod non esset excōicatus, qui metu mortis praesbyterū occideret, tutius arbitror dicere illos excōmunicari per haec duo capitula.

Tertium respondi non incidere eos in bullam cenae Domini: Quia clausula illa non extenditur, vel non comprehendit contentos in hoc. §.

19

Sunt autem. ut in not. 10. dixi. & in gl. fin. vel
 c. Quod olim. infra eod. & ideo absolui posse a
 censuris auctoritate ordinaria. Quartum, quod
 respondi ex his consequitur. s. etiam a peccatis
 eos posse absolui, si proponant nullatenus in quā
 ultra remigare contra CHRISTIANOS: alioqui
 autem non. Quia non habent voluntatem desi-
 stendi a peccato, neque per consequutionem con-
 tritionē sufficientem ad hoc, ut possint a pecca-
 tis absolui, iuxta ea, quæ utiliter scripsimus in
 cap. Fratres. de poenit. dist. 5. n. 33.

IN GL. Primā.

IN huius relectionis initio septem glossas vi-
 les, & novas super septem glossis huius cap.
 me facturū promisi: Sed quia multo plusquam
 putarā illa sub prælo crescit, earum bonā partē
 in cōmentariolos quorundam aliorū huius tituli
 capitū relegabo, ratus id grātius, vtiliusque can-
 dido lectori futurum. Tertium item notabile
 multis vtilibus mutilavi, quibus hanc gloss. pri-
 mā de reueram illustrare. Quæ tamen, ne ve-
 lut inimia in tertia mensa nauseam pariant, ad

cap. Ad liberandam. infra eodem demitto.

IN GLO. 2.

SUMMARI A.

- 1 Arma ad alios hostes, quam Sarracenos deferens non incidit in hanc censuram.
- 2 Arma non habet, si non habet ferrum mala illatio.
- 3 Arma lapides, etiam proprie intentione asumentis.
- 4 Causa percepta perit res, si mater, vel. &c. n.
- 5 Causa quadruplex fin. effic. for. & mater.
- 7 Delatio phibit. sine malo animo an mala.

EX hac glo. colligo primo ampliacionē huius capit. scilicet. haec, de quibus hic habetur, non solum non esse deferenda Sarracenis: sed neque alijs hostibus. Cui adde quod neque alijs barbaris, per ea, quae in primo notab. n. 4. diximus: Deferentes tamen ad alios hostes vel barbaros, licet male faciant puniri que possint alijs poenis. l. 2. C. quae res exportari non deb. & aliarum legum regū, & principū: non tamē poenis huius, neque aliorum iuriū pontificiorū de hac re

statuentium per ea, quæ in primo §. 4. notabili dicebamus: & quia lex pœnalis de vno casu ad alium extendi non debet. l. Interpretatione. ff. de pœnis. §. Pœna. de pœnit. dist. 1.

II. colligo consequentiam hanc esse bonam:

2. Talis non habet ferrum: ergo nõ habet arma.

Quod tamẽ incogitanter dictum est. Tũ, quia

in §. notab. probauimus omnium artium instru-

menta esse proprie arma: quorum tamen pluri-

ma non sunt ferrea. Tum, quia, si dicas glossam

intelligendam de armis bellicis, multa sunt ar-

ma bellica, quæ non sunt ferrea: puta fustes &

lapides, quæ teste ipsamet glossa sunt arma bel-

lica, & de quibus ea loquitur. Tum, quia bõbar-

da, & bõbardula, siue sclopetæ ex cupro consti-

ta arma sunt, & non ferrea. III. colligo lapi-

3. dest, & fustes arma esse. Quæ cõis conclusio

est, & amplianda, vt procedat capiendo verbũ,

arma, stricte pro armis bellicis, per dicta in. d.

not. §. n. 4. et proprie sumpto verbo, arma, per

dicta ibidẽ. n. 5. Licet non sint arma intentione

fabricetis: sed intentione assumetis, vt ibi noue

et vtiliter dictū est. n. 13. IIII. colligo, hanc cō-
 sequentiam esse bonam: Perēpta est † causa. er- 4
 go peremptus est effectus. Quod glo. significat
 per illum versic. Causatum perimit causa perē-
 pta suum. adiunctis illis, quæ præmisit. Si enim
 non habent ferrum, neque arma: Facit. l. Gene-
 raliter. C. de episco. & cleri. l. 2. §. final. ff. de
 donatio. c. Cum cessante causa cesset effectus. de
 appellat. Sed cōtra hoc facit, quod hæc ipsa glo.
 quæ hoc habet, etiam hodie durat, cū tamē eius
 author, & causa. s. Bernardus iam pridem sit
 mortuus. Et quod multi filij viuunt, quorum pa-
 rentes, qui eorum fuerūt causa, pridē obierūt,
 c. Raynuntius. de testamētis. c. Si pater. eodem
 tit. lib. 6. Ad hoc respondeo quadruplicem † esse 5
 causam. s. efficientem, finalem, formalem, &
 materialē, secundū Philoso. in. 2. Phisi. & Bart.
 receptum in. d. l. 2. §. fin. & Cald. Panor. & om-
 nes in proœm. Gregor. de quibus aliàs latius di-
 xi, & anno in sequenti, Deo annuente, dicam in
 rubr. de caus. posses. & proprie. Et harum dua-
 rum s. formalis, † & materialis ingrediuntur rei, & 6

effectus compositionē: alia verò dua s. finalis,
 & efficiens non, vt per eadē Philoso. vbi supra.
 & he due appellantur cause rei fiende: priores
 vero etiam essende, vt vtar verbis Mariani, in
 l. Ad audientiam. col. 27. de homic. Et conclu-
 sio glōsę nostrę procedit in causa materiali,
 & formali essentiali, quę ingrediuntur rei pro-
 ductę compositionem, & quę etiam vocantur
 essendi. vnd: recte sequitur: Non habet corpus,
 vel non habet animam rationalem: ergo nō est
 homo. Quia causa formalis substantialis homi-
 nis est anima, & causa materialis eiusdem est
 corpus. c. In quadā. de celeb. miss. Et hoc sensit
 singulariter bart. in l. Vbiunque ff. de interr.
 actio. dum. n. 1. & 2. ait, quod illud dictum: Re-
 mota causa, remouetur effectus, est intelligen-
 dum de causa proxima intrinseca, et essentiali:
 & non de causa remota extrinseca, & acciden-
 tali. An autem in causa final. valeat hoc argu-
 mentum dixi alias, & dictavi profundius, quā
 elij Salmanticę, super. d. c. Cum cessante. de ap-
 pellat. & communiter tenetur regulariter vā.

lene, quando nulla reliquia illius caus. final. super-
 sunt, ut resoluit Dyn. in regul. Decet. de re-
 gul. iur. lib. 6. cuius additio plura citat. Quae
 non expendo altius, quia glo. nostra de causa ma-
 teriali tantum agit. V. colligo ex glo. id, quod
 solum colligit ex ea Panor. f. s. penam huius
 capit. locum habere contra deferentes res in eo
 prohibitas, etiamsi absque intentione, ut per eas
 impugnetur Christiani deferant. Circa quod
 dico primū vix posse hoc ex hac gl. colligi. De-
 inde, quod mea sententia verum est, quoad ea,
 quae specialiter prohibentur in eo: puta quoad
 ferrum, arma, & lignamina galearum: non
 autem quoad alia, ut in 10. notab. n. 38. &
 sequent. tangebam, & in cap. Significavit. in-
 fra eodem oportunus repetam.

IN GLO. 3. SUMMARI.

¶ Clericus arma ministrans pugnantis
 an, & quando irregularis.

I GLOS. hæc ex tex. colligit clericum, qui ar-
 ma pugnantis ministrat, haberi pro ho-
 micida, si homicidium sequatur: & ita esse ir-
 regularem. Circa quod dico primum, id colligi
 vtrumq; ex tex. nō tamen nimium efficaciter.
 Colligitur enim sic: Christiani deferentes ar-
 ma Sarracenis castigantur per concilium: ergo
 clerici ministrantes arma pugnantis tenentur
 de homicidio. Quæ collectio nō est nimium bona.
 Quoniam si esset bona colligeretur clericū ha-
 beri pro homicida, etiam non consequto homici-
 dio. Quia Christiani arma deferentes Sarrace-
 nis excōdicantur per hoc cap, etiam si illi nō vti-
 tur eis contra Christianos, vt paulo ante insinua-
 bā: cum tamen clericis arma pugnantis mi-
 nistrans non habeatur pro homicida nō sequuto
 homicidio. II. dico gl. comendari a Panor. &
 cōmuniter probari a doctōribus hic: cuius eadē
 ferē verba ponit Specul. tit. de legat. §. Iuxta. n.
 54. Quæ plurimū pōderare Maria in. c. Ad au-
 dientia. de homici. col. 31. Et gl. quidē vera esse
 quo ad ministrantem arma pugnanti in bello in

iuſto, per multa fundamēta, quæ hic ſcripſerã:
ſed maxime dubia eſt, ob plurima, quæ pro vtra
que parte adducebã. Quæ omnia, ne contra bre
uitatē ab initio promiſſam, nimis prolixa eſſet
hæc relectio, ablegavi in cap. Quod indubijs. de
pœnis. vbi oportunius locata, qui volet, legere po
terit.

IN GLO. 4.

EX hac glo. colligitur primo, excōicationem
huius capit. ipſo iure incurri, & ita hic eſſe
vnuſ casus in quo excōicatio ipſo iure incurri
tur, quem inter alios 30. iuris veteris, loco 25 po
nit Hoſti. in ſūma de ſent. exc. §. 3. Alios tri
ginta inductos per iura ſexti colligit gl. magna
& ſingul. c. Eos. eod. tit. lib. 6. & alios 50. ex
preſſos, & duos tacitos Clementinarum. glo. ſin
gul. in verbo Excōicationis Clement. eod. tit.
Ea verò, quæ hic decreueram dicere de differē
tia pœnæ excōmunicat ionis ab alijs pœnis, etiam
ipſo iure incurſis quoad abſolutionem a confeſſa
rijs, vel ab alijs faciendam, ne ſim nimis, mitto
ad cap. Ad liberandam. infra eodem. de oſp.

II. Colligo ex gl, quod per hæc verba: Excoꝛionis
 subiectos esse censemus, inducitur cano lata sen-
 tētia: et per cōsequentiā, quod licet in dubio ex-
 coꝛicationem debeamus interpretari ferendā, et
 non latā, iuxta glo. celebrē. c. In pœnis. de reg
 iur. lib. 6. Quando tamen fertur, per participiū
 præteriti tēporis coniunctū verbo præsentis, vel
 præteriti iudicāda est lata. Dixi, adiunctū ver-
 bo præsentis tēporis. Quia si iungeretur verbo
 futuri secus esset, vt si dixisset: censebatur sus-
 pensus, secundū omnes: Imo & si iungeretur ver-
 bo ambiguo, an esset futuri, vel præteriti: puta
 verbo præteriti perfecti subiunctiui modi: vt si
 diceret: nouerit se esse suspensum, secundū Domi-
 in. c. 1. §. fin. col. 2. de electio. lib. 6. quē sequitur
 Fel. in. c. Rodolphus. n. 30. de reser. nisi addatur
 aliud verbū, quod aliud denoret, vt ibi per eū.

IN GLO. 5.

EX hac gl. collige, posse Papā statuere, vt
 laicus cōmittens aliquod crimē fiat seruus.
 Pro glo. faciūt. 17. arg. neruosa, quæ attulimus
 in rep. c. Nonit. de iud. noc. 3. ad probandū, quod

utraq; iurisdictionē laicā, quā ecclīastica est pe-
 nes Papā a. n. 1. vsq; ad n. 19. Contra tñ glo. et
 hoc notab. ex ea collectū faciunt alia. 17. pro cō-
 traria parte in eadē repetitione, & eod. not. ad-
 ducta, a. n. 24. vsque ad n. 39. Sed dicentū cōclu-
 sionē ex gl. collectā verā esse, siue teneamus opi-
 nionē cōem, quā habet utraq; supremā potesta-
 tem esse penes Papā: ecclīasticā quidē actu,
 & habitu: laicā vero habitū tantū. Siuē alterā
 resolutionem, quā nos noue asseruimus in. d. c.
 Nouit. v. 39. f. Roma. Ponti. quatenus solum est
 Roma. Ponti. & vicarius CHRISTI sumus: sed
 nudus ab omnibus priuilegijs, & donarijs huma-
 nis, nullā habere potestātē laicā, neq; sumā, neq;
 mediā, neq; infimā, neq; actu, neq; habitu. Ha-
 bere verò id quod nostra cōclusio affixa valuis
 habebat. s. potestātē ecclīasticā noue a CHRISTO
 seruatore nostro institutā, qualis nunquam an-
 te illius institutionem in orbe fuit: quaeque est
 species potestatis distincta a laica & longe nobi-
 lior ea: quaeque directe solum amplectitur su-
 per naturalia: indireccte vero eatenus naturalia

quatenus ad consequutionem finis supernatura-
 lis. ob quē est instituta, est necessarium. Ex qua
 ut ibi elici vice simi sextū coroll. & alia mul-
 ta post illud ad reddendam rationem, quare Pa-
 pa cum non habeat supremā potestatem laicam
 frequenter tamen, & in arduis causis super la-
 icis statuit, iusque dixit: Ita nunc elicio rationē
 veram, quare in hoc concilio potestas ecclesiasti-
 ca super laicis, hoc statuere potuerit. Est enim il-
 la, quod per resolutionem illam eatenus potest
 Papa super naturalibus statuere: quatenus est
 necessarium ad supernaturalia seruanda, & ad
 consequendam conseruandamq; salutem animæ,
 viæ per gratiam, & salutem patriæ per gloriā:
 & statuta in hoc cap. & similibus sunt neces-
 saria, ut palam est, ad seruandum Christianis-
 mū purum, & mediante illo adipiscendam sine
 errore salutem animæ, tam viæ per gratiā, quā
 patriæ per gloriā, quæ sunt supernaturalia do-
 na munificentissima Dei misericordia nobis
 concedenda. Amen.

IN GLO. PENVL.
SUMMARIA.

- 1 Servitus an aliqua inducta iure naturæ
& quod nō ea, quæ est hominis ad hominē,
de qua hic. n. 2. quæ vero est hoīs, ad Deum
sic. n. 4. & hominis ignari ad sapientē. n. 5.
& etiam alia certo respectu. n. 11. & n. 15.
- 3 Ius naturale quid noue.
- 6 Servitus sacris literis primū innotuit: & ē
contra ius naturale quoad statum innocē
tiæ vno respectu, & quoad aliū altero. n. 10.
- 7 Libertas iuris naturæ quoad statū lapsū vno
respectu, quoad statū innocētiæ altero. n. 8.
- 9 Malū nullius generis fuislet ante pctūm.
- 12 Servitus est inuētū Noæ, nō Lacedamonio
rū: nec iuris gentium licet eo sit inuentus
modus inducēdi aliquam. n. 14. Sicut &
alij iure ciuili, & pontif. n. 15.
- 13 Intellectus. l. Ex hoc iure. ff. de iusti, & iure.
- 16 Seruitutē de qua. c. Cū multæ. 15. q. vlti. etiā
nunc durare.
- 17 Seruus non est, natus ex coniugio sacerdo
tis, & vxoris eius id ignorantis.
- 18 Legitimus filius coniugis ignari impedi
menti alterius.
- 19 Seruus ob delictum nō potest manumitti.

EX hac glo. colligo primo, [†] aliquam seruitutem esse inductam iure naturali: aliquam iure gentium: aliquam iure canonico, per iura in eacitata. Contra quod oppono primo, quod omnis homo iure natura est liber, & liber nascitur. l. Manumissiones. ff. de iustit. & iur. in. §. Ius autem gentium. Instit. de iur. natur. gent. & ciuil. c. Ius naturale. i. dist. Et seruitus contra naturam est. l. Libertas. ff. de stat. homi. §. Seruitus. Instit. de iur. natur. At ius naturale non est contrarium iuri naturali. Ius item gentium, aut est ius naturale, aut certè non illi contrarium: quia est ius ratione naturali constitutum. l. Omnes populi. ff. de iustit. & iur. §. Omnes populi. Instit. de iur. natur. gentium, & ciuil. Lex verò pontificia, & quaelibet alia humana contra legem natura facta non valet. c. Sunt quidam. 25. q. 1. arg. Clemē. Ne Romani. de electio: Ergo nullo iure naturali gentium, aut pontificio, regio, vel Casareo seruitus induci potest. Hanc difficultatem variy vario solunt: quā lubenter pro dignitate tractasem.

nisi me multa properare, & aliq; contrahere co-
 gerent. Sed, quod satis est, breuiter, & resolute
 respondendo, dico primo, [†] nullam seruitutē ho- 2
 minis ad hominem, de qua glo. loquitur, iure na-
 turali fuisse inductam. Nam, ut in repet. c. [†] 3
 Ius naturale. i. dist. demonstrō, Ius naturale est.
 Ius per se notū, vel quod necessario sequitur ex
 illo. Quod satis probatur in illo cap. quatenus
 habet ius naturale esse, quod instinctu naturæ,
 & non constitutione habetur aliqua. Et in l. i.
 §. Ius naturale. ff. de iusti. & iur. qua parte ha-
 bet, & diffinit illud esse, quod natura, hoc est,
 Deus dans esse docet. Id enim, quod per se notū
 est, omne, & solum Deus solus naturaliter do-
 cet. At nullo tali iure constitutum est, ut unus
 homo penitus sit seruus alterius hominis, ita ut
 alter sit dominus eius, perinde ac pecoris alicui-
 ius. Ergo propositū. Dixi, hominis ad hominē:
 quia seruitus [†] hominis ad Deum iure diuino 4
 naturali inducta est. & diuino supernaturali
 probata. Diuino quidem naturali: quoniam per
 se notum est: aut ex se notis necessario infer-

tur ius, quod iubet: quod unaquaque res tenetur
 suo modo subesse principio suae essentiae, & illud
 diligere, iuxta glo. c. 17. Ecclesiast. quae super il
 lo: Addidit illis disciplinam: dicit, disciplinā na
 turalem, quam dedit omni homini, ut subycere
 tur suo creatori, & bonorum operum honorifi
 centiam custodiret: Divino autem iure approba
 ta est, iuxta illud Ecclesiast. 2. Accedens ad ser
 vitutem Dei, sta in iustitia, & timore: & Deu
 tero. 6. Matth. 4. Dominum Deum tuum ado
 rabis, & illi soli servies: Et in Psal. scribitur:
 Servite domino in timore, &c. Dixi, de qua gl.
 loquitur: † Quia illa, qua homo ignorās debet sa
 pienti subyci, & per eum gubernari, etiam lege
 naturae inducta est, secundum Aristotelem. 1.
 Politic. Itaque glo. haec incautō videtur dixisse,
 servitutem, de qua agit. d. c. Sexto die. 35. dist.
 quae est hominis ad hominem, inductam esse in
 re naturae: nisi per ius naturale intelligas ius,
 quod fuit ante legem gratiae evangelicam, &
 ante legē veterem Mosaicā: vel id, quod infra
 in 3. coroll. dicā. Cautius loquutus fuit Gofre. in

Summa huius tit. §. final. dicens, servitutē in-
 ductam iure diuino, confirmatam iure gentiū,
 probatam iure pontificio: cui aliqua ex parte cō-
 sentit etiam hic Anna. Sed verius est, servitu-
 tem, de qua † in. d. c. Sexto die. sacris quidem li-
 teris, Genes. 9. notam factam nobis: sed non fu-
 iſſe inductam, neque illatam iure naturali, vel
 diuino, vel gentium, vel ciuili, vel pontificio. sed
 ſentētia hominis. ſ. Noë caſtigantis filium ſuū,
 Cham irreuerentem patris, in filio eius, & nepo-
 te ſuo Chanaan ſubiiciendo eum ſeruituti, ut pa-
 lam habetur ibidem. II. dico, † libertatē ho-
 minum non eſſe iuris nature ad hunc ſenſum,
 quod ſit aliquod ius naturale, quo caueatur, ut
 omnes homines in quacunque conditione, & ſta-
 tu liberi ſint, & nemo ſeruiat alteri: Sed in eo
 ſenſu ſic, quod neque natura, neque ius natura
 inducit ſeruitutem libertati contrariam. Sicut
 poſſemus dicere, quod hominem eſſe nudum eſt
 de iure naturali: quia natura non dedit ei veſti-
 tum: ſed ars adinuenit: Sicut & rerum poſſeſ-
 ſio dicitur cōmuniſ iure naturali. c. Ius naturale

1. d. quia .s. distinctio possessionum non sit in-
 ducta à natura: sed per hominum rationem ad
 utilitatem humana vitæ adinuenta, vt pulchrè
 de more ait Thomas. 1. Sec. q. 94. arti. 5. Imò
 etiam † quoad hunc sensum, quòd ius naturale
 dictat, vt quoad statum innocentie, siue natu-
 ræ integræ, & ante peccatum, omnes homi-
 nes essent liberi. Quicquid dubitet Fortuni-
 us noster doctissimus in l. Manumissiones. ff.
 de iusti. & iur. & ante ipsum Archi. & Ale-
 xand. in c. Ius gentium. 1. dist. Nam id vide-
 tur sensisse August. 19. de ciuit. Dei. c. 25. Et cõ-
 firmatur hac nouissima, & neruossima ratio-
 ne, desumpta ex ipsomet Thom. in. q. de malo
 art. 4. col. 3. Affirmat enim ipse ibidem, tradi-
 tionem fidei habere, quòd nullum † nocumentũ
 potuisset creatura rationalis incurrere, neque
 quantum ad animã, neque quantum ad corpus,
 neque quantum ad exteriora, nisi peccato præce-
 dente, vel in persona, vel saltem in natura: At
 seruitus est nocumentum quoddam: imò maxi-
 mum bonorum exteriorum, quæ non sunt ani-

me, vel corporis, arg. l. Servitutem mortalitati
ferè comparamus. ff. de reg. iur. cum ei annota-
tis: Ergo ius naturæ quoad illum statum, non so-
lum non dictabat servitutem ullam: sed etiam
dictabat omnes homines liberos esse debere.

Quippe quibus nullum nocumentum, vel ani-
me, vel corporis, vel aliquorum aliorum exte-
riorum bonorum contingere poterat. II. dico, † 10
ex hoc inferri, servitutem quidem esse cōtra ius
naturale propriè quoad statū innocentia: quia est
cōtra ius naturale dictās, ne quis in eo statu es-
set servus. Quoad statū autē post peccatum, nō
esse contra ius naturale, nisi quoad hūc sensum,
scilicet quod est aliquid, quod nō inducit, nec di-
ctat ius naturale, ut vbi supra dixit Thom. Imò
servitus saltem aliqua quoad statum post pecca-
tum dici potest, secundum ius naturæ, quatenus
est † quedam pœna determinata iure humano, 11
pro delicto, quod iure naturæ castigandum est:
quod sensit Thom. in. 4. dist. 36. Et ita gloss. hæc
quatenus habet, servitutem aliquam iure natu-
re fuisse inductam, servari posset in hoc sensu,

quod seruitutis poena imposita est iure humano,
 vel sententia iudicis humani, pro delicto, quod iu-
 re naturae castigandum erat. IIII. dico, ser-
 uitutem non fuisse inuentam iure gentium, ut
 multi nostrorum putant, neque iure Lacedaemo-
 niorum, ut significat Plinius † lib. 7. c. 56. sed
 12 post diluuium saltem inductam, & inuentam fuisse
 sententia. Quoniam vel ante diluuium vniuersa-
 le fuit inuenta, de quo non constat: vel fuit inuentum
 Noe, qui post illud diluuium seruitutis poena puni-
 uit Chanaan ob peccatum patris sui Cham irre-
 uerenter nuntiantis fratribus suis, Sem, & Ia-
 1 phet, patrem communem Noam: ob ebrietatem iacere
 nudum verenda, Genes. 9. Haec enim est prima
 post diluuium illud vniuersale seruitus literis
 prodita. Hanc primam appellat Ambrosius in
 d. c. Sexto. 35. dist. Et teste Iosepho contra Apio-
 nem, antequam Lacedaemony rerum potiren-
 tur, multi apud Hebraeos fuere serui, ut etiam
 Polydorus lib. 2. c. 2. de inuentoribus rerum atte-
 13 statur. Non obstat. l. † Ex hoc iure. ff. de iusti.
 & iur. quatenus habet. Seruitutem inductam

iure gentium. Tum, quia Hermogenes autor il-
 lus, fuit Paganus, qui sacras literas omnium
 antiquissimas minime agnovit. Sed quia Isido-
 rus vir Christianissimus, & in sacris literis
 versatissimus idem ait in. c. Ius gentium. i. d.
 responderi potest, cum glo. illius cap. servitutem
 non inuentam, sed approbatam iure gentium. Sed
 haec expositio licet placeat Alexand. & Com-
 muni, in. d. c. Ius gentium. i. dist. tamen violat
 lex. praedictos clare sonantes, servitutem iure
 gentium inductam. Ideo tertio respondeo, leges
 illas loqui de servitute, quam incurrit captus in
 bello. Haec enim iure gentium inducta est, [†] ut 14
 illa iura probant: non tamen prima servitus: quia
 illa coepit iam inde a tempore Noe ante gen-
 tium iura: imò & antequam gentes esse coe-
 pissent, ut habet illud capit. Sexto die. & te-
 stimonium irrefragabile Genes. 9. Et ita recte
 glos. nostra loquitur, quatenus sentit aliquam,
 & non omnem servitutem iure gentium in-
 ductam. V. dico, [†] servitutem prout est qua 15
 dam determinatio poenae alicuius delicti esse

iudicis, vel iuris pontificij, vel civilis, humani po-
 sitivi, & naturalis. Nam, vt ait Thomas in
 4. dist. 36. ius naturale dicitur, poena pro cul-
 pa infligenda. l. Ita vulneratus ff. ad. l. Aquil-
 liam. At determinatio poenae secundum condi-
 tionem personae, & culpe ad iudicem, & ius po-
 sitiuum pertinet. Et ideo seruitus, prout est que-
 dam poena pro aliquo delicto determinata de in-
 repositio humano est, & à naturali proficisci-
 tur, sicut determinatum ab indeterminato.

V. I. ex hoc inferri rectè dicere glo. quòd ali-
 qua seruitus inducta est iure pontificio, hæc s.
 de qua hoc. c. loquitur, quam voluit esse partem
 poenae ei, qui peccatum, de quo tex. agit, pecca-
 ret. VII. dico, eiusmodi esse etiam seruitu-
 tem illam, † quam concilium Toletanum in. c.
 Cum multa. c. 5. q. vlt. infligit filijs natis ex ma-
 trimonio contracto à clerico cōstituto in sacris:
 quam tamen hodie per non vsum sublatam esse
 ait glo. ibidem. & Io. ab Anna, hic. Sed contra-
 rium rectius tenent Panor. in. c. 2. de treug. &
 pac. & c. 1. de cohabi. cleri. & mulier. & cap.

Cum sit. col. 15. de for. compet. & Cosmas in
 Pragmat. Sanctio. Gallic. tit. de concubinar. §.
 Quietiam. verb. Cohabitare. Ipse tamen ex
 factoris p[ro]p[ri]i, † filium sacerdotis, qui contraxit 17
 matrimonium cum aliqua eius rei ignara, non
 esse servum: sed liberum: & illum textum esse
 intelligendum de filio constituto in sacris, qui
 cum eius rei conscia contraxit matrimonium,
 ut plures satis (proh dolor) nostra etate sunt in
 illa olim nobilissima Germania. Tum, quod ma-
 ter innocens non debet puniri ob culpam mariti,
 arg. c. 2. de constit. Tum, quod tex. singul. c. pe-
 nul. qui filij sint legit. probat, natū ex matrimo-
 nio † contracto ab habente uxorem cum aliqua 18
 eius rei ignara, esse omnino legitimum. In quo
 dixit illud singul. Andr. Sicul. de praestant.
 Cardinal. 1. part. q. 1. n. 72. & cōmendarunt De-
 cius, & Ripa in. c. Inter ceteras. de rescript. &
 alij alibi saepe. Tū, quod glo. c. fin. §. 1. de cland.
 despons. verb. Ambo parentes. habet filium na-
 tum ex matrimonio publicè contracto à duobus,
 quorum alter ignorabat, et alter sciebat impedi

- 1 **E**xcommunicatus iterum excommunicatur, nec est omnino extra ecclesiam. n. 2.
- 3 Excommunicatio duo efficit: imò plura. n. 7. & interdum duplicata est vna. n. 4.
- 5 Excommunicatio finis. c. Ita quorundam. & medij eadem.
- 6 Intellectus novus. c. Ad liberandam. & c. Ita quorundam. de iuda.
- 8 Excommunicatio etiam internam communionem tollit.
- 9 Excommunicatio. 2. an, & quem effectum habeat ante primam sublatam: & quid de absolutione. n. 10.
- 11 Excommunicatio vna tolli potest, antequam altera: & vna sublata non censentur alia sublata. n. 12. licet vna absolutione omnes tolli possint, & quando id contingit. n. 13.
- 14 Absolutio ad effectum presentium à quibus absoluat in literis Papæ, & à quibus in literis legati. n. 18. & summi poenitentiarij. n. 19. & includit censuram coenæ Dñi. n. 20.
- 15 Regula, de infidelibus tenor, & eius declaratio. n. 16. & virtus eius. n. 17.
- 16 Absolutus generaliter à peccatis, & censuris ab eo, qui poterat, videtur absolutus à censuris peccatorum oblitorum.

- 22 Absolutus ab vna excommunicatione huius. c. an absolutus ab omnibus?
- 23 Excomunicaciones sex, an quot incurrit, qui huic. c. contrauenit; & verius est, quod ad summum tres. n. 25. quia multæ in eodē casu latae ab eodem, vel successore eius videntur esse vna frequenter innouata. n. 26.
- 24 Poena legis prioris non tollitur per poenā posterioris: & quando quis punitur vtraq; & quando censetur eadem. n. 30.
- 27 Excommunicatio huius. c. & bullæ coenæ eadē quatenus concurrunt: & latius. n. 38.
- 28 Papæ solius, & concilij eadem potestas, & an sit supra concilium remissiuè. n. 29.
- 31 Excommunicatio. c. Ad liberandam. de iuda. & etiam. c. Quod olim. eiusdem tit. & etiam Extrauag. Multa. eiusdē tit. esse partim veterem, & partim nouam.
- 32 Excomunicaciones latas per multos pontif. in bulla coenæ vnā videri: imo eadē, quæ iuris, quatenus cum ea concurrat. n. 31.
- 34 Excomunicatio episcopi in hac materia, quando alia: & an eā tollat, qui potest tollere latam à iure. n. 35.
- 35 Confessarius in hac materia hoc inquirat.
- 37 Excomunicatio quæ reseruata, & quæ non

in hac materia. 82
 39 Intellectus verb. Excoicamus. bullę eos
FX Principio glo. colligo primo, t̄ excom- 15
 municatum semel, posse iterum excommu-
 nicari. Quę conclusio nō probatur hic secundū
 intellectum, quem in 3. notabili ex glo. collectū
 sequemur. Sed verissima est, secundū omnes
 est in vsu quotidiano: & ultra iura pro ea cita-
 ta per glo. est casus optimus in .c. Cum pro cau-
 sa. de sentent. excoimuni. & in .c. Ex parte. de 72
 offic. ordinar. adiunctis glossis.

II. colligo ex glo. tres oppositiones contra 85
 proximam conclusionem, ad quarum nullā for-
 maliter ipsa respōdet. Ad earum autem primā
 quę fundatur in illo Apostol. De his autē, quę
 foris sunt, nihil ad nos. 1. ad Corinth. 5. & .cap.
 Gaudemus. de divor. & .c. Multi. 2. q. 1. Respon- 88
 deo. illud intelligendum esse de his, qui omnino
 sunt foris, hoc est, extra Christianismum, & fi-
 dē catholicam, & nunquam fuerunt baptiza-
 ti, quos concedo non posse excommunicari, iux-
 ta doctrinā receptam Domi. in .c. Romana. & 92

Excommunicatio que relictis & que non

In vniuersitatem. de senten. excommuni. lib. 6. Ar nego, excommunicatum esse foris sic, & omnino extra ecclesiam. Quia ob eam excommunicationem non desinit esse Christianus, & baptizatus, & insignitus caractere indelebili etiam per mortē. c. Licet. 32. q. 7. adiuncta gl. memorabili. Et ideo neque ob hæresim desinet esse Christianus ad hunc effectum, quod possit excommunicari: Imò omnis hæreticus, & apostata, etiam à fide ipso iure est excommunicatus. c. Excommunicamus. de hæret. & eius absolutio soli Papæ reservata, per bullam cænæ Domini. Illud autem dictum Apostoli: De his autem, quæ foris sunt nihil ad nos: quatuor modis intelligi posse, & secundum omnes verum esse, alius quàm alibi supra eod. in not. 8. n. 4. attingimus: Vbi nos diximus simpliciter, nullos in fideles comprehendendi sub hoc. c. sed nullos alios à Christianis. Quia hæretici, & etiam apostatæ comprehenduntur: quia baptizati sunt, & excommunicari possunt. Ad secundum omiſsa solutione Joh. ab Anna. sequutus mentem glo. † & Commun

nem respondeo, concedendo eum, qui extra aliquem locum est, non posse ab eo verè deici, donec ad eum redeat. sed retineri sic: & ita concedo, quòd excommunicatus semel non potest iterum excommunicari ad effectum eijciendi eum ab ecclesia. sed ad effectum retinendi eum foris extra eam alio vinculo, quàm antea detinebatur, sic. Quia excommunicatio hos duos effectus habet, ut glo. subiicit. Quare licet à communione fidelium eici nequeat: potest tamen extra eam retineri. Ad tertium. s. l. Quibus idem. ff. de verborum. omis. tribus solutionibus Ioh. ab Anna. quarto dico, quòd illa lex agit de ligamine, quod ex animo cōtrahentiū nascitur, qui presumuntur à iure nolle inducere in se eundem stipulatione novam obligationē: cōclusio verò g. o. agit de ligamine, quod ex voluntate nascitur superioris, quæ ex eius verbis constat esse ligandi eum alio vinculo. Ex quo inferitur, ex- 4
communicationem ab eodem superiore, ob eandem omnino causam in eundem latam pluries, unam solam esse: qualis videtur esse excōicatio

processus coenae Domini in materia huius cap.
lata, & multis annis saepissimis repetita argidit.
Qui bis idem. & solutionis praecediti. Quod
est quotidianum, & à nemine, quod sciam, tractū.

III. colligo ex glo. id; quod ipsa praesuppo-
5 nit in vers. Tu dicas. s. excommunicatione, & de
qua loquitur finis huius. c. aliam esse ab ea quā
ab eodē ipso iure infligitur. Quae sententia cō-
munis videtur, quatenus omnes transeunt cum
glo. Pro qua facit, quod altera fertur ipso iure:
altera mandatur ferri per episcopos. Sed nobis
contrariū videtur, ut in notab. 1. n. 2. diximus,
cum Melendo relato hic, per glo. & antea per
Hostiens. quē sequitur Gofred. relatus hic, &
satis probatus ab Ioh. Andr. Tum, quod parum
decibat, concilium œcumenicum sub Alexand.
3. congregatum, iubere episcopis, ut excomuni-
carent, quos ipsum cōcilium excommunicabat,
quadamtenus significans, plus verituros esse illo-
rum sententiam, quam suam: Tum, quod conci-
lium generale sub Innoc. 3. coactum in. d. c. Ad
6 liberandam. pro verbo, proferatur, & hic posito

posuit, innouetur, singulariter mihi certe signifi-
cans, intentionis concilij non fuisse, ut epis-
copi nouas proferrent excommunicationes: sed
ut nouè denuntiarent, excommunicationem la-
tam esse per concilium contra huiusmodi delin-
quentes. Tum, quòd frustra fit per plura, quòd
potest fieri per pauciora, saltem æquè bene, secun-
dum Philosophum: qui nò latuit glo. penult. Cle-
menti. 1. de summa Trinit. At æquè bene: imò
melius, & maiore cū auctoritate prouidetur per
hanc solam concilij excommunicationem, & eius
crebram per ecclesias maritimarum urbium
denuntiationem, quàm per hanc, & alia sepi-
porum proprias excommunicationes: eo quòd mul-
to plus terrebit in vrbe maritima denuntiatio,
quòd concilium habet eos pro excommunicatis:
quàm quòd episcopus excommunicat: Ergo pro-
positum. Facit, quòd nusquam in sensu eius opi-
nionis hic tex. in usu fuisse videtur. Non obstat
illa verba, crebra excommunicatio: quia expo-
ni possunt per illa: Crebra excommunicationis de-
nuntiatio, per. c. Ad liberandam. infra eod. &

7 per rationes prædictas. IIII. colligo[†] ex
 glo. excommunicationem habere duos effectus.
 Quorum prior est eyciendi extra ecclesiam: po
 sterior retinendi eum extra eam. Et hæc glo. ad
 hoc appellatur magistra in sua materia. Et quo
 tidie allegatur secundum Panor. Et Fa. e. hic,
 Et allegatur per Deci. m. c. Bonæ. de appel. col.
 9. Et Ias. m. l. De pupillo. §. Si pluribus. ff. de
 noui oper. nunciat. Cui similis in. c. final. 3. q. 4.
 Et in. c. Officij. de sentē. excommuni. Adde ta
 men illi, quod secundum Hostiens. relatum hic
 ad verbum. per Ioh. An. Anto. Cardinal. Pan.
 Et Ioh. ab Anna. triplex est effectus excōmu
 nicationis: quorum, quia duo coincidunt cum ef
 fectibus glo. nostræ, solū tertium refero. s. quod
 declarat excōmunicatum esse separatū a Deo:
 non autem separat. Quia non excommunica
 tio, sed peccatum lethale, propter quod illa fer
 tur, separat ab eo. c. Illud. c. Nemo. ii. q. 3. c. 1. de
 re iudi. lib. 6. V. colligo[†] quod excommuni
 catio eycit quem extra ecclesiam: per quā multi
 vulgares (proh dolor) materialem tantum intel

ligunt. Alij verò paulò minus insipientes illam
 tatum communionem fidelium exteriorem, quæ
 continetur illo versiculo: Os, orare, vale, cõmu-
 nio, mensa, negatur. c. Cum excommunicato. c.
 Excoicatos. I. q. 3. Ita quòd scdm hos à nulla in-
 teriore pellitur. Quorum de numero videri pos-
 sunt alicui Panor. Felin. & Raue. in rubr. de
 senten. excommuni. & multi alij ex nostris do-
 ctoribus: qui tamen verè non sunt, ut latè demõ-
 stro per ea, quæ scribebã hic: Sed tanquam conti-
 nentia nimium grande parer gon, in. c. penul. de
 senten. excommuni. able gani. Est autem verè
 de numero eorũ Lutherus, cum suis asseclis, ad-
 dense excommunicationem non est timendam:
 sed amandã. Cuius opinio sem falsam, & impiã
 esse, in parer gis adiectis. d. c. penul. quæ propediẽ
 edentur, demõstro. VI. colligo ex glo. I. scdm 9
 dam excoimunicationem nõ habere effectũ, do-
 nec prior tollatur. Quæ conclusio in sensu pro-
 prio falsa est. Tum, quia excoimunicatio absolu-
 te, sine conditione lata non potest esse independen-
 ti nec potest suspendi, scdm Communem in-

c. Quoniam adhuc de appellat. quanuis contra
 riu nos ibi terolum tenuerimus. Quod, ut aliud
 parer gon in. d. c. penul. de senten. excōmuni. ab-
 lego. Tum, quia hæc secunda excōmunicatio si-
 mulacata fuit, produxit suum effectū retinen-
 di foris. Quoniam adiecit einouum vinculum,
 quo retinebitur, donec eo soluat. Ergo habet ef-
 fectū. Sed glo. defendi potest in sensu, quē men-
 te concepit: licet verbis non satis expresserit. s.
 quod secunda excommunicationis effectus non
 apparet, donec prior tollatur. Quia cum vincu-
 lo prioris extra ecclesiam detineatur, effectus il-
 le vinculi posterioris licet iā productū nō cognos-
 citur. Per quod inanis relinquitur illatio, quæ dā
 super his nimis subtilis Fel. aliquid falsum præ-
 10 supponens. VII. colligo, † absolutionem à pri-
 ore excōmunicatione non habere effectū, donec
 consequatur absolutio secunda. Sed & hoc eodē
 n. o. lo impugnari potest, & saluari, quo præcc-
 dens conclusio. Nempe, quod absolutio quidem si-
 ue à priore excōmunicatione, siue à posteriore,
 simulac facta est, suum sortitur, & producit

effectum. Quia vinculum illud, quo excommunicatum retinet extra ecclesiam soluit, nec iam amplius eo ligatus est: sed ille effectus non apparet. Quoniam cum absolutus a vinculo prius, alterius vinculo extra ecclesiam teneatur remansurus, & non possit ad ecclesiam redire, non apparet illa solutio alterius vinculi. Et ad hunc modum intelligendum est. c. Officij. de sacerdotibus. excommunicatus. quatenus habet, absolutionem ab excommunicatione, ab viro prelato factam, non prolesse, si erat excommunicatus etiam ab alio. Omissio enim eo, quod glo. 2. illius. c. satis inepce ait, intelligendum est, quod non prodest quoad restitutionem communionis: sed bene quoad hoc, ut censeatur absolutus ab illa. & quod propter illam non denegetur ei communicatio.

VIII. colligo ex glo. posse quem absolutum a prioris excommunicatione, antequam absoluitur a posteriore. Quod verissimum est, & in quotidiano usu. Nec refert an sint due, vel centum, neque an una maior, alia minor, vel omnes aequae. Quia quaecunque, & quotcumque illarum pos-

sunt colliprius, quàm alia, vel alia, secundum omnes. Quod mihi singulariter probat. c. Cum pro causa, de senten. excommuni. quatenus excommunicatus duabus excommunicationibus, & absolutus ab altera, ligatus est altera: & tenetur pro illa satisfacere: Nulla differentia constituta inter priorem, vel posteriorem, maiorem, vel minorem, reservatam, vel non reservatam.

12. IX, colligitur, ¶ cum, qui ligatus est multis excommunicationibus non censi absolute ab omnibus: licet absolute sit ab una, vel pluribus ex illis. Quod quidem verissimum est. Sed dubium est, an qui absoluit ab una excommunicatione, videatur etiam ab alijs omnibus absolueret: & omiſſa confusione grandi Ioh. ab Anna, qui amanuensis opera magis, quàm proprio iudicio videtur hic usus, ex mente Panor. & Communi. in. c. Cum pro causa. & c. Officij, de senten. excommuni. & c. Ex parte, de offic. ordi.
- 13 dicendum est, ¶ quòd sic, si absolueret poterat, & volebat absolueret eum ab omnibus: alioqui non. Quævis enim fortè absolutio iniusta esset: ta-

menteneret, per tex. sing. d. c. Venerabilibus. §.
 Vbi. de sentē. excommunic. lib. 6. Videtur au-
 tem velle absoluerē ab omnibus, quando petitio
 est generalis, & absolutio ei similis, secundum 17
 Panor. communiter receptum in. d. c. Cum pro
 causa: etiam si excommunicationes illæ à diuer-
 sis prelatiis essent late: quanquam contrarium
 mihi sensisse videtur glo. singul. in. c. Sunt plu-
 res. de poeni. d. 3. licet contrariū imponat ei Feli.
 in. d. c. Cum pro causa. Tum arg. l. Sub prætex-
 tu. C. de transactio. Tū, quia vna absolutio alio-
 qui legitime impetrata sufficit ad tollendas mul-
 tas excommunicationes, secundum glo. singul. in
 d. c. Cum pro causa. Non autem videtur velle 18
 idem, quando petitio est specialis, & absolutio ge-
 neralis. Quia in dubio videtur restringi ad spe-
 ciem petitam, arg. l. Age. & l. Si decerta. C. de
 transactio. Neque quando petitio est generalis,
 & concessio specialis, argumento à fortiori. Ex
 quibus infertur primo, excommunicatum plu-
 ribus excommunicationibus, si absoluatür gene-
 raliter ab omnibus per eum, qui à nullis earū po-

terat absolueri, à nulla esse absolutum: & si ab eo, qui poterat ab omnibus, absolutum esse ab omnibus: Et si ab eo, qui tantum ab aliquibus eam poterat, ab illis solis tantum, à quibus poterat. Quia iam ut potestate, & voluntate concurrentibus valet actus: ita eis duabus non concurrentibus, non valet. c. Cum super. de offic. deleg. l. Multum interest. C. si quis alteri, vel sibi.

14 II. Infero, † quòd impetrans aliquid à Sede apostolica, etiam si mille excommunicationibus vincetus sit: tamen ad effectum gratiæ, quæ illi fit consequendum censebitur absolutus, per clausulam in eis gratiis inseri solitam, qua omnes impetrantes de more absoluit ab omnibus censuris ad effectum gratiæ, quam facit, dumtaxat consequendum. Quia verba Papæ, vel prænitentiarij absolventis sunt generalia, & vniuersalia, comprehendentia omnes censuras. Cave tamen (licet nemo, quem viderim, adhuc id monuerit) quòd illud fallit in excoicatione huius. c. & aliquibus alijs, si quis in eis per quatuor menses sciens manserit excommunicatus: & etiam in quibus-

cunq̄ue alijs, si in eis per annum inforduerint, per regul. mirabilem Cancellar. de infordeſcentibus: cuius tenorem hic inferere non grauiabor, eo quod non est in regulis Innocen. 8. glossa donatus: sed erat in regulis Pauli. 3. sub hac verborum forma concepta:

ITEM[†] ne personis pro quibus literæ suæ
S. emanabunt ob generalem absolutionem a cen- 15
suris ecclesiasticis, quibus ligatæ forent ad earundem effectum indifferēter concedi, & in literis Apostolicis apponi solitam præstetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & infordeſcendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis: quas in futurum cum illa concedi contingeret, non suffragari non parentibus rei iudicatæ, incendiarijs, violatoribus ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificari procurantibus literas, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferētib; violatoribus ecclesiasticæ libertatis, via facti ausu temerario Apostolicis

mandatis non obtemperantibus, & nuncios vel executores Apost. Sedis, et eius officialiū eis commissae exequentes impediētibus, qui propter praemissa, vel aliquod eorū excōicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excōicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunq; alijs, qui aliquibus censuris etiam alijs, quàm, ut praefertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuū in sorduerint.

16 **H**Actenus regula tenor^t, in qua ponderandum est verbū, sciens, ne sub ea cōprehendatur is, qui ignorat saltem probabiliter, arg. c. Apostolica. de cleri. exc. minus. Arbitrorq; aliquā ignorantiam esse, quae ab incurrenda excōicatione non excusaret: quae tamē efficere posset ne diceretur sciens manere in excōmunicatione.

III. infertur intellectus clausulae solite aliquādo a cautioribus impetrantibus poni inter clausulas derogatorias, post principalem petitionem supplicationis Papae porrecte. s. Non obstante regula de in sordescētib. Significat enim, quod

petitur a Papa, ut impetrās habeatur absolutus
 quoad effectum illius gratiæ consequendum: nō
 obstante prædicta regul. licet per annum man-
 serit in aliqua excoicatione, vel per .4. menses in
 certis in ea expressis. IIII. infertur [†] plurimis 17
 decessibus in sacerdotijs, & beneficijs, quæ a Ro-
 ma pontifi. impetrarunt: eo quod cum, vel ob per-
 cussionem alicuius clerici, vel aliã causam ipso
 iure excoicationem incurrissent, parũque de ab-
 solutione habenda curassent per annum, & am-
 plius in illa remanserunt. Infertur item gran-
 dis quotidianaque exceptio contra multos im-
 petrantes. Apostolicos. V. infertur [†] per di- 18
 ctã clausulam absoluendi ad effectum gratiæ co-
 sequendum in literis legatorum positam nō ab-
 solui a censuris omnes, qui absoluerentur per ean-
 dem literis Papæ insertam. Quia legati iure co-
 muni non possunt absolvere ab omnibus excoica-
 tionibus Papæ reservatis, & omnes non habent
 privilegium id faciendi. Cui consequens est, mul-
 tos impetrantes a legatis Sedis Apostolicæ inuti-
 liter impetrare, qui si impetrassent a Romã pō-

19 rifici. vtiliter id fecisset. Aliud tamē existimo
dicendum de summo pœnitentiario, quàm de le-
gatis. Quoniam ille ab omnibus potest absolue-
re, vt significat Diuus Antoni. 3. part. tit. 24.
c. 30. VI. infertur, confessarios electos virtu-
te ballarū apostolicarū, quibus fit plena potestas
absoluendi à censuris quibuscunque etiam Pape
reseruatis, iuxta consilium à nobis scriptum in
c. 1. §. Laboret. de pœnit. dist. 6. n. 26. vt absoluât
pœnitentes ad cautelam ab omni excōmunica-
tione, quatenus possunt, eos verè esse abso-
lutos ab omnibus. Quoniam potestas, & volun-
20 tas id faciendi concurrunt. Quod est verū,
etiā si per obliuionem, inaduertētiam, vel igno-
rantiam ad id sufficientē, pœnitens non confitea-
tur illud peccatum, cui censura erat annexa: a-
deò quidem, vt ab eo peccato postea cōfesso alteri
confessario non habenti potestatem absoluendi
à reseruatis, possit absolui ab eo, iuxta singul. di-
ctam Palud. in. 4. dist. 18. q. 5. col. penult. quem
p̄ridem retulimus in. c. 1. n. 70. de pœnit. dist. 6.
& cum alijs eum sequentibus in. c. Consideret.

§. Cautus. de poenit. dist. 5. n. 3. Vbi tamen topographorum incuria loco. & allegatur. S. quo plurimos pios consolatus sum: & plurimi piy confessary gratias egerunt ob illius dicti Paluda. tam apertam publicationem. Quae omnia tanquam quotidiana, memoranda duco. VII. ex proximè dictis infertur, quod per clausulā predictam absolucendi impetranem à censuris ad effectum gratiae, cui inseritur, consequendum absoluitur impetrans non solum ab excommunicationibus non reservatis Sed. Apostolic. sed etiam à reservatis, imo etiam à contentis in bulla coenae Domini. Quonia multa excoicationes in predicta regula de insordescensibus expressae sunt de illis, quae per bullā coenae Domini feruntur: v. palā est: et tūc demū videtur nō cōcedi absolutio illarū, cū impetrās per .4. mēses in illis insorduerit: Ergo regulariter cōceditur, arg. c. Quonia. de coniug. leprof. c. l. Quasi r. §. Demiq; ff. de fund. instr. De quo saepe multūq; antehac dubitavi. VIII. quod nō omnis, qui absoluit excoicatū per hūc canonē videtur eam

absolvere ab omnibus excōicationibus, quas incurrit. Quoniam si eiusmodi absolutor tantum sit episcopus, vel casus tantum episcopales habes, non videtur absolvere eum, quatenus, per bullam cœnæ Domini est excōicatus: licet quatenus est excōicatus per episcopum sic, & etiã quatenus est excōicatus per hoc cap. et alia iura huius tit. & libri tenēdo cōem. s. quod alia sit quæ fertur ab his: et alia quæ fertur per bullam cœnæ Dñi. Quoniã excōicatio per hæc lata non est reservata Papæ: lata vero per bullã illam sic, ut omnes concludunt in. c. Quod olim. infra cod. Nobis tamē equius & humanius videtur unã esse excōicationem quatenus concurrunt, ut in fine coroll. sequētis, et vltimi. n. 38. dicã. IX. ex præcedenti corollario infertur, incidentem in hūc canonem, multas excōicationes incurrere, in quo omnibus videtur convenire. Quæstionis tamē satis non ac difficilis est, quæ, & quot sint illa. Videri enim possunt cuiuspiã esse sex, & plures. Primo quidem, quod tot saltem videntur esse, quot sunt qui cas tulerunt.

At qui excommunicationes contra deferentes prohibita sarracenis tulerunt, sex, & plures quam sex fuerunt. Primus quidem Alexander 3. in concilio Lateranens. cuius pars est hoc cap. Secundus Clemens 3. in. c. Quod olim. infra eod. Tertius Innoc. 3. in concilio generali. c. Ad liberandam. infra eod. quorum nullus sibi reseruauit absolutionem. Quartus Clemens 5. in Extrauag. Multa. huius tit. qui sibi reseruauit absolutionem. Quintus Martinus 5. qui censuras bullae coenae Domini sibi reseruatas primo tulisse videtur: & alij omnes successores eius, qui idem fecerunt, & faciunt. Sexto loco Nicolaus 4. & Bonifa. 8. in Extrauagantibus relatis supra in 10. notab. n. 31. Io. 22. in Extrauag. Copiosus. huius tit. Multi etiam alij episcopi ciuitatum maritimarum, qui secundum intellectum coem, per hoc. c. iubentur proferre. II. pro hoc facit quod Hostiens. in. c. Quod olim. infra eod. cum quo transeunt omnes, expresse ait, aliam esse excommunicationem huius cap. & aliam illius, & aliam eam, quam episcopus profert: Et quod glo. postre

ma. d. c. Quod olim. quam Panor. ibi ait singula
 re, & probatur ab Anna. & Fel. dixit alia ef
 se excōicationē, quæ in illo. c. profertur. & alia,
 quæ in hoc. Quod si cōcedas, pari ratiōe te oportet
 cōcedere, aliase esse excōicationes ab alijs latis,
 arg. l. Illud. ff. ad. l. Aquil. cū similibus. III.
 facit, quod ex illa glo. Ioh. ab An. colligit: quod
 illud Bart. in. l. 1. ff. vi bonorū raptorū. s. punitū
 24 à iudice t̄ poena vnius legis prioris, vel posterioris
 nō posse puniri poena alterius, limitādū est, quo-
 ad pœnas, per sententiā iudicis infligendas: non
 quoad alias ipso iure impositas. Quod colligine
 quit, nisi verū esset, alia esse excōicationē illius
 c. & alia excōicationem huius. IIII. quod
 lex noua inducens vnam pœnā non tollit alterā,
 per veterem impositā, secundū Bartolū cōmuni
 ter receptū in. d. l. 1. ff. vi bon. rapt. Quod pro-
 bat. l. Quoties. ff. de actio. & obligationi.

25 HIS tamen non obstantibus t̄ verius vide
 tur, eū, qui huic. c. contrahit, duas tantū, vel tres
 ad summū excōicationes incurrere, si uenō esse
 excōicatū pluribus, quàm duabus, vel tribus:

quarū altera fertur à iure, illa .s. quā nostrū
 c. infligit: altera ab homine, illa .s. quā bulla coe
 nae Domini continet. Tertia etiam ab homine, si
 quis episcopus eā ferret. Tū, quia eadē, quae infli
 gitur per hoc. c. etiā infligitur per. d. c. Quod o
 lum. secundū Panor. ibidē. Pro quo facit illud. c.
 in verb. Illā. quo significatur ibi nō induci no
 uā excōicationē: sed hāc veterē ad casum nouū.
 extēdi. Quod tamē, quo sensu verū sit, solutio
 primi cōtrarij docebit. Et pari ratione eadē erit,
 quae infligitur per. c. Ad liberandā. & d. Ex
 trana. Multa. Tū, quia supra in not. 3. elicitio ex
 glo. nouē, & vtiliter dixi, arg. l. Qui bis idē. ff.
 de verb. t. quod cū idē contra eundē obeandē cau
 sam bis, vel ter profert excōicationē videtur pro
 ferre eandē, & nō diuersam. Tū, quod Roma.
 Pontifex inducens excōmunicationē per suam
 legē in aliquo casu, nō videtur velle inducere no
 uā quoad eos, qui eodem casu similē excommu
 nicationem per legem veterem incurrebant,
 cap. Felicis. §. Præsenti. de poen. libro. 6.
 & Clem. i. de poen. in princi. vbi glo. satis apta

in verb. Prædictis. Dixi autem, ad summum:
 quia non est difficile tenere eam, quæ profertur
 27 per bullam coenæ Domini, quatenus cum hac cõ
 currit, esse eadem, quæ hæc: sed alia qualitate, s.
 reservationis affectam per infra dicenda: Et
 quia rarò episcopi proferunt prædictas excom
 municationes. Non obstant contraria supra forma
 ta. Non primum: quia primo illi, qui has excom
 municationes protulerunt, licet fuerint multi
 in personis: vnus tamen fuerunt in potestate: &
 ita possunt haberi pro vno, iuxta. l. Proponeba
 tur. ff. de iudi. Quod autem omnes, qui eas protu
 lerunt, exceptis ciuitatũ maritimarum episco
 pis, fuerint eiusdem potestatis, patet ex eo, quod
 omnes fuerunt Roma. Pontifices. Et quanuis a
 libius in vno concilio, alius in alio, & alij extra cõ
 cilia per suas leges eas tulerint: eadem tamen po
 testate eas tulerunt. Quoniam eadem potestas
 apostolica est in vno Roma. pontifi. quæ in a
 28 lio. c. 1. de homi. lib. 6. vt in notab. 29. repet. §. In
 Leuitico. de poenit. d. 1. demonstro: & eadẽ, qua
 ipse solus vtitur: & ea, qua cum concilio, tam se

cundum eos, qui dicunt potestatem apostolicam
 immediatè datam ecclesie, & mediante eccle-
 sia Papæ: quàm secundum alios, qui affirmant,
 primo datam Papæ, & per eum cõmunitati ec-
 clesie, & concilio. † De quibus duabus senten-
 tijs pro repetito habeo id, quod in repet. c. Nonit. de 29
 iudi. not. 3. dixi. Deinde respõdeo, quòd cum v-
 nus, vel multi eadem potestate fungentes contra
 eosdem, & ob eandem causam, per legem saltem
 pœnã eiusdem speciei proferunt tacitè, vel ex-
 pressè, sentiunt de vna, & eadem pœna. Neque
 obstat, quòd lata per Extrauag. Multa. à Clem.
 s. sit reservata. Quia qualitas, vel quantitas nõ
 mutat speciem, & rei substantiam. l. final. ff. de
 fund. instruct. Ad secundũ respondeo, quòd
 neque glo. illius. c. Quod olim. satis cautè ait,
 excõicationẽ illius. c. Quod olim. esse penitus di-
 uersam ab excõicatione huius. Neq; Pan. satis
 perpedit, dicẽs: quòd est oĩno eadẽ. Sed veritas est,
 quòd quatenus illud. c. continet, excõicatos esse
 illos, qui huic. c. cõtraueniunt, intelligẽdũ est de
 excõicatione huius. c. quatenus autè cõtinet ex-

cōicatos esse, qui merces non vetitas sine animo malo tempore belli ad Sarracenos deferunt, cōtinet aliā, & propriā excōicationem. Quæ noua & singularis cōcordia est: & efficaciter probatur per ea, quæ in notab. 10. supra scripsimus.

Ad 3. respōdeo, illā cōclusionē, quā Ioh. ab Anna colligit, verā quidē in se videri, & ex glo. rectē illā colligi: At nō cōsequi ex hoc, glo. esse verā. Quippe quōd licet ex vero nequeat inferri falsum: ex falso tamen sæpe inferitur verū secundum Aristotelem. 1. Posteriorum.

30 Ad 4. respōdeo primo, illud dictum Bartol. regulariter quidem verum in diuersis legibus diuersas pœnas imponētibus: non aut in refricātibus eandē, saltē quando illæ sunt eiusdē legislatoris: vel eadē potestate fungentium. Ut sunt qui has censuras tulerūt. Nā & .c. De malta. de præb. statuit, ut nactus secundū curatū perdat prius: idē refricatur in Extr. Execrabilis. Ioh. 22. at ideo nō sunt duæ priuationes diuersæ: sed una tantū. Et per .l. penul. quæ Vlpiani est. ff. de in ius vocā. pœna. 50. aureorū est statuta cōtra liberū

Vocantē in ius sine venia patronū: et similis pœ-
 na statuitur per .l. fin. eiusdē tit. quæ Modestini
 est: sed nō est diuersa: imō eadē secundū oēs. Et
 qui hoīem iniustē occidit, lege euāgelica, vel sal-
 tē Casarea regia, et statutaria, iubetur regulari-
 ter occidi: attē non est tribus mortibus, sed una
 tantū occidendus. Secundo respōdeo, quod aliud
 est per pœnam legis nouæ nō tolli antiquā, quod
 ait Bart. aliud per legem nouā similem omnino
 pœnā pœnæ legis veteris in eodēmet casu incidē-
 tē nō induci aliā ab antiqua. Quod nos dicimus.

EX his infertur nouē^t, quod excōmunica-
 tio. c. Ad liberandam. infra eod. partim est no-
 ua. partim vetus, & refrectio antiquæ. Vetus
 quidem quoad eos, qui excōmunicantur hic. No-
 ua verò quoad eos, qui hic nō excōicantur. s. ven-
 detes naues sine malo animo, vt in not. 10. corol.
 4. diximus. XI. infertur etiā nouē, excōicatio
 nē itē. c. Quod olim. infra eod. partim esse vete-
 rē, et partim nouā. Veterē quoad eos, qui etiam
 hic excōicantur: Nouā autem quoad deferentes
 alias merces, quàm bellicas, et sine animo bellico

31

XII. etiam noue, ex cōmunicationē Extrauag.
 Multa. huiusmet tit. veterem esse, quoad defe-
 rētes arma, ferrum, & lignamina galearū, &
 etiā alia eo animo, ut eis impugnentur Christia-
 ni ad terras Aegypti. Veterem, inquam, sed no-
 ua qualitate, s. reservationis affectam. Quoad
 eos autem, qui alia neque hic, neque in. c. Signi-
 ficauit. neque in. c. Ad liberandam. infra eod.
 prohibita deferunt, esse nouam. Idemque di-
 cendum de Extrauag. Olim. supra in. 10. notab.
 relata. XIII. ex cōmunicationes latas per
 bullam † coenae Domini à Martino. 5. & post eū
 32 ab omnibus alijs, non per viam legis: sed per viā
 sententiae hominis esse unam, & non diuersas.
 Tum per praedicta. Tum, quia substantia censu-
 rarum ex mente proferentium eas nascitur, ut
 colligitur ex Panor. in. c. 2. de testib. cogē. col. 3.
 & in. c. P. & G. de offi. deleg. col. 4. Quin &
 33 facile teneri posset, hanc † ex cōmunicationem
 bullae coenae Domini, quatenus concurrat cū ex-
 cōmunicatione iuris non esse aliam ab illa, ut su-
 pra dixi: licet quatenus non concurrat cū ea sic.

Non concurrit aut quoad equos, sine malo ani-
 mo delatos, ut in not. 10. n. 23. diximus. XIII
 excommunicationes† ab episcopis maritimarum civi- 34
 tatum ita latis, ut sint suae, diversas esse à latis
 à iure, & per bullam coenae Domini: quia autho-
 res sunt diversi, neque eadem potestate fun-
 gentes, ut successores, & praedecessores. Dixi ita la-
 tas, ut sint suae. Quia si ferretur, tanquam innova-
 tiones, & publicationes à iure latarum essent
 eadē, per ea, quae supra diximus in notab. 2. ex 35
 hac glo. supra elicto. XV. † confessarium,
 qui eiusmodi peccatorem audit, licet habeat po-
 testatem absoluendi ab omnibus excommunica-
 tionibus iuris, & bullae coenae Domini, non posse
 quem absolvere ab excommunicatione praedicta
 episcoporum, nisi habeat etiam aliunde legitimam
 potestatem absoluendi ab eorum excommunica-
 tione, ut colligitur ex Hostiē. & in alijs in cap.
 Quod olim. infra eod. vel nisi teneamus illud
 singulare Ioh. Imol. in. c. Ex frequentibus, de
 insti. per illum tex. & in. c. Graue. de praebend.
 col. 4. quem ibidem, & in. c. In Lateranensi.

eiusdem tit. sequebatur, post Feli. in. c. Pastoralis. §. i. de offic. ordinar. s. excommunicatū generaliter ab homine, perinde posse absolui ac alium excommunicatum à iure, cuius absolutio nemini est re seruata. Quod etiam nunc per placet. XVI.

36 cōfessarium, † qui huiusmodi peccatores, de quibus loquitur hic tex, audit, inquirere debere, an præter excommunicationē iuris incurrerit etiam excommunicationem bullæ cœnæ Domini, vel qualitatē reservationis per eam inductam: & an etiam excommunicationem episcoporū, ut norit, an habeat legitimam potestatem absoluendi ab utraq; vel neutra, an tantū ab altera: quo sciat, an absoluere possit eos à suis peccatis. Quando quidem poenitens prius debet absolui ab excommunicatione, quàm à peccatis: eo quòd excommunicatus est separatus à participatione sacramentorum, & omnium diuinorum: ut contra Ange. & quosdam alios tetigimus in. c. Consideret. §. Cautus. n. 23. de poenit. d. 5. & latè determinauimus in. c. Fratres. a. n. 38. vsq; ad. 44. eiusdē. d. Si tamen habet potestatem absoluendi ab excō-

municationibus latis à iure, credat se habere potestatem absoluedi etiam ab excōmunicationibus latis ab homine generaliter non reseruatīs, per d. Io. Imol. prædictū: et ita poterit absolue-
re ab excōmunicationibus latis per episcopos prædictos: quanuis contrarium expressè dicant Hostiens. & Cōmunis. Sed hæc dicunt, non aduertentes illud singulare Io. Imol. prædictum.

XVII. infero, † excōicationum latarum per
predicta iura alias esse reseruatās Papæ: alias 37
non. Esse quidem reseruatās: illam, quæ contine-
tur in d. Extrauagan. Multa. & in processu
curiæ Romanæ, solito fieri in die cœnæ Do-
mini. Illā verò, quæ fertur in hoc cap. et in dicto
cap. Quod olim. & in cap. Ad liberandam.
infra eodem: quatenus non concurrunt, cum
reseruatione bullæ cœnæ Domini, vel cum di-
ctā Extrauagan. Multa. non esse reseruatam,
quicquid Panor. in .c. Quod olim. dixerit.
Quoniā nullius excōicationis à iure latæ absolu-
tio reseruatatur Papæ, nisi ei expressè reseruetur.
cap. Nuper. de senten. excōi. & attento tēpore.

huius canonis hæc illi nõ fuit referuata: Imò ne
 que quoad casus, in quibus concurrunt cum latis
 per bullam cœnæ Domini: modò non concurrat
 cum. d. Extrauag. Multa. si teneamus, quòd dif-
 ferant ab eis, veluti à latis ab homine. Et quan-
 38 quam [†] aliàs fuerim contrariæ opinionis: nuncia-
 men in ea sum, ut putè verius id, quod antea di-
 xis, facile sustentari posse. s. excõicationes bullæ
 cœnæ, quatenus cõcurrunt cum excõicationibus
 iuris, easdem esse cum excõmunicationibus iu-
 ris: & solũ adijci qualitatem referuationis: Et
 intentionis Roma. Pontif. non esse, tot excõmu-
 nicationes in eodem casu, ob eãdem causam, cõ-
 tra eosdem multiplicare: sed veterem latam in-
 nouare, & referuationis armis munire. Neque
 39 obstat, quòd in bulla cœnæ dicit Papa: [†] Excom-
 municamus. ut patet ex tenore eius relato per
 Diu. Anton. 3. part. tit. 24. c. 72. Quoniã etiã
 Innoc. 3. in. c. Ad liberandã. eodem verbo uti-
 tur. Attamen quoad casus, in quibus concurrat
 cum excommunicatione huius. c. non videtur no-
 uam cœsuram inducere. Quod videtur sentire

Communis. Eodem etiam verbo utitur. d. Extrava-
g. Multa. quæ tamen quoad casus, in qui-
bus concurrat cum nostro. c. & c. Ad liberan-
dam. infra eod. non videtur novam censuram in-
ducere: sed novum munimentum reservationis.
Et ne dicas: frustra ergo in prædictis tribus lo-
cis Romæ. Pontif. utitur verbo illo: Excommu-
nicamus. Cum nihil aliud faciat, quam veterem
excōicationem innouare: Ne, inquam, hoc di-
cas: considera, quod operatur primo, ut excom-
municatio hæc sustentetur per posteriora iura: li-
cet tolerantur priora. Secundo, quod in quolibet
posteriorum inducitur quoad aliquos nova ex-
communicatio, ut ex dictis in. 10. not. coroll. 4.
& alijs apparet. Et ideo plus multo operatur, quàm
si dixisset: Innouamus, & reservamus absolu-
tionem. Et ita verbum: Excōmunicamus, in po-
sterioribus dispositionibus respectu unius accipi-
tur, pro, Innouamus: & respectu alterius pro no-
vè excommunicamus, arg. à simili. c. Ab excom-
municato. de rescript. & cap. Cum dilectus, de
consuetu. Quorum utrunque ab aliquibus puta

40 tum singulare probat, idem^t verbum, vel eandem clausulam ad diuersos relatã diuersa operari: Sunt tamen multa alia citata per Decium in c. Quoniam abbas. de offic. deleg. idem probantia. Ad hanc opinionem tenendam me plurimũ mouet, quòd videtur consona intentioni. S. Sedis apostolicæ: & quòd vix reperias confessorium, qui eiusmodi peccatores intendat absoluerè ob vnum tale delictum, nisi ab vna excommunicatio-
 ne: & graue, ac molestum est, condemnare tot confessarios, & obligare tot pœnitentes ad nouas absolutiones querendas: et quòd etiã à Felice Papa, & ab Alexand. 2. sunt excommunicati heretici. c. Achatius. 2. et. c. Audiuimus. 24. q. 1. qui postea excommunicati fuerunt per Lucium 3. in. c. Ad abolendã in princip. de heret. & postea per Innoc. 3. in concilio generali. c. Excommunicamus. eod. tit: quorum nullus reseruauit sibi absolutionem: Et post Innoc. quotannis in die cœnæ Domini quilibet Rom. Pontif. qui pro tempore est, excommunicat eosdem, per verbũ: Excommunicamus, reseruando sibi soli absolutionẽ.

At nemo,† dicit hereticū incurrere quinque
 excommunicationes: imò neque duas. Imò Syl-
 uester parum cogitās de hac difficultate dixit
 in verb. Excommunicatio. 7. casu. 2. notab. 4.
 quod excommunicatio contra hereticos à iure
 lata, non reseruat̃ur Papæ: & ideo ab illa quis
 posset absolui, arg. c. Nuper. nisi reseruarctur
 Papæ, per annalem processum. Per quod clarè
 sentit, excom̃unicationem tot iuribus, & à tot
 hominibus per bullam cœnæ Domini latam esse
 vnam: & vna sublata omnes censeri sublatas.
 Ergo idē penitus dicendū est de censuris à varijs
 Rom. Ponti. per varia iura, & per bullā cœnæ
 Domini, in huius. c. materia latis. Quæ æqua,
 noua, & quotidiana conclusio est. Vtinā omnes
 per baptismū nouati tãto in cœnæ dominicæ sa-
 cramentū amore feramur, tanta latria, & re-
 ligione subdamur, vt laqueos omnes bullæ cœnæ
 Domini ita vitemus: aut ita nunquam amplius
 in eas casuri dissoluamus, vt tandem recta in cœ-
 nam illam coelestem, ad quam iam pridem inui-
 tamur, perueniamus. Amen.

NIHIL aduersum religioni Christiana
na inesse huic relectioni, iudicauit
vir eruditissimus, idēq; doctor sacrae Theo
logiae longè insignis, & gymnasta celebris
in Academia Conimbricensi, frater Mar
tinus à Ledesma, cui ea res mandata fuit à
longè illustrissimo Infante, eodemq; sacro
sanctae Roma. ecclesiae Cardinali excellen
tissimo. D. Henrico, causarum fidei Chri
stianae in oibus regnis fratris sui, & domini
nostri regis quaesitori summo, & optimo.

LAVS DEO.

C O N I M B R I C A E

Ioannes Barrerius, & Ioānes Aluarus

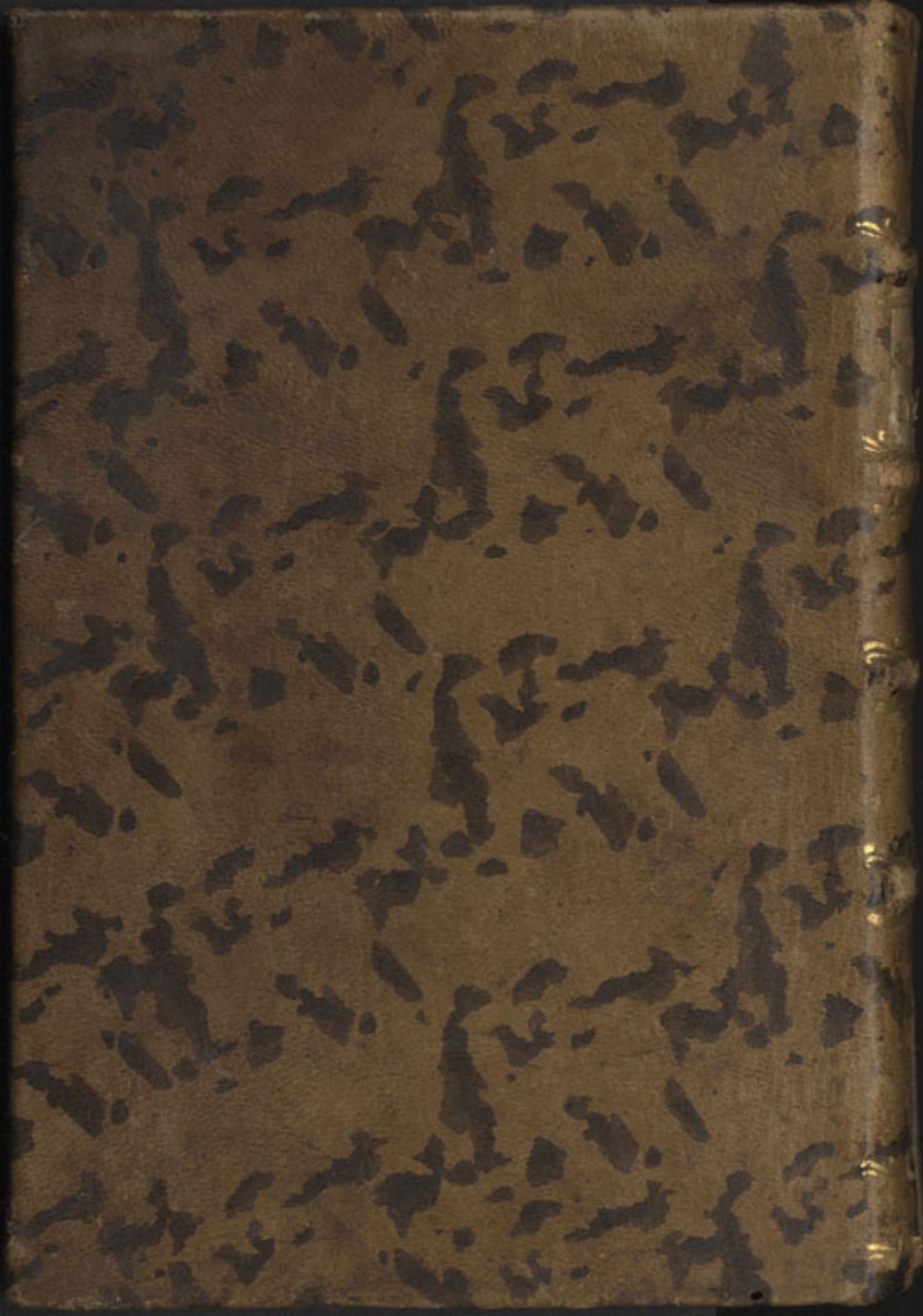
typographi Regij excudebant:

Septimo calend. Nouembr.

M D L.







AZPIUGUET
D B I A U A R

Sala **A**
Gab.
Est.
Tab. **4**
N.º **32**